

Městská knihovna v Praze

Petra Hůlová

Strážci občanského dobra

Praha

2017

e-kniha

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Strážci občanského dobra

Petra Hůlová

Znění tohoto textu vychází z díla [Strážci občanského dobra](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Torst v roce 2010.

§

Text díla (Petra Hůlová: Strážci občanského dobra), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 25. 9. 2017.

OBSAH

1. kapitola.....	8
2. kapitola.....	42
3. kapitola.....	61
4. kapitola.....	92
5. kapitola.....	114
6. kapitola.....	136

Poděkování:

*Robertu B. Pynsentovi, Edgarovi de Bruin, Míše Stoilovové,
Robertu Sedláčkovi, Meetfactory
a hlavně Danovi*

Z LOUČE SI NA NIC NEVZPOMÍNÁM, přestože některý lidi si ze tří let už něco pamatují. Že na sebe třeba svrhli hrnec vroucí vody jako náš táta, co měl od toho na rukou jizvový řetízky a celý život chodil v dlouhým rukávě. Co z Louče vím, je od rodičů.

Bydleli jsme v jednopatrovém dělnickém domku ve čtyřicet let starý kolonii Amálka, což byla jedna dlouhá ulice stejnostejnejch baráků nasekanejch jeden vedle druhýho. Náš byl jeden z prostředních, máma je na fotkách z té doby hrozně hubená. Asi utahaná z toho běhání do jeslí na jednu stranu a na nákup a za tátou do hospody na druhou. Možná i kvůli tomu běhání měla Louče plný zuby. Taký práci v oboru tam nikdy pořádnou neměla. Byla vyučená dámská krejčová, ale v podhorský vísce zrovna nikoho takovýho nepotřebovali. Občani chodili ve stejným. V záloze měli jednu košili a kalhoty s pukama na odborový schůze a manželkám stačil jedinej obchod s konfekcí, kterej stál ještě s trafikou a železářstvím vedle smíšenýho zboží. Šila ženskéjm občas jen něco na dohodu. Každý čtvrtek a úterý mezi dvanáctou a čtvrtou byla k zastížení doma, a jak říkala, přijímala zakázky. Dokonce tomu svému salonu chtěla dát i nějaký jméno, ale pak se začaly šířit pomluvy a táta se jednou vrátil z hospody bílej vzteky, s tím hraním na velkopodnikatelku že se okamžitě končí. Měl to určitě od mužskejch. Od mámy vím jen tolik, že šití po nějaký době kvůli tátovi nechala a šmytec.

Přestože domek v Louči vyměnili rodiče za obyčejnej panelákovéj byt, nikdy se nezdálo, že by je zrovna tohle nějak mrzelo. Šli ze starýho do novýho a loučská zahrada kolem baráku byla sice dobrá na vyvenčení kočáru, ale snášet jedovatý pohledy z okolních baráků, že tam mámě místo mrkve a azalek rostou jen planý kopretiny, asi nebylo nic moc. To se pak člověk radši ani moc neukazuje venku, a v tom případě je i zahrada na pytel.

1.

To, že se náš Krakov nemusí každému líbit, jsme se ségrou věděly už dávno. I mně přišel jako malý čas od času trochu podivnej. A přitom to mělo bejt parádní místo. Z plánů ale zůstaly jen fóry, co si mezi sebou říkali lidi, a pak názvy jako třeba Plavecká, tam kde měl stát velkej bazén i s brouzdalištěm a skluzavkou, nebo Park oddechu, kde měli vysadit stromy s lavičkama na rekreaci, a přitom tam až na roští v betonejch dírách nebylo nic a po setmění se tam starší občani báli strčit nos. Nedodělaný bylo i dětský hřiště a fontánky mezi panelákama měly vytrhaný dlaždičky a nikdy v životě si ani nestříkly. Místo předem vymyšlenýho hřiště, který nepostavili, sloužily na hraní skruže a kusy betonu za barákama, tam, kde měl bejt šlechtěnej lesopark, ale spíš se to na Sahaře podobalo pravlasti indošů, zvlněnej písek tu a tam s drnama. V Pokladu na stříbrným jezeře byl podobnej, až na to, že v Krakově byly ty vlny jen navážka zarostlá špinavou vegetací. Ještěže se na tom dalo sáňkovat. Poklad na jezeře byl vachrlatej jakbysmet. Pierre Brice indoš nebyl a točilo se v Jugošce, na polopravdách jsme vyrostli.

Pamatuju se, že když za náma do Krakova přijel tehdy strýc Libor, s mámou a tátou se hodně štěkali a Libor ani nechtěl zajít s tátou na pivo. Vlastně vůbec nikam ven. Jen seděl u kuchyňskýho stolu a utíral si čelo kapesníkem a všechno, co se mu dalo, si i čistý opláchnul pod vodou. Nás se ségrou hladil jako útulkový štěňata a pro nás to byl nověj pocit. Bejt mu líto. Bejt líto někomu. S Miladou jsme se na sebe zakřenily a táta pak křikl, ať mažeme ven. Libor byl náš budoucí rodinněj emigrant.

Bydleli jsme v panelovým domě. Naše řada pěti pětipatrovejch paneláků vedle sebe, proti nám to samý a mezitím betonová zóna oddechu, kde se sedávalo po krakovsku. To znamená, že se sedí na opěradle a nohy jsou tam, kde má bejt zadek, jenže není, protože prostřední špryckle chyběj a zadek z toho leze ven. Takhle sedím a na klíně mám při

tom rozevřený Spisy Klementa Gottwalda. Objevila jsem je úplně sama na polici v obýváku. Zatuchlý stránky, který nikdo dlouho nevětral, i když by si to zasloužily víc než časopis Vlasta nebo tátův Stadion, svazované po ročnících do bichlí, jejichž tloušťku by jim mohl soudruh Gottwald závidět. Tlustý jako svázaný Stadiony sice jeho spisy nebyly, ale zajímavosti v nich bylo mnohem víc než puků v lapačkách českých hokejistů nebo tipů na podzimní výlety a háčkování kabelky v rubrice Vlasty. Prstem jsem jezdila po řádcích našeho prvního dělnického prezidenta, ty slova někde ulpěly. Za nehtama jako písek Sahary, zadřely se do mého mladého, lačného srdce.

Těm slovům bylo putna, co bylo za dobu, byly nadčasový a komunismus, o kterém mluvily, byl zdaleka jinej než ten, co jsem znala. To ničení a rozkrádání. Nejen laviček, ale celejch hřišť, autobusových zastávek, obytných zařízení a samošek. V dobách mého dětství byl Krakov ničí.

Máma s tátou se chytily na řeči o novó společnosti, asi. I když dneska se říká, že komunistama byli na přelomu sedmdesátek a osmdesátek jen vychytralci bez ideálů, a něco na tom bude, protože táta hlupák nebyl, chtěl pro nás jenom to nejlepší.

Takže když si to Loučí, vískou o pár číslech, kde jsme bydleli předtím, rázovali mužský s amplionama a dělali nábor, moc dobře poslouchal, co se bude vesničanům slibovat. Jestli dělníkova pětiprstá rudá hvězda bude nabízet jen pěkný povídání, nebo by z toho pro nás káplo i něco na ruku, do domácnosti nebo na sebe. Zájemci ať se prej hlásej na národním výboru, návštěva že nikoho k ničemu nezavazuje, hřmělo amplionama, až babky zvědavostí vypadávaly z oken loučských chalup.

Na výboru se rozdávalo občerstvení, začala se tam pravidelně scházet celá vesnice. Takhle to trvalo několik tejdnu, lidi si na to zvykli. Na to, že se v sobotu dopoledne chodí na výbor, něco je tam pro občany připravený a k tomu se vedou řeči. Protože řeči se vedly všude a většinou k tomu ani nebylo zadarmo to kafe s aspikovým vejcem jako tam.

Táta pak říkal, že se tam udělala parta nadšenců. Lidí, co na národní výbor chodili kvůli řečem o novó společnosti. Máme byly řeči ukrade-

ný, táta byl ale mezi těma, kdo se myslím doopravdy nadchnuli. Natvrdo totiž padaly i nabídky. Dobré školy, dobré pracovní místa, lepší životní úroveň. Toho elánu byl trochu plnej upřímně, trochu ho zlákal městský bydlení, trochu slibovanej plat a trochu to bylo i natruc Liborovi. Libor, mrzoutskej starší brácha, co našemu tátovi nadával do debilů, byl totiž sám pěkně nepřijemnej patron a od začátku celou tuhle velkou akci pěkně shazoval. Přitom nevěděl nic, na ten sobotní výbor se ani jednou nevypravil. Myslím, že mu chtěl táta ukázat, jak moc se tentokrát mejlí. Že nedůvěra k soudruhům je sice občas na místě, ale tohle že nebyly ony vzdušný zámky, kterejm se Libor posmíval. Taky až do doby, než se začaly podávat závazný přihlášky, to dost z Loučskejch bralo hlavně jako vítaný rozptýlení. Něco se dělo. U nás v Louči se jinak nikdy nedělo nic.

A to jsme ještě ani netušili, že jsme v tom nebyli zdaleka sami. Náboř probíhaly v tu stejnou dobu i v mnoha jinejch českých dírách. V desítkách osad celého Československa. Podle tajného zasedání ústředního výboru z roku 1973, kdo chce, může si to v archivech vyhledat. Mělo to štempl přísně tajný, ty listiny o novejch městech v nedotčených hvozdech republiky, na lučinách, kde se proháněli bělásci s ještěrkama a bažanti a československý užovky.

Sešli se při té příležitosti soudruzi ze všech spřátelenejch států Varšavský smlouvy a jako indiáni, když si naříznutý zápěstí tiskaj k sobě, propisovačkama se podepisovaly smlouvy. Za vedení Československa tehdejší soudruh Husák, ale nejen ti soudruzi, i inženýři ekonomie, vodohospodáři a doktoři přes vědu byli u toho. V sálech Pražského hradu, kde se jednalo, byli velikáši šesti a jedný země, tou jednou byla Unie sovětů nebo, jak se tehdy říkalo, Svaz republik burjatský, kalmýcký, altajský a jinejch suverénních národů pod dohledem moskevských sovětů. Jak vyplývá z dokumentů, direktivou Moskvy tenhle nápad, pro někoho možná překvapivě, nebyl. Idea velkorysejch sídel se jménama spřátelenejch měst soudružskejch států Varšavský smlouvy přišla zdo-la. Jak se dnes říká demokraticky a tehdy demokraticky zhruba, protože vedení Unii sovětů nikdo nikdy do sametovky neukrad, ale nůž na krku to rozhodně nebyl. Jak vyplývá nejen z podpisů na oněch doku-

mentech, z pevnejch tahů bez stop po klepavce. Na iniciativě spřátelenejch měst se tehdejší vedení Internacionály ve Španělském sále ve shodě usneslo nad sklenkama Idy, běloveský kyselky, a bylo to při plný střízlivosti. Svoje hrála možná i myšlenková sezona okurek a snad tu měla svý slovo i třetí a poslední lehce autentická míza komunismu, než přišla devátá vlna devětaosmdesátýho, na niž by ještě v osmaosmdesátým nevsadil pětník ani nikdo z krakovskejch nosálů.

Potřeba novejch aglomerací pro národ Čechoslováků stiženej největší porodností od konce druhý světový, tak je to. A pak taky něco jako Prasilicon Valley. Aby to, co bylo nově potřeba, a novej Havířov to rozhodně nebyl, potreby lidu se mění a flexibilní chtěl bejt i komunismus, jen to slovo se tolik neznalo, aby se zkrátka udělalo zadost tenkrátnímu dnešku. Zlatý ére těžkýho průmyslu odzvonilo a ideálům, těm nejryzejším, taky. Ale proč by nemohl nekvalifikovanej dělník obědvat spolu s hlavním inženýrem, podnikovým lékařem a vedoucím úseku nejen ve společný kantýně, ale u jedinýho stolu pod amplionama, z nichž se linou když ne pochodový, tak alespoň lidový písně? Proč ne?

Si-licon-Val-ley znamená v indiánským jazyce kmene Hokama víc hlav víc ví, a náš Krakov a s ním nový český Drážďany, Minsk, Charkov a Debrecín měly dát hlav dohromady pět, a to už je jako pořádněj drak z českějch pohádek.

Novoměsta byly posledním pokusem před definitivním krachem. Experimentem, reagujícím na to, co si doba žádala. Přesun obyvatelstva z neproduktivních oblastí a zón nadměrnýho zamoření, nutnost důstojně zaměstnat novou generaci stavebních inženýrů, ale i libozvučnejší touhy. Po novejch architektonickejch dominantách krajiny, například. Po příznivým prostředí pro výchovu a rozvoj. Měla snad Ostrava-Poruba mít monopol na to, co to znamená stavět se novodobě na odív?

Navíc když se čekalo, že patnáctimiliontej občan se v Československu narodí už někdy v první polovině pětasedmdesátýho roku. Mohla to bejt klidně Milada, moje sestra, ten občan a možná že i byla, i když se v televizi ukazovala jiná. Tintítko z Pardubic, co mělo necelý dvě kila. Rodička dostala kočár Liberta, celoroční poukázku do pardubickýho plavečáku a holčička pět kilo hadrovejch plen.

Moje máma nic a sestra mimino taky ne, i když se narodila v ten samej den. Jenže v podhorský díře Louče a z díry do centrálních městysů než se to donese, tak v Praze uzrajou a opadaj všechny olovnatý třešně.

My žili v nevědomosti o mnohým z československýho světa. Taky že nám v Krakově některý nosálové nadávali do buranů. My měli v Louči u boudy psa, auták ho přejel pár dní předtím, než jsme se stěhovali, a ženský i draly husu, když se jim zachtělo. Ségra ani já už ne, na to jsme odešly z Louče moc brzo. Ségra právě začala chodit a mně ještě tehdy nebyly ani tři roky.

Kdo ví, co za sudičky to ségre stály v nedaleký okresní nemocnici u postýlky. Železný s ledovejma špryclema a visačkou Milada Komárková, 3,25 kg, 50 cm. Lidový písne jí ty sekernice určitě nezpívaly. Jinak by proti lidu nebrojila už od útlýho dětství. Do toho malýho ouška jí naštěkaly černotu ty báby. Chmurný mraky do hlavičky mý sestry, říkám si i teď. Jednoduše si nemohla pomoci. Krčík omotanej porodní šňůrou, celou minutu po porodu prej byla úplně bez dechu. Ručky, nožky se jí míhaly jako na záda překocenyému střevlíkovi, takhle si ji pamatuju z fotky a ve svejch vymyšlenejch vzpomínkách. Mladší byla jen o necelý dva roky, ale brzo mě dorostla, a kdo z nás je starší, pak nešlo ani uhádnout. Možná to bylo tou šňůrou, ta její hlava. Minutou nedejchání, která jí celej život scházela ke slušný občance.

Máma pak už s velkým břichem ani o sobotách na ten národní výbor s tátou nechodila, a stejně se pak zlobila. Že to sjednal bez ní. Pak pozdějc. Když jsme se v Krakově zabydleli a stinný stránky začaly prokvítat těma světlejma jak ošklivý květiny na ubruse igeliťákem, kterej se přes něj kvůli snadnější údržbě přehazuje, zítřky, co se začaly kazit, ještě než vyšlo jejich sluníčko.

Na jeden ze sobotních mítinků přijel i inženýr architekt až z Prahy. Ukazoval lidem návrhy krakovský školy a školky a plavečáku a parku a lidový školy umění, všech těch věcí, co se plánovaly, a pak dopadly jinak, a možná i jinak, než to zamejšlel ten soudruh sám. Nakonec prej soudruzí loučský občany lákali i výhružkama. Ať si prej pěkně rozmyslej, jestli chtěj stát v cestě chytrýmu plánování z centra, malí lidi z osa-

dy pod horama, a pěkně rozmýšlet si to nejspíš ani neměli, spíš přestat dělat potíže a zhurta souhlasit, protože základy paneláků už se jim bagrovaly, a tam se bude bydlet a basta. Dost lidí se totiž na poslední chvíli začalo cukat. Ten slibovanej ráj se jim nezdál a lepší vrabec v hrsti než holub na střeše, a vrabec byla Louče vlastně obstojnej.

Táta ale v odbojný skupince náhlejších odpíračů nebyl, a tak jsme si jako jedni z prvních mohli vybrat, kde to v Krakově zabydlíme. Jezdilo se prstama po plánu budoucího města, my se ségrou ne, my byly malé, ale rodiče, hlavně táta, a dohadovalo se, kde to tam bude naše. Máma to chtěla mít hlavně blízko k jeslím a ke školce, a tak nám přidělili blok osm, byt dvě a do toho chlívečku na papírovém archu, co visel na chodbě loučského národního výboru, aby neuvědomělý občany, co se zdráhali, přemohla závist, napsal táta krasopisně Komárkovi.

Pár měsíců nato se jelo. Korby stěhováckejch aut jedna za druhou táhly se přes celou Louči i kus před a za tabuli s názvem obce. Z domků lidi na korby valili truhly, příborníky a skříňe plný ložního, tranzistoráky, mopedy a příborový soupravy, než přišli povolání lidi a půlka těch věcí se musela nechat v barácích. V Krakově všechno bude, zněl Loučí chorál povolanejch lidí, co na přesun dohlíželi. Lidi, co vědí, šušovalo se, a tak je vesničani poslouchali.

Padesátý léta to ale nebyly, ani šedesátý, takže se nám strýc Libor před všema řidičema auťáků, co nás povezu vstříc zítřkům a teď ve skupince u silnice báníli, bezostyšně smál. Pár místních sousedů se přidalo. Bandička závistivců, co ne kvůli nedůvěře ve věc samou, ale z pouhý lenory a strachu z novot zůstala v Louči a teď přešlapovala, každej jedinec na svém zápraží, a ten strýcův smích jim přišel vhod. Vlastně se nám na celý kolo řehtali. Pár čísel osady Louče, co nikdy nebyla tak velká, aby měla vlastní poštovní úřad nebo školu, a teď tam zbyli jen nemehla a budoucí emigrant strýc Libor, co byl vždycky srdcem proti režimu a na tátu nikdy nebyl hodnej a měl z něj legraci. Přesto jsem mu prej na rozloučenou mávala jako divá. Jako by mi už tehdy něco napovídalo, že kdo se směje naposled...

I v Krakově. Protože Louče se propadla do země a těm, co dobrovolně neodešli do novoměst, přidělili nakonec mnohem horší bydlení, než bylo

to naše. Propadla se doslova. Do jam vyhryzanejch od výbuchů a rypadel bagrů, do podpovrchu zemskýho jako v pohádce.

Po podhorský vesnici tak zbyla jen zbrázděná země s černýma kalužema, kde celý léta mýho krakovskýho dětství a dospívání hučely těžký těžařský stroje a černý špinavý lidi, co náš kraj neznali, tam zespoda dohůry vynášeli suroviny, co Československo směňovalo za valuty.

Přidělený místo, který jsme si vlastně sami v Krakově vybrali, byt dvě v bloku osm, mělo jednu jedinou chybu, a sice bylo to v přízemí. Přízemní byty kvůli vykrádačkám a koukalům z ulice nejsou nic moc, táta to prostě nedomyslel. I za to mu máma hned v prvních dnech potom, co jsme se přestěhovali, vyčínila. Táta slíbil, že balkon, jak to tehdy občaní dělávali, svépomocí zadrátuje, ale protože měl zezačátku v Krakově tolik práce, odkládal to a tehdy se k tomu vlastně nikdy nedostal. Role pletiva na balkoně postupně rezla k nepotřebě a stala se u nás doma jen jednou z věcí, která připomínala všechny ty další, co se pak taky nestaly.

Teprve tehdy, když nás stěhovací auto vyklopilo před domem a my vynosili všechno k nám, začaly vyplouvat překvapení. Nejen to, že Krakov byl jen jedno novoměsto z pěti, který se na území socialistický republiky stavěly, jenže nám nikdo nedal vybrat, ale především že krakovský paneláky ještě ani nejsou domontovaný a bazén ani atletické stadion pro mládež zatím nestojí a v jeslích se, přestože byl konec října, netopí, což máma kvůli ségře obřečela nejvíc a chtěla zpátky do starýho loučskýho bydlení. Táta se bránil, že to nevěděl, a máma že se určitě ani nezeptal, a táta že na takový věci ne, a máma jakýpak věci, to jsme my, kdo teď bydlí na staveništi a do lednice jeslí bude chodit s Miladou a do staveniště školky se mnou, a co že on na to. Nevím, co tenkrát táta řekl. Já stavěla z kostek ve vedlejším pokoji, ségra jako obvykle seděla a čučela a táta, pusou plnou šroubků na police, neřekl podle mýho ani muk. A co taky? Že má za to, že nakonec všechno dobře dopadne? A taky že v Louči v sobotu na národním výboru, když měli židličky sražený v kroužku k sobě jako na hodině zpívání pro předškoláky, tak že

to opojení z kultury elektrospotřebičů, ze všeho, co je v Krakově čeká, prostě soudružskou rukou ucpávalo pusy?

V Krakově toho nakonec bylo jinak tolik, že ptát se na takový množství věcí by ve snu nenapadlo, a na to dám krk, ani mámu.

Nicméně náš byt dvě v bloku osm byl holobyt, to měla pravdu. Když s předstihem vybírala do nového oboje z tovární nabídky dvou možností sektorovou stěnu a linku a židle do kuchyně, stál kolem ní v Louči hlouček sousedek a všechny jí záviděly. Ty, co jim pak z Krakova poslala pohled. Fasovaly se. Pohledy s odotryskem a promenádou lemovanou břízama, jako by nešlo o město práce, ale ruský lázně ženskéch chorob. Máma to určitě posílala s úšklebkem a táta se tam podepsal s povzdechem, kolik to ještě všechno bude stát práce.

Prvních pár tejdů jsme v novém bytě měli naše starý zařízení, co nám z Louče přivezli nákladákem, naše starý dětský postýlky a máma s tátou loučský proleželý matrace, moc víc se do autáku nevešlo. Zařizování trvalo měsíce. Ale co pamatuju já, už bylo doma celkem útulně. Partiový sice, protože čekání na slíbený nábytek se protahovalo a mámě ruply nervy, a tak se vzalo zavděk nábytkem ze zrušeného domova důchodců, co ho soudruzi pro nespokojený a čím dál nervóznější nedočkavce odkudsi přivezli třema kamionama. Zálony byly sepraný, dvířka na dobrý slovo a všechny skříně byly v noci strašidelný, protože vrzaly a na našem dětském pokoji nebylo vůbec nic dětského až na to, že byl i pro nás dvě dost malinkej. Jedna skříňka a dvě postele, k nimž pozděj přibyl ještě malej stůl na domácí úkoly, který jsme ale většinou stejně dělaly v kuchyni anebo je od někoho opsaly těsně před hodinou.

Když mi táta řekl, odkud to všechno vybavení je, nelíbilo se mi, že v tom spali a jedli cizí starý lidi. Máma se pak na tátu zlobila, proč nám to vůbec říkal, a je to fakt. Na druhou stranu užívat něco po někom jsme byly zvyklý. Dětský oblečení se například dědilo v rozvětvených řetězcích s nepsaným, ale přesným pořádkem. My jsme pozděj většinou dostávali věci od Hrubců nad náma, co měli Eriku a Tomáše, a dědily od nás pak i další rodiny z baráku, ale v tom už se chodilo jen po doma a nakonec s tím ženský vytíraly podlahu, aby se ušetřilo za kupovaný hadry.

Máma říkala, že je to v Krakově jako v Uzbekistánu. Že to viděla na fotkách, jak se tam snažej po sovětsku a moc se jim to nedaří, a ty nepodařený města prej vypadaj podobně. Prašný ulice, co se rozbahněj, když pořádně sprchne, a lidi oblečený jako hadráci, mámin fortel dámský krejčový tohle zvlášť špatně snášel. Uzbekistánský fotky musela mámě stopro ukázat Vidličková, když jsme se v Krakově trochu usadili a máma si začala dělat známosti. Protože kdo jinej by chtěl ukazovat takovýhle fotky, co se ve Stoplusjedničce na soudružským papíře navíc určitě netiskly.

Všechno v Krakově bylo fórový. Klandry se kinklaly, do baráků teklo, jesle, kam máma Miladu vodila, neměly nejdřív topení a pak záchod, protože se kvůli příliš tenkejm trubkám ucpal odpad. Houpačky byly často rozlámaný, na barácích strašily tmavý fleky od zatekání, velký dlaždice před Domem služeb se houpaly a silný kluci je ve dvou uměli vyndat. Jenže co má bejt, a mělo to i spoustu výhod. Krakov měl pořád dost špinavejch keřů a smradlavejch zákoutí na to, aby to mohla bejt naše divočina, a zároveň i plno městskejch vymožeností, jako třeba prolízačky zeměkoule nebo zoologickou zahradu, což byl medvěd brtník, osel a vedle ve výběhu jelínek, a každou sobotu a neděli se tam tlačili rodiče s dětma. Ségra a já jsme tam jednu dobu chodily nejradši ze všeho. Ségra až ke klecím se zvířatama, přestože to bylo zakázaný, vždycky pronesla skrojky starejch chlebů a každý zvířecí odrůdě hodila přes mříže rovným dílem. Kapesní rybičkou po tátovi ty starý chleby v koutku zoo pižlala na kousky, aby měl každej poddruh stejně. Že je jelínek mnohem menší než medvěd brtník, jí vůbec nezajímalo. Stejně tak to, že se to nesmí. Ségra vůbec na zákazy moc nedala. Až teprve když se stalo, že se jednou krakovskej jelínek chlebem od návštěvníků zoo nadmul tak, že ho museli odprásknout, to ségre došlo. Křičela, proč jsem jí neřekla, že jim to škodí. Jenže já taky nevěděla. Jen tam na cedulích stálo, že se to nesmí, a cedule já poslouchám.

Z toho jelínka měla ségra ještě dlouho špatný svědomí, a tak se i nechala přivazovat k totemu skruži, musela čekat, až ji osvobodím, nebo byla můj kůň a my běhaly tam a zpátky s rukama spojenýma pro-

vázkem. Indiánský hry byly moje nejoblíbenější. Hry plný opravdovosti a hrdinství, ale ségru nikdy nebavily zdaleka tolik jako mě. Kousky z Vinnetoua, který jsem znala popaměti a chtěla jsem je spolu přehrávat, přišly ségre blbý, i když mohla hrát klidně Rybanu a já ji osvobožovala, dělala bizona, kterýho jsem skolila jen proto, abych ho Rybaně přinesla, ale pak cestou domů stejně někdy hučela, nech mě, a nechtěla, abychom se vedly za ruku.

Když přšelo, udělal se na Sahaře i v místech chybějících dlažek potok a skoro celou cestu do zoo nebo do školy se dalo jít vodou v holínách. Byli i takoví, co na to kašlali a strouhou šli do školy normálně v teniskách, ale to byli jen kluci, co se chtěli frajeřit, nebo zanedbanci. Nám ty holiny, když přšelo, máma vždycky připomněla. O některý se nestarali a nikdo jim to nepřipomenul. Případy. To je pravda. Mohli chodit i do černejch vybydlenejch domů v Krakově II, kterej se nikdy úplně nedostavěl a bydleli tam cikáni. Za našeho útlýho dětství byla v těch domech pořád jen tma a dalo se tam chodit na průzkumy, přestože jsme to měly zakázaný, ale některý děti to dělaly.

Dospělí spíš dělali čilej stavební ruch a na zachmuřený dělnický tváře, mozolnatý ruce, co si v řetězech podávaly cihly, shlíželi jeřábníci v budkách na muřích nohách na nárožích budoucích ulic. Mužský v helmách usazený na poházenejch panelech hltali z baličáku rohlíky s vlašákem a za pár minut se zase pouštěli do díla. Bylo jich všude plno, po skupinkách s předákem, co čas od času přivedl velikáše v teslovém obleku. Velikáši přijížděli v černejch auťácích, bručeli a šermovali rukama, a pak zas přijížděli jiný. Zkouknout betonaci promenády, která na fasovanejch pohlednicích byla už dávno hotová, přestříhnout červenou pentli, když se v Krakově otevřel první obchodák občanských služeb, jedna z věcí, která se dodělala, a na plácku před ním potom hrála hudba a úplně zadarmo se dospělej rozdávaly párky a dětem balonky a vata z růžovýho cukru. Jenže celkově to byl šlendrián a věci nefungovaly. To vím od táty. O toužebně očekávaným telefonu, co se hned druhý den porouchal. Kolečko, co se v něm prstem točily číslice, prostě po pár voláních odpadlo jako atrapa přilepená bílou lepicí pastou. Od má-

my zas vím o nekonečným čekání ve frontě na mlíko, co už se stejně zkazilo, protože trvanlivost cestou do Krakova dávno probendilo. V samoobsluze se na provázku hned vedle samoobslužný mašiny na kávu Standard sice vždycky kinklala kniha přání a stížností, jenže neměla žádnou váhu. Ledaže si pak na vás někde došlápli a člověk hned dostal nálepku nosála.

Táta jako instalatér měl práce nad hlavu. Obstarával se svojí partou několik bloků a kmital od rána od večera. To co měl, jak mu soudruzi v Louči vysvětlili, jen udržovat v provozu, vlastně pomáhal zavádět. Byl na to taky patřičně hrdej, i když takhle sem navozit lidi, a pak krčit ramenama ať už soudružsky nebo z obyčejný bezradnosti, to uznával i on, nebylo od vedení zodpovědný, a taková šla o funkcionářích taky Krakovem brzo hláška. Že se to nedomyslelo stejně jako to metro v československý metropoli, do něhož se zrovna v tý době až po kopuli propadl menší kostel i s farářem, nebo výlet Lajky, která v sovětským vesmírným modulu umřela na dehydrataci a tejdny úplně vysušená obhlížela zemi. Tak špatný to ale v Krakově, pokud člověk nebyl nosálským škarohlídem, nebylo. Ztráty na životech nula, nějak se bydlelo a lidi se tu a tam i od srdce zasmáli. To potkal-li třeba někdo na ulici nečekaně dávnýho kamaráda z internátu, srdečný objímání a potřásání rukama a pak nezbytný vysvětlování, kdo bydlí kde, protože telefon v tý době ještě ve většině barácích nebyl zavedenej, nikdo se neznal s nikým a starý pouta se hodily.

Byly tu i rodiny z větších dálav než my. Často lidi z podobně malejch vísek, prej víc než z třiceti z celýho Československa, psalo se na ústřední informační tabuli, kterou vedení zřídilo, než se urovná chaos a úřady začnou konečně svědomitě pracovat. Našli se mezi nima občani, co dokonce ani nemluvili po našem. Když drmolili, jeden si připadal jako v Polsku, Maďarech nebo na Ukrajině a někdy taky jako mezi cikánama. Ty do Krakova nalákali taky, asi na koláče bez práce, mysleli jsme si my. Zkrátka byla to sebranka. Guláš hanáckejch, podkrušnohorských, celkově moravských, podtatranských a jinejch soudruhů s mírnou převahou umírněnejch Čechů a ošklivou menšinou cikánů. Proletáři

všech národů se měli a mají spojovat, a tak se dělo. Na schůzích podnikovech i barákovéch výborů i lidově lidsky u püllitru piva, v hospodě měli otevřeno, už co jsme do Krakova přijeli, a hned od začátku tam chodilo i plno nosálů.

Je jedno, jestli to byli Středočeši, Jihomoravani nebo Slováci, nosálové, lidi našťvaný na socialistický zřízení, se hned poznali a táhli to od začátku spolu. Svůj nos strkali do věcí, do kterých jim nic nebylo, nebo do sousedů a do lidí vůkol a na nás, na obyčejný lidi, se dívali skrz prsty. Než nám došlo, že jsou v Krakově na převýchovu a každé z nich má mezi náma svého poručníka komisaře, nějakou dobu to trvalo. Někakou dobu to taky s nima ušlo, davy pracujících je snesitelně ředily. Postupně jich ale přicházelo čím dál víc. S tím, jak pěst socialistickýho stisku slábla, a než zjednat nápravu na místě činu, bylo pro orgány Veřejný bezpečnosti jednodušší odlifrovat přestupkáře k nám do nový Ostravy. Tak Krakov nazval tehdy ten soudruh při otvíračce obchodáku služeb. Jenom, že místo černouhelnejch revírů máme fabriky, co si v ničem nezadaj s těma nejlepšima ve východním Německu. Budeme mít, chtělo by se upřesnit. Snad. Jenže soudruzi jsou vizionáři a někdy si nevidí do úst. Výsměšný vtipy na jejich účet se samozřejmě říkaly i mezi obyčejnýma lidma. Hnusnou bradavicí a legrační patku může mít i člověk, co ho má jeden rád, nebo mu nevadí, nebo je mu putna. O prsiskách naší učitelky ve škole zlý fóry taky kolovaly, a přitom byla mnohem lepší než jiný, vlastně z naší školy asi vůbec ta nejsympatičtější.

V Krakově to všechno stálo na slovech. Alespoň pro mě. Na větách, co tepaly jako mocný a trochu zlý, ale i dobrotivý srdce, který nejlíp ví, co je pro toho kterýho nejlepší. Na věčný časy sláva všemu možnýmu, co nikdy nezapomeneme, a vyhraje to lid, síla a spravedlnost. Šla na mě z toho opojnost, a na koho ne, byl podezřelej.

Pamatuju si na odhalení hrobu neznámýho vojína. Bronzovej partyzán s puškou, kterou jsme dole úplně ohladili, tak často si někdo z dětí na ni musel sáhnout, a pod ním nápis Nikdy nezapomeneme. Bylo to jak pro pánbíčkáře svatej obrázek. Ta úcta a bázeň. Zpytovala jsem často před hrdinou sama sebe, jestli opravdu nezapomenu a jestli se tak už náhodou nestalo. Protože v tom případě se to o mně někde ví a neobejde se to bez

následků. Jenže na co přesně nezapomenout? Zeptat doma jsem se bála a ségra by se mi vysmála. A s ní zaručeně i Standa Vidlička.

Standa byl kluk mrňous, co bydlel v patře nad náma a chodil do stejný školy. Na první pohled jako každej jinej, střapatý tintítko, co mělo pro svý divadlo vyhrazený na základce velký přestávky. Hrál si o nich na Jana Husa a věšel se na záchodě za splachovací šňůrky. Marně mu učitelka říkala, že Jan Hus nic takovýho nedělal, Standa se už od útlýho dětství prohlašoval za mučedníka za pravdu a nenechal si to vymluvit.

Zažil si svý ještě dřív, než se Vidličkovi do Krakova přistěhovali. Domovní prohlídky, při kterejch mu neznámej strejda zpřeházel celej dětskej pokojíček, a zatímco se starým Vidličkou se hrubě mluvilo v obýváku, Standa se se starou Vidličkovou tisknul ve špajzu mezi sklenicema nakládanejch okurek. Nebo před domem když jim na střídačku nocovali chlápci v autáku, co někdy krokem jezdil za jeho tátou, když se vydal na nákup do Včely nebo do místa pracoviště. Standa měl s naší účou věčný problémy, i když s ním měla podle mýho svatou trpělivost. Kvůli těm dětskejm úzkostem si asi pozděj tak rozuměl s Miladou, přestože my byli doma vystresovaný z režimu daleko míň. Snad jenom když se měly do oken vyvěšovat vlaječky, a my je zrovna nemohli najít, nebo se mělo jít někam do průvodu, a zrovna se to mámě a tátovi moc nešiklo, a tak se to muselo kamuflovat. Jinak jsme byli ale normální. Na lidech, jako jsme my, naše republika stála, snad to takhle nezní příliš nafoukaně. Já i Milada jsme poctivě chodily do Jisker a pak chvíli i do Pionýra. Jasné že nás to šťvalo. Učit se říkanky a chodit i ve vedru v modrý kamizole s dlouhýma rukávama, co se rychle zapotila a pak smrděla a nasmrádnul tím i sváteční červeney šátek, co jsem na něj měla doma speciální krabičku, aby se neušpinil ani nezašantročil.

Určitá buzerace podle mě prostě patří k životu. Zvláště když si vzpomenu, jak nás pionýrská vedoucí učila rozlišovat hříbky od muchomůrek zelenejch a borůvky od jedovatýho rulíku zlomocnýho, aby se nám v lese nic nestalo, a taky jak hnízděj ptáci. To všechno při naučnejch vycházkách za Krakov, do bažin, který soudruzi vysoušeli. Ty vycházky se mi moc líbily a Miladě taky, i když pak Standovi říkala, že

ne. Určitě ho alespoň chvíli vodila za nos, aby se před ním a jeho kámošema vytáhla. Že jsme místo sovětskéjch vlaječek vyvěšovali americký a tátu pak kvůli tomu na výsledku zmydlili pendrekem, nebo v průvodu že jsme volali zakázaný hesla, a mámu proto vyhodili z práce nebo jí alespoň přidělili něco horšího. Napůl to byla vlastně pravda. Máma horší práce dělala a na funkci, co by stála za řeč, nedosáh ani náš táta.

Máma pracovala ve sběrně a táta byl řadovej instalatér, žádnéj melouchář. Ve škole jsme patřily spolu s dětma obuvníků, pásovejch dělnic samoživitelek, brusičů a zámečníků mezi ty, co si navzájem půjčujou gumy, kružítko a úhломěry, protože všechny pomůcky z nás měl jen málokdo, stejně tak jako málokdo z nás docházel na kroužky do lidový školy umění, za který se na rozdíl od Pionýra platilo. Milada tam chtěla na klavír, ale mámě to přišlo za ty peníze zbytečný. Klavírní paní učitelku mít doma nechtěla, i bez vážný hudby byla ségra smutný dítě, a navíc kdo by s ní pak doma cvičil etudy. Přesto jsme před lidovkou trávili spoustu času. Dalo se tam sedět na naklopenejch panelech, v zimě se po nich klouzat, a když měli lidovkáři po kreslení, po klavíru nebo po dramataku a zachumlaný postavičky se trousily ven, děti z naší proletářský skupiny jim ve tmě před lidovkou zkroutily ruce nebo jim nejdřív vytrhly kufřík plnej malovacích potřeb a zkroutily jim ruce teprve pak. Vodovky s anilinkama, voskovky, štětce a redisperka si pak lidovkový děti hledaly ve sněhový břečce.

Do týhle proletářský skupinky jsme patřily i já s Miladou, i když Milada pokaždý jen stála opodál rozklepaná a s vyvalenýma očima. Jako by to bylo vždycky znova čirý překvapení, jako by to nezažila už stokrát předtím. Stála tam, ale pryč nešla a doma mi pak vyčítala násilí. Jenže oni nebyli slabší, jen zakrnělí. My měli od běhání nohy jako struny a ruce jako paličky, vycvičili jsme si je takhle sami, oni mohli stejně tak. Jenže to by nesměli sedět tolik nad malůvkama, u not nebo u knížek. Nikdy jsem navíc nebyla mezi těma, co udeřili první. Nejvejš jsem do někoho z těch dětí strčila nebo jsem jim šlapala po štětcích a tužkách, co už byly stejně rozsypaný. Tužky a štětce harantů, se kterejma jsme se se ségrou nebavily, divnejch dětí často nosálskéjch rodičů, a já

měla za to, že si to zasloužily. Řeči, že jsme si všechny děti rovný, jsme znaly ze školy a samy jsme je mlely jako kolovrátek, jenže nakonec člověk přemejšlí spíš srdcem. Zvlášť jako školou povinněj. Prostě to byla taková doba a my děti rodičů z výroby jsme se trochu kasaly. Když se ve škole mluvilo o dělnictvu jako o nejúdernější pěstí revoluce a pokrokových změn, byly jsme to my. My. Ne oni.

Standa Vidlička stál už v tomhle útlým věku na opačný straně barikády. Hrál si o přestávkách na Jana Husa a o hodinách si četl, zatímco my všichni z dělnickejších poměrů jsme to táhli spolu. Naši rodiče většinou taky. Když jde o to, kdo s kým a proti komu, v tom se jede v rodinách a rodičema taky člověk ručí. Na ně je dobrý ukázat prstem nebo se alespoň podívat pokaždý, když si člověk není druhým jistej. Řídili jsme se tím v dětství bez váhání. I máma s tátou se tím řídili a řídily se tím i jejich doporučení, s kým jo a s kým si nehrát. Proto jsme se ségrou Vidličkovy nezdravily a úplně normálně nám to u mámy s tátou prošlo. Byli to nosálové, a tak za to nebyl pohlavek.

Když Vidličku zavřeli, Standa pár dnů nepřišel vůbec do školy, a když konečně dorazil, byl bílej a skoro nemluvil. Na Jana Husa o přestávkách se od té doby vykašlal, i když Hus by se podle mě tak snadno určitě nevzdával. To jsem mu taky řekla, i když jeho divadýlka mi byly protivný. Jenže Standa toho nenechal.

Kdyby byl na naší straně, byl by to partyzán. Vedl zákopovou válku ze své lavice během většiny vyučovacích hodin. Flusal po účách z verzatilky papírový kuličky, pravítkem jim do očí házel prasátka, a to i některejm spolužákům, třeba mně. O přestávkách, když jsme měli při svačení ve dvojstupu kroužit kolem dokola školní chodby, nechtěl se víst s nikým za ruku.

To vězení bylo utržený ucho džbánů, se kterým starej Vidlička chodil pro vodu. Nedal si za nic říct. I když na ven a dovnitř do Krakova byly povinný propustky jen v začátcích a v době, kdy Vidličku zavřeli, už lidi směli jezdit za příbuznými do jinejch měst a příbuzný za nima docela

svobodně, když někdo takový vejlety používá k protistátní činnosti, je to samozřejmě jiná. Vidlička tohle dělal. Odněkud vozil zakázaný knihy a u Vidličků doma se to s dalšíma nosálama četlo či co, a dokonce snad vydávali svůj občasník. Standa chodil předtím, než jeho tátu zavřeli, do školy často unavený tak, že usínal na lavici, a po škole kolovalo podezření, že nejenom paní Jarka, Vidličkova manželka, ale i Standa museli ten občasník na kolenou ručně přepisovat. Pokud to byla pravda, v případě Standy by to navíc znamenalo dětskou práci, a ta je, jak známo, v celém civilizovaném světě zakázaná.

Já Standu nikdy ráda neměla, ale jestli ho Vidlička nutil přepisovat ten hnusnej sborníček, tak si to vězení bezpochyby zasloužil. Standovy rána jsem viděla na vlastní oči. Rudý bělma s podlítejma kruhama a zmateně mumlal, když se ho úča během první hodiny na cokoli zeptala. Taky je pravda, že u Vidličků bylo věčně zakouřeno, až tak, že nám patro pod nima od toho smrděl balkon, a někdy to chodbou táhlo až k nám do bytu. A to se taky nemá, nezdravý prostředí je na sociálku. Ta přijde a dítě rodičům odejme. Sociální pracovnice chodila i k nám, jenže vždycky nakonec shledala všechno v pořádku.

U Vidličků ne. Myslím, že si paní Jarka, když byl Vidlička zavřenej, musela jenom oddechnout, přestože jsem ji na chodbě viděla několikrát brečet, a dokonce přišla i za mámou, a to tehdy nedělala často. Nikdy se mi totiž nezdála tak protistátní jako Vidlička, spíš že ho poslouchala a on ji naváděl a dával jí úkoly. Po návštěvách, který k Vidličkům chodily, kuly tam ty pikle a dost se halasilo, až jsme se ségrou nemohly spát a táta k nim musel jít nahoru zaťukat na upozorněnou na dveře. Po takovejch návštěvách pak Vidličková druhej den nesla do popelnice nejmíň natříkrát odpadkovéj koš plnej flašek. Neměli se špatně, to by nikdo z nich nemohl říct. A tak nám bylo Jarky sice líto, že má manžela ve vězení, ale mysleli jsme si svoje.

Já si myslela svoje taky, už jsem s ní měla zkušenosti. Úplně první byla ta s karafiátem. V družině po škole jsme dostali pár karafiátů, každej školák pro ženský ze svýho baráku, který jsme měli potěšit k MDŽ, a druhej den o tom referovat třídní. Takovej ledovej a přísněj obličej, jakej měla Jarka Vidličková, když si ode mě tu kytku brala, neměla žád-

ná jiná sousedka. A to nemluvím o tom, že jiný sousedky mě většinou i podarovaly bonbonem a pochválily mě za šikovnost, protože básnička, co k tomu patřila, byla dlouhá a já se jí šprtala celý předchozí odpoledne.

Opravdovsky mě to tenkrát zamrzelo. Vidličková za mnou zabouchla dveře, taktak jsem tu básničku stihla dorecitovat. Druhej den, když jsme měli úče poreferovat, co na karafiát všechny ty paní z domu říkaly, nechala jsem si příhodu s Jarkou pro sebe, přestože byla tím hlavním, co mi utkvělo. Několikrát jsem se pak na sebe zlobila. Proč jsem to neřekla, když se mě to tolik dotklo? A pak jsem přemejšlela, jak se Vidličkovi vlastně do Krakova dostali nebo spíš proč je sem poslali, takovýhle lidi budovat socialistický město dobrovolně nepřijedou, a představovala jsem si Vidličku s tlupou vyholenejch indošů, jak přepadaj mý indoše kmene Hokama, co na týpku maj transparent Víc hlav víc ví. Jak jeho vyholený indoši v noci přepadaj spící vesnici a každému mýmu indiánovi bez slitování a úplně potichu vrážej kudlu do zad.

Krátce potom, co Vidličku zavřeli, vyhodili tátu z práce. Vlastně to bylo pár dní nato. Nikdy nepřestal vzpomínat na zlatou éru, dobu několika měsíců, kdy jsme se do Krakova čerstvě přistěhovali, a vlastně i na těch několik prvních let.

Podnik, ze kterýho táta odešel a kterej měl tak rád, byl jedním z těch, kterejm se po kontrarevoluci říkalo molochy. Robustní udělaná budova s pořádnějma halama a s desítkama komor a špeluněk, i když mně to přišlo spíš jako stovky. Byla to jedna z prvních budov, který Krakov měl, a rozhodně ta největší ve svý době, takže táta měl radost, že je umístěnej zrovna tam. Doba těsně potom, co jsme do Krakova přišli, doba pro mámu ta úplně nejtěžší, kdy se párkrát tejdně hroutila a chtěla zpátky, jenže nebylo kam, a stejně by nám to soudruzi nepovolili, byla tátova zlatá éra. Nejenomže ho máma potřebovala jako už nikdy potom, ale protože jsme přijeli mezi prvníma, do podniku ještě nedorazila většina vyšších kádrů a táta byl na těch pár měsíců dost vysoko postavenej. To mámě imponovalo. Tátu poslouchala na slovo, protože on jedinej z nás tehdy rozuměl tomu, jak se to v Krakově má,

on jedinej měl kontakty, a dokonce vlastní podřízený. Taky volnou ruku pro různý zlepšováky. Rozesílal chlapy na práci do všelijakejch nehotovejch budov a rozhodoval o tom, jakej postup práce je třeba zvolit. Mělo to celý dost blízko ke svobodnému podnikání, říkal táta, když se režim obrátil a on se chtěl někde pochlubit vlastníma zkušenostma. Jenže to netrvalo dlouho. Jakmile přijelo dost vedoucích kádrů, byl táta s díkama, poplácáním po zádech a s nějakou medailí, co nám nikdy neukázal, vyslanej do terénu, na řízení už byli jiný. Taky byl jedním z nejmladších, takže si nemohl vyskakovat, což by asi stejně nemohl. Protože pracovat se má ve veřejným zájmu, a ne ve svém vlastním, a táta neměl ani střední školu, a teda dost předpokladů k vedení. Tak to vysvětlili, ačkoli máma měla podezření, že je za tím něco jinýho, a táta na to mlčel jako zařezanej. Z molochu ho poslali do kajuty, jak se říkalo dříve pana Šmída, zvláštnímu domku asi deset minut chůze od nás z baráku. Říkalo se mu kajuta, protože víc než šest chlapů naskládanejch na vrávoravejch židlích plus flašky s pivem, popelníky a vercajk se tam nevešlo.

V době, kdy tátu vyhodili z molochu, nebo spíš s poukazem na nedostatek personálu přeřadili do Šmídovy kajuty, už to u táty v podniku slavný nebylo. Ale stejně. Myslím, že ho to přeřazení dost mrzelo. Jestli měl v té době ještě nějaký čistý ideály, tak tohle byl pořádněj kaňour, a je mi moc líto, že to takhle musím říct. Mámě to bylo líto taky. Vrhalo to totiž jistý světlo na celou naši rodinu a bylo to světlo studený zářivky z oprejskaný chodby, tou ho prej vedli do kanclu nadřízenýho, kterej mu to řekl. Ségru to nemrzelo. Mohla se Standovi pochlubit, že si tátu stejně jako Vidličku vzal režim na paškál, čili jsme tím pádem na stejný perzekuovaný lodi. Něco takovýho mu asi říct musela, protože krátce potom jsem ji poprvé viděla po škole se bavit se Standou, a mladej Vidlička jen tak s někým neztrácel čas.

Když jsem za tátou poprvé přišla do kajuty, ještě to tam vevnitř vonělo čerstvě natřenou omítkou, ale jako jinde i tady platilo krakovský kouzlo novejch věcí, který už od začátku vypadaj použité jako schválně odrbaný kulisy filmovýho westernu.

V kajutě táta seděl, když ho zrovna pan Šmíd nikam nevyslal. Když přšelo a nebylo co na práci, sedělo jich tam všech pět i s panem Šmídem, takže se ramenama dotýkali stěn a kolenama sebe navzájem, a táta byl pak večer cejtit cigaretama, přestože sám nekouřil, a naučil se tam taky všechny svý karetní hry. O týhle tátový práci se doma zdaleka tolik nemluvalo. Jestli historky o tom, co kde táta prošťouchnul za záchod, mámu vůbec kdy zajímaly, bylo to předtím, než my se ségrou přišly na svět. Nic takovýho už za našich časů domů netahal, přestože alespoň mě to moc zajímalo. Jako jedinej z nás měl Krakov dokonale prochozenej, i černej Krakov II plnej cikánů a celý trubkový podzemí města. Věděl, kam vedou kanály od jakýhokoli poklopu v ulici, a když někde z chodníku stříkala voda, podle proudu a její teploty nebo páry mu bylo hned jasný, co se kde stalo, a taky to šel hned na příslušný místo ohlásit. Vyznal se nejenom v trubkách pod zemí, ale hlavně v těch, co jako choboty slonů s tělama schovanejma ve sklepe vedou barákem nahoru, a když jsem byla potichu, často to bylo slyšet i v našem dětským pokoji mezi zdma. Šplouchání, klokotání a kručení jako ve velrybím břiše.

Jednou jsem se táty ptala, kam vlastně všechny záchodový splašky tečou. Řekl, že tečou do močálů kus za Krakovem, kam jsme s Pionýrem chodili na naučný vycházky, že naše město na tom celý stojí. Na močálišťích, který soudruzi permanentně vysušujou, ale nikdy je nevysušej úplně. Proto ty hejna komárů v ulicích v létě navečer a při úplně jasným počasí, kdy zvuky se nesou nejlíp, to hučení, jako by někde v dálce ne a ne odjet pořádně dlouhej vlak. To hučení, řekl táta, jsou drenážní stroje, který naše město drží nad vodou, obří sušičky, který obsluhuje nejmíň třetina lidí, co v Krakově žijou. Ptala jsem se pak spolužáků ve škole, kterýho rodič tam pracuje, ale ani jedinej nevypadal, že ví, o čem je řeč. Když jsem to říkala tátovi, odseknul, že na takový věci jsem ještě malá. Přestože mi v tý době už bylo třináct, a když jsem ve škole házela do záchoda použitou vložku, bylo mi jasný, že by mi za to táta pěkně vyčínil. Ačkoli namíchnout tátu nebylo jen tak. Táta byl balvan v obejváku, co jsme mu se ségrou musely často půl hodiny hučet u ucha, než si nás vůbec všimnul. Ségra do něj asi dokázala hučet líp

než já, protože když se pak začala toulat venku, nikdy jí neprásknul. A to se v krakovský tmě několikrát potkali, když se táta vracel z hospody a Milada od svezh. Asi si myslel, že to patří k mládí, čert ví. Nikdo taky nemohl tušit, co se z toho pozdějc vyklubu.

Zatímco táta mlčenlivě spravoval po celým městě vodovodní instalace, co dělá máma, vědělo i dost z mejh spolužáků, protože jí v práci navštívili, když šli do sběru se starým papírem. To se cenilo a na žebříčku žáků školy z toho byly body. Máma byla ta paní, co si od nich vzala jejich balík, postavila ho na obří váhu s kulatou stupnicí a na rozloučenou od ní dostali papírek s razítkem, kterej odevzdali učitelce. Často nás se ségrou u mámy nechávali pozdravovat. Možná s nadějí, že jim máma za známost přidá nějaký půlkilo, ale máma byla přísná paní ze sběrný, a ne žádná tetka, co ji dojímaj caparti. Asi proto si ji taky pan Huňát vybral k ruce, soudruh, kterej měl sběrnou stanici na starosti a skoro nikdy tam nebyl k zastížení. Místo něj visela na dveřích jeho kanceláře cedulka Přijdu hned. Ve sběrně většinou úřadovala jen máma a Milan Šrámek.

Potkat dneska Milana Šrámku tak, jak tehdy vypadal, a bejt venku tma nebo pustej park, asi bych vykřikla stejně jako tehdy se ségrou. Šly jsme za mámou a zpoza starejch drátů a zmuchlanejch hadrů na dvorku před sběrnou najednou vykoukla velká zacuchaná hlava. Vypadalo to, jako by se lek úplně stejně jako my. Byl tam novej a my poprvé. Jenže on byl pracovník a my nezvedený holky, co místo aby zazvonily na zvonek, tak si jakoby nic otevřely vrata na dvorek, přestože tam stálo Nepovolaným vstup zakázán a vedle velkej nápis Zvoňte! Chvíli se drbal ve vousech, ale pak nás velkejma měkkejma dlaněma chytnul každou jednou rukou za flígr a přitáhnul nás mámě ukázat. Máma se nejdřív smála, ale pak hned zvažněla a pochválila ho za bdělost. Šrámek byl nosál a máma byla komisařkou, která na něj dávala bacha a měla na něj mít kladnej vliv.

Nevím, proč mě to tak překvapilo, když mi to konečně došlo. Možná proto, že máma byla ženská a on byl chlap, a přestože ženský slavily MDŽ a častěj dostávaly kytky, velela mužskejm málokterá, a máma to-

muhle chlapovi velela, to bylo nad slunce jasný. V ruce mnul knížku a klopil oči, až mi to celý nebylo příjemný, ale ten šok mi tu chvíli vryl natrvalo do paměti. Ještě teď dokážu vyjmenovat, jakej bordel tam stál na dvoře vedle jakýho, že na velký váze zrovna ležely žlutým provázkem svázaný výtisky Naší rodiny a nad váhou že visel Husák, jenže ten visel v Krakově všude, takže tohle říct, člověk se skoro nemůže splíst. Taký si pamatuju toho odpoledne máminej křaplavej smích. Díky němu působila jako mnohem větší sekernice, než ve skutečnosti byla. Měla ten hlas odjakživa a mužskejm se to myslím hodně líbilo. Jestli i Šrámkovi, kdoví. Především musel bejt rád, že má zaměstnání, kde se nepředře a může si tam vzadu v rohu u kovovýho šrotu pod lampičkou číst.

Když se na něj navíc pan Huňát vyptával a já byla několikrát u toho, tak máma o Šrámkovi pokaždý mluvila nadmíru uznale, i když by jí výtky proti němu mohly prospět minimálně jako důkaz bdělosti, a to se v těch dobách počítalo.

Odkrejt živly a poukazovat na protisocialistický nepravosti měl za povinnost každej spořádaněj občan nehledě na věk a zaměstnání. Táta kvůli ideový nepozornosti jednou dostal dokonce napomenutí od předáka Šmída, a to mohl bejt rád, že to skončilo jen u toho. Pracoval několik tejdnu s přiděleným parťákem na vodovodní instalaci v bloku dvacet dva, aniž by si za celou dobu všimnul, že jeho kumpán je nosálský orientace. To teprve když se v bytě, kde dělali, ztratil sifon, rádio a sada kutilskýho náradí a táta z toho měl polízanici, protože zodpovědnost za to nesli oba dva. Tomu nosálovi pak táta rozbil obličej. Přestože nebyl žádněj vazbič a spíš menší jako všichni z Komárkovic rodu, počkal si na chuligána před hospodou a košile, ve který přišel domů, měla na břiše dvě krvavý šmouhy, jak si tam táta potom s gusem utřel ruce.

Máma říkala, že kdyby nemusela do Sběrnejch surovin, chodily bychom oblíkaný jako dcerušky stranickejch funkcionářů a na dědění kalhoty a boty po Erice s Tomášem bychom se mohly klidně vykašlat. Dětem stranickejch funkcionářů nakupovali jejich rodiče podpultově, to znamená s protekcí, a byly to i tyhle děti, na který jsme čekaly před lido-

vou školou umění, abychom jim rozsypaly kufřík nebo nacpaly sních za límec.

Máma místo ukřivdění sháněla stříhy. Pár manželek funkcionářů znala a ty pak obcházela se skicákem nebo si i rychle načrtla stříh na bundičku, co ji třeba mělo zrovna nějaký dítě, s kterým jsme si hrály na hřišti. Dokonce se nám jednou doneslo, že se říká, holky Komárkovic ty choděj vyparáděný, a to máma přitom čekala ve všech frontách na hovězí, gumy do trenýrek i sezonní obuv spolu s ostatními, nic podpultového my doma nemívali a víc peněz než jiný taky ne. Máma byla prostě na tohle šikovná, a tak jsme se ségrou, když měla na šití čas a náladu, vypadaly občas celkem k světu. Než se to všechno zas rychle zaprало v Tixu, o kterém mezi ženskýma kolovaly pomluvy, že tam soudruzi přidávají mouku, aby se ušetřilo, protože matná byla po pár vypráních i ta nejjasnější červená.

Před zimou se máma dávala i do pletení nebo připlitání rukávů ke svetrům z loňska, ze kterejch jsme vyrostly. Myslím, že by pletla i pro sousedky, kdyby nehrozilo, že ji někdo pomluví a taky pomluví ty sousedky, že si mámu platěj jako švadlenku buržoazní paničky. A tak jsme chodily ve stejnejch vlněnejch teploučkých čepicích s hnědejma bambulema jen my a nikdo jinej. Ale mýlka by byla myslet si, že stejný teplo, co se nám rozlejšovalo pod čepicema, vládlo i u nás doma. Náš rodinný krb byl vlastně docela studenej. Například jsme pokaždý, když se nám venku podařilo zmoknout, radši ze strachu před výpraskem lezly přes balkon a odtud běžely co nejrychlejš do našeho pokoje, jen aby si nás nikdo nevšimnul. Nevím, jestli v láskyplný domácnosti tohle musí bejt. Děti že se bojejí bití. Tehdy to ale bylo běžný i v jinejch rodínách. Dokonce i bití z politickéjch důvodů.

Vzpomínám si, jak Vidlička, a bylo to několikrát, nechal po škole kolovat protistátní dopis, kterej o přestávce sesmolil, jenže tenhle jsme zrovna se ségrou výjimečně podepsaly. Já proto, že mě štvala ta češtinářka, na jejíž hodině to kolovalo, jenže jen tak vstát a kritizovat úču nešlo. Tak proto. Ale přece jen to byl pamflet proti společenskému pořádku, a co jsme si nadrobily, to jsme si musely taky sníst. Tátova vařečka nás na zadku pálila jako d'as ještě druhej den.

Politicky uvědomělá jsem byla nejdřív čistě intuitivně. Začalo to malůvkama Aurory, tanků a nabalzamovaného Lenina v mateřský školce a časem se ta nesourodá spleť dětských představ tříbila a formoval se mi světonázor. Kladnej. Když se řeklo slovo mír a bylo nám šest nebo sedm, napadalo nás všechny to samý. Holubice, děti s mávátkama, šeráky, volno ve škole, pionýrské šátek a Sovětskej svaz. Všechno zahalený v mlžným oparu škrobený svátečnosti, jako když v létě škrtí při nástupu u krku moc těsně zaknoflíkovaný tričko s límečkem, jenže s ohledem na tu chvíli se nesmí rozepnout, protože ta chvíle prostě stojí za přemáhání. Přestože není zábavná, spíš nudná, některý dospěláci maj pod pažema zpocený fleky a řeční se, ale je to všechno mírový a pro blaho lidí. Úsměvy lidí, který člověk neznal, a najednou jim má jako malej pionýr podat ruku a možná dokonce puget karafiátů, pokud se dobře učil. Měl z toho jeden staženej zadek a pak zase malý Vánoce, protože ten neznáměj byl důležitěj soudruh a teď na chvíli najednou tak trochu kamarád. Tím pádem ani ten mír už nebyl v tu chvíli tak cizí a odtaziťej jako zpěv z amplionu, sice krásnej, ale z plejbeku, nebo Gerda ze Sněhový královny, co má ve fešným srdci zadřenej kousek sklíčka a nemůže se usmát.

S malejma je to jednoduchý. Pamatuju se, jak k nám do krakovský školy přišla hrdinka matka socialistický práce a taky opravdovej starej generál. Přes celej hrudník měl metály a nějaký kluci v čele s Vidličkou se mu zezačátku trochu pošklebovali. Třásl se mu hlas jako kříplíkovi, ale pak je učitelka seřvala a nakonec nikdo ani nedutal. Protože ten soudruh byl doopravdickej hrdina, co zachránil holčičku starou jako my, když jí německej granát utrhnul nohu, a pak nám ukazoval jizvu na noze. Vyhrnul si nohavici, ta noha byla tak tenká, že jsem se úplně lekla.

Do krakovský školy chodili vůbec často všelijaký hrdinové. Stejně jako naše město mělo bejt vzorový, tak určitě i naše výchovný zařízení. Všechno to, čemu se říká ohejbání proutku, dokud je mladej, mělo svoji metodologii a učitelky mívaly častý školení. Díky nim jsme taky už jako malý měly celkovéj přehled o světě. O revolučním boji, kterej je na věčný časy stejně jako přátelství se Sovětským svazem. Revoluční boj, to byla zatnutá kloubovitá pěst mohutnýho bronzovýho pomníku na náměstí Práce a pěsti stávkujících dělníků vzdorovitě vztyčený proti

zlejm továrníkům na obrázku v učebnici dějepisu a moře rudý asi z rozevlátejších sovětských vlajek a nápis Proletáři všech zemí, spojte se na všech titulních stranách Rudého práva a velký vzrušení a spravedlivý hněv, co by mohl úplně sám pohánět parní turbínu. Ovšem ty shromáždění, kde se o revolučním něčem mluvilo, byly nudný jako všechny ty jiné shromáždění a nesoulad mezi velkolepejma hesla a tou nudou mě vždycky znovu a znovu mrzel. Protože být nadšená se mi líbilo a mládí takový být má, ale když přišly na řadu projevy soudruhů, tak jsem si párkrát všimla, že padá hlava i učitelce za katedrou nebo máma že uprostřed rozhlasového projevu najednou přeladuje na úplně jinou rádiovou vlnu, ačkoli by to přece měla doposlechnout do konce, pokud chce tomu všemu porozumět. Ten nesoulad tam prostě byl, ale kdeco šlo přičíst na vrub tomu, že jsme byly se ségrou ještě malý.

Milada tomu rozuměla ještě míň než já, a když jsem se jí jednou v druhý třídě zeptala na to, jestli neví, jak přesně vypadal ruskej car, vytáhla odněkud obrázek dědy Mráze s tím, že rudej je proto, že se ze zlého stal komunistou, a to jsem věděla i já, že je pěkná blbost. Občas to prostě haprovalo a byla to dřina všechno si to v hlavě pořád sumírovat a ladit tak, aby si to navzájem neprotiřečilo, a nikdo nám přesně ve škole ani doma neřekl, jak na to. Jen se odevšad valily různé pravdy a do toho krakovskej každodenní život, co mu k vzorovému pořádek kus scházel, a teď babo rad'. I když rozpor mezi tím, jak se žilo, a tím, co se říkalo, takový to, co se režimu mého dětství teď dokola vyčítá, tak to tím nemyslím. To šlo vždycky nějak zaonačit tak, aby se to dalo vysvětlit. Jakože nedokonalosti jsou jen otázkou času, protože k beztřídní společnosti teprve směřujeme a máme u toho, dejme tomu, porodní bolesti, a proto se čekaj fronty na zboží a proto i to, co je v Krakově zbrusu nově postavený, rovnou vypadá omláčeně, prostě tohle šlo všechno vysvětlit. Ale to, proč máma zvedá oči v sloup, když v televizi mluví soudruh Husák, ačkoli v práci dohlíží na pana Šrámka, co se ví, že roztrhnul Husákův portrét a je to nosál a musí se na něj dávat pozor, aby nedělal špionážní a podvratnou činnost, tak to mi jasný nebylo. Ráda bych v takovejch chvílích mámu na její chování nějak upozornila, ale zároveň to nešlo. Tušila jsem, že by to stejně k ničemu nebylo. Že

místo toho, aby si máma uvědomila svoji chybu, tak bych od ní dostala vynadáno, a to mě vlastně mátló ze všeho nejvíc. Protože proč?

Když jsem se svěřila ségře s tím, že máma se občas chová málo komunisticky, tak mi vynadala do buzerantek a mrštila po mně mojí čapkou lodičkou z Pionýra. Asi si myslela, že v rodině k sobě maj bejt lidi lhostejný či co. Jako by ani nevyrostla ve stejný době jako já, ale mnohem pozdějc. V časech demokratickýho individualismu, kterej vypadá pěkně, ale chutná zle jako gumový jablko z vejlohy Ovoce-zelenina. V časech, kdy duch družnosti začal sklízet leda výsměch a bezostyšnost sólovejch hráčů dechberoucí kapitál. Přestože pocházíme z těch samejch rodičů, já sebe v ní a ona ve mně pozdějc vůbec nepoznávala. Jak na kře, která se roztrhne a ledový driftý unášej dvě plošiny každou jiným směrem, s Miladou jsme přestaly bejt schopný se na čemkoli shodnout, když jí bylo necelejch čtrnáct a mně skoro patnáct. Nebyl to klíнец, co by mezi nás vrazila jediná událost, ale pomalej proud tichejch mrazivejch vod, protože se to dělo skoro beze slov. Když jsem se vracela jednou v lednu ubřečená domů, protože Milada se mnou nechtěla jít, tváře pod slzama mi na studeným povětří omrzly tak, že ještě dlouho potom zůstaly hrubý jako jazyk telete. A přitom jsme tehdy víc než jin-dy měly spolu něco podniknout. Kdybychom tátovi řekly, že svetr, ve kterým Šrámek chodí, natuty pletla máma, vyříkali by si to mezi čtyřma očima a bylo by. Jenže kdykoli jsem s tím začala, ségra zvedla oči v sloup stejně jako máma těsně předtím, než v rádiu přeladila Husáka na písničky, a pak ségra jako úhoř vyplula z pokoje. Socialisticky se nechovala ani jedna z nich.

Někdy jsem na to všechno byla tak sama, až mi z toho bylo do breku. Jako bych já, malá holka, jako Atlas na svejch ramenou nebo Sedící býk před Little Bighornem měla na svědomí celej svět. Nejde to přece vzdát. Musí se bojovat do poslední chvíle. Jenže když mě ségra neposlouchala, co s tím? Nešlo o to, že by měla dělat věci podle mě, ale alespoň mě mohla vyslechnout, a pak si to sesumírovat po svém. Ale většinou mě nenechala ani domluvit. Zato já dlouho na základce dělala, jak ona pískala,

i když to byly hlouposti. O spojený hodině třeba navrhla, že vyrejem do lavice kružítkem rudou hvězdu, a já hned vzala kružítko a začala jsem rejt. Přemlouvání učitelky, že rudá hvězda je něco jinýho, než když někdo do lavice vyreje Vidlička je debil, což se dělo nejmíň jednou za měsíc a pod nápis pak kružítkama ryli čárky všichni, kdo s tím souhlasili, tak tohle vysvětlit úče už bylo na mně. Já na ní ať nám prosím vrátí žákovský, že už se to nebude opakovat, zatímco ségra si motala vlasy na verzatilku a čekala, až nás z toho dostanu, a když se to povedlo, ani mi neřekla dík.

Kdy přesně ta velká kra rupla na dvě, nedokážu říct. Ségřiný odtažitosti jsem si všimla, až když začala ven chodit beze mě a já v našem miniaturním ošklivým dětským pokojíčku brečela až do usnutí. Než začala říkat čau přímo do mého mluvení a nato letěla pryč, zatímco já zůstala sama uprostřed sídláku a loudala se domů, i když se mi tam vůbec nechtělo.

Začít má člověk od toho, že hledá chybu u sebe, jasně. Vzpomínám si ale jen na přestupky, žádný zle míněný přečiny. Když rozdíl necelejch dvou let ještě něco znamenal a já ségru třeba shodila z kola, protože se mi zdálo, že jezdí už dlouho a kolo bylo společný, nebo jsem ji popadla za ruku a vlekla ji hrát si na indoše, i když brečela, že nechce. Taky jsem jí několikrát, když už měla vyčištěný zuby, vzala bonbon, co ho chtěla cucat před spaním, nebo jsem ji nutila měnit si kalhotky, protože by jinak klidně tejden nosila ty samý, což by mi spíš měli přičíst všichni soudný lidi k dobru. Vlastně to bylo spíš dohlížení než naschvály. Nebyla jsem snad starší? Byla. A tak jsem zevnitř našeho bytu zalígrovala balkonový dveře, aby ségra nemohla dovnitř, až se bude pozdě večer vracet ze svýho toulání a bude muset házet kamínky do našeho okna, než jí já, protože u rodičů by za toulání měla zaracha, přijdu otevřít. Jenže jsem usnula moc tvrdě a ségra, která si jako obvykle zapomněla klíče, celou noc proseděla před barákem. Schoulená jenom v mikině, i když už byl začátek listopadu. Šla zvenku rovnou do školy a pak proležela tři tejdny se zápalem plic.

Jestli alespoň před barákem zpytovala svědomí, nebo jí jen hlava někde lítala, jako když se člověk nudí při schůzovém projevu, neví nikdo, protože bůh není. Já vím jen to, že brzy potom jsme spolu skoro přestaly mluvit.

Zato za mámou jsem do Sběrnejch surovin tehdy chodila pěkně často. Šrámek mi někdy z legrace říkal revizní kontrola, protože jsem po mámě většinou chtěla, aby mi ukázala, kolik sběrného materiálu za ten den přijala a protřídila, a když toho bylo míň než Huňátem stanovený denní penzum, měla jsem k tomu soudružský připomínky a máma u toho měla své řeči taky a já tomu říkala kárny řízení. Když jsem mámu někdy vyzvedávala po směně, a dělávala jsem to i tak nějak preventivně, jestli tam zase náhodou neplete Šrámkovi svetr, aby tam nezůstávala dýl, než bylo nezbytně nutný, tak na mě bejvávala někdy až hubatá. Jako by ani neměla radost, že mě vidí. Svoji nejstarší dceru, která byla zrovna v citlivým období třinácti čtrnácti let, jako by tohle pro ni nic neznamenal. Když jsem ji vedla z práce domů, a někdy do slova tahala, protože pořád měla nějaký výmluvy, bublaly mi v krku slzy zlosti. Já se přece bála o naši rodinu, a ty strachy se pozdějc ukázaly jako plně na místě. Jenže máma si asi myslela, že mám jen další čtyřku z češtiny prověrky nebo mi zas někdo ve škole zle nabančil za to, že jsme s Miladou oháklý jako z Burdy. To jí mohl chytnout d'as, když nás kvůli tomu ve škole šikanovali. Za to, že nám něco ušila ze střihů, který v konfekci neměli.

Spikávali se ve třídě proti nám, že jsme byly se ségrou vyfešákovány, a to ta naše proletářská partička, se kterou jsme kroutily ruce žáčkům před lidovkou.

Hej, ses zbláznil?

Jenže hlavní byla rychlost, a tu měl kluk přede mnou, co nám s Miladou vzal úhloměr při spojeným suplu matiky, a v čudu byly i naše gumy. Po třídě spolu s úhloměrem letěj obratnejma rukama našich spolužáků, na lavici nám zůstaly jen sešity a tužky, co ten kluk stačil ještě rychle předtím zlomit.

To udělal taky on, vysvětluju učitelce a ukazuju na vzorně vzpřímený záda přede mnou, jenže učitelky jsou na vysvětlování alergický.

Ukradli nám i cvičební úbory. Teprve dneska ráno jsem je náhodou našla nahňácený za skříňkami u topení. Nemluvím nic než pravdu a sěgra přikyvuje.

Takovýhle a jiný historie, ze kterejch učitelky rostou, byly na denním pořádku. Marně člověk vysvětloval, že přece ve škole nikdy nežvejká, neboli žvejkačky nalepený pod lavicí tam nalíčil někdo jinej, stejně jako tam někdo jinej vyryl kružítkem Maňáková, to byla ta češtinářka, je kráva. Protože my jsme tehdy, čestný slovo, sekaly stoprocentní vzornost. Jenže nám to bylo málo platný.

Když už ta šikanéza trvala několik tejdnu v kuse, stalo se něco nevídanýho. Šli jsme zrovna ve dvojstupu do jídelny, já se otočila dozadu za sěgrou, a vtom jsem si všimla, že na mě mrknul. Nebyly to mžitky, byl to Vidlička. Mrknul a usmál se. Trochu mi to sice polichotilo, protože já do té doby myslela, že Standa Vidlička na svý planetě nosálskýho ignorantství třeba ani neví, jak se jmenuju, ale spíš jsem měla z toho náznak spiklenectví kopřivku.

O solidaritu s nepřitelem jsem nestála, a navíc se mi hned vybavilo něco, co se stalo pár dní předtím a co mě utvrdilo v tom, že máma svoji roli Šrámkovy komisařky moc nezvládá. V rajónu se jí rojily živly. Viděla jsem totiž Standu Vidličku, jak vychází zadním vchodem ze Sběrnejch surovin a Milan Šrámek mu odtud mává na cestu. Možná by mi to mohlo bejt jedno, protože i malej nosál může chodit se sběrem a přední vchod byl třeba zrovna zalígrovanej, ale Vidlička si naběhnul sám. Prostě v tom ještě neuměl chodit. Byl malej a ten pohled si nemohl odpustit. Tenkrát mě ty jeho nenávistný oči, když jsme se míjeli a já šla opačným směrem za mámou, zamrazily. Vždycky se přece koukal skrz lidi, ne na ně. I skrze učitelku, i skrz říd'u dokonce. Viděl jenom svoje kumpány Kozáčka a spol. Spolu něco kuli a posílali si psaní a jako jedno nohatý zvíře běhali školníma chodbama i jinde, ostatní jim byli ukradený. A najednou jako by mě svýma očima chtěl napíchnout na bajonet. Tenhle malej spratek velkýho Vidličky, co celou moji indiánskou vesnici chce ze zálohy podříznout, a Standa mu poslušně sekunduje.

Pár dnů nato, co na mě Vidlička na chodbě solidárně mrknul jako psanec na psance, vidím ségru, jak stojí před záchodama s Vidličkou, Kozáčkem a dalšíma. Byl tam takovej roh, kde to smrdělo, tam se tihle kluci scházeli. I to mi přišlo nechutný. Když jsem šla kolem, ty tři i ségra se otočili a jakoby přátelsky na mě kejvnuli, ale já nic, nenaletím, šla jsem dál. Večer jsem se na to chtěla ségry zeptat, ale usnula jsem dřív, než přišla domů, a druhej den taky. Pak jsem na to zapomněla, a když jsem si vzpomněla, už mi to přišlo hloupý. Ptát se na co? Proč se baví s nosálskýma klukama? Zнала jsem ty její odpovědi, když se jí nechtělo. Jenom by hodila ohonem a uchechtla se. Pro slepičí kvoč. Pořád to s ní zkoušet po dobrým, ještě dělat, že mi nevadí, jak mi na to kašle, protože jsem starší, a když chci, tak se na ni klidně můžu vyprdnout, tak tohle dělat a dělat to skoro rok v kuse, už jsem na to neměla sílu. Nechtěla jsem se vidět, až mě zase odbyde. Jak to v sobě neudržím, povalí se to ven a já budu brečet.

Mohlo by se zdát, že když mě školní ústrky nedaj dohromady s Vidličkou, tak se ségrou aspoň jo, jenže pravdou byl přesnej opak. Dobře to ukazuje ta příhoda s perem, když byly zas naše třídy spojený. O přestávce mi ho někdo ukradnul z lavice. To nic, já byla zvyklá. Byla by to jenom další šikama mezi ostatníma. Jen kdyby mě i vlastní ségra neposlala k vodě.

Učitelka procházela mezi lavicema a každej jí musel připravený pero ukázat. Já ho neměla, protože s ním do sešitu drápal nějakej třídní zloděj, a jak se úča kontrolorka blížila k naší lavici, horečkou se mi rozhořely tváře. Cejtila jsem rudou, šplhající po obličeji nahoru až ke kořínkům vlasů. Co teď?

A pak to přišlo. V tý největší úzkosti si ode mě Milada potichoučku odšoupla židličku. O pořádněj kousek si odsedla a oči upřela na tabuli, i když tam nic nebylo. Aby ten nezájem všichni viděli, hlavně Vidlička. Úča mě seřvala a až do konce hodiny se mi klepaly ruce. Když jsem Miladě podávala pastelku, dvakrát mi při tom vypadla. Jako bych byla cizí, cizí, cizí.

Časy, kdy jsme si hrály na indiány a já byla Nšo-či a ona můj věrnej kuň, byly v tý době už strašně dávno. Časy, kdy jsme byly dvě holky

v jedený. Protože Milada se začala kamarádit se Standovou partou. Tenhle zlej říční proud ji strhnul a unášel do cizoty. Někdo chce vycházet s druhějma a dokáže se do nich vžít jako já. A někdo jinej si jedno-duše postaví hlavu a na tom buduje svý hrdinství. To byli oni. Válečná sekýra byla vykopaná a Standa Vidlička se na mě už nikdy víc moc přátelsky nekouknul.

Mámu jsem několikrát upozorňovala, že z těch pěkných sukýnek a blůzek podle magazínu Burda máme ve škole spíš problémy. Někdy i mně samý bylo za ně trapno. Spolužačka a moje budoucí nejlepší kamarádka Anděla Lumírová ta třeba měla blůzky jen dvě a jen po jedný jediný sukni a kalhotách. Na jejího tátu se totiž hned v prvních tejdnech divokejch dodělávek, kdy byl Krakov ještě rozestavěnej, zřítíl humpolácky zajištěnej panel sjezdovýho paláce a přišel až k loktům o ruce. Lumírovi žili jen z jeho invalidního důchodu a platu pomocný kuchařky pro předškoláky Anděliny maminky a prej z toho ještě pomáhali svejm prarodičům. Není pak divu, že Anděla dojídala po jinejch ve třídě svačiny a všechno měla potřhaný a odřeny. Jednu žlutou pletenou vestičku jsem jí dala jen tak. Protože stačilo zavřít oči a hned jsem věděla, jak se cejtí, a socialistická společnost chce, aby se tak nikdo necejtíl.

Pro tohle neměla ségra žádný buňky. Pomáhat potřebnejm jí ani nehlo a rovná společnost jí byla putna.

Dneska by se řeklo, že Milada byla na rozdíl ode mě odjakživa individualita. Jako celej ten malej třídní nosálskej kroužek v čele s Vidličkou, a proto se s nima taky sčuchla. Pro tyhle byla Anděla vyřízená. A to jenom kvůli tomu, že její táta byl i bezrukej vášnivým spartakiádním cvičencem, máma zas ve volným čase pionýrskou vedoucí a babička s dědou byli komunistický partyzáni. Prostě, jak říkal Standa, byli v tom namočený až po uši, a tak byly nosálům Anděliny děravý punčocháče putna.

Když jsme dělali ozdoby na vánoční besídku, Anděla přinesla místo stříbrnejch hvězd na stromek z domova rudý. No a? Hloupá nebyla ani trochu. Zpaměti uměla odrecitovat skoro všechny básně od Wolkera, nejenom Oči topičovy, co jsme se museli naučit všichni, a když to říkala

před třídou, úplně z toho usedalo srdce. Jenže Vidlička s kumpánama se místo toho v zadních lavicích celou dobu chechtali a na Andělu dělali kiš kiš, že má vymydlenej mozek. A ségra to začala říkat s nima a dělala všechno, co jí řekli. Měla mnohem míň vlastní hlavu než Anděla nebo já, protože my měly na mysli celý socialistický zřízení, zatímco ona jen bandičku tří rozjívenejch kluků, co si mysleli, že všichni ostatní, celej československej lid jim nesahá ani po kotníky. Až na dospělý nosály samozřejmě. Z nich byli podělaný, i když to často byli jen příživníci, a to nejen v socialistickým smyslu, neboli občani bez stálýho zaměstnání, ale příživníci lidi lenoši a přísavky s nezdravou životosprávou a neblahým vlivem na svý děti.

Nosálský dospělý jsem si pamatovala už jako malá z hřiště. Vždycky měli jiný oblečení, černý a uplandaný, nestříhaný urousaný vlasy a vždycky postávali buď sami, nebo natěsno v hloučku s kumpánama, s náma se míchali neradi. V tom hloučku hlučeli nebo byli naopak divně zticha, když u zídky dětskýho hřiště asi fetovali nebo určitě pili pivo a kouřili plno cigaret.

Když jsme se do Krakova přistěhovali, tak skoro nebyli. Ale během čtyř pěti let už jo. Jak budovatelskej elán odcházel a pověst Krakova se ve zbytku Československa zhoršovala, nebylo už tak snadný naverbovat nadšence a laťka těch, co se do města stěhovali, začala klesat. Nutit už se lidi nenechali, pěst socialistickýho režimu povolovala, a tak na násilný stěhování celejch aglomerací, jak bylo předtím v inženýrských plánech, nebylo pomyšlení. Nejenže se hlad továren po pracovní síle musel zahánět živlami, ale do Krakova se odkládali lidi horší sorty i proto, aby se jich v obcích jednoduše zbavili. Krakov byl město se speciálním statusem a někteří soudruzi si to asi přeložili jako skládku lidskýho odpadu, i když to měl bejt pravej opak. Že jde jakost novejch lidí dolů, prohlásil párkrát i náš táta, když k nim do instalatérský party přiřadili někoho novýho a pan Šmíd ho odmítnul s tím, že je to živel a jenom by mu partu demoralizoval. Kriminální živly a nosálové, často to splývalo. Jenže živlové byli jen lidi s neorganizovaným životem plným alkoholu, smradlavýho posedávání a vypadanejch zubů, kdežto

nosálové měli ještě k tomuhle svý přesvědčení. A navíc byli na svý postavení hrdý. Nabízenou ruku odmítali a smáli se lidem do očí.

Dělali pošklebky i na naši rodinu, když jsme šli v osmdesátým osmým obtěžkaný mávátkama v předních řadách prvomájovýho průvodu, a šklebit se by si žádnej kriminálník nedovolil. Máma se červenala a táta směrem k jejich hloučku něco štěknul. Byli to výrostci, co měli taktak ochmýřeno pod nosem a už si mysleli, že vědí, jak maj bejt všechny věci správně, a že jít do průvodu správný není a starší generace že ví prd, když si myslí něco jinýho. Přitom o mámě s tátou věděli houby, a že jsme zrovna nesli mávátka, klidně to mohlo bejt jen tak pro okrasu, i když nebylo a já se k tomu ideologicky hlásím a hlásit budu. Přestože je to dneska nemoderní a nerado se to slyší. Protože podobně jako se za mýho dětství říkalo, že nositelem pokroku je dělnická třída, tak se dneska prohlašuje, že vývojově správný byli v osmdesátech letech nosálové, že oni byli dobrý a my špatný, a hotovo. Přitom kdo z lidí mý rodiče zná? Mámu s tátou, co šli vždycky do práce i nemocný, jen aby kvůli nim jiný neměli průšvih. Já patřím k nim, nebo k tátovi určitě. Hlásím se k němu a třeba se mi smějte. Já socialistický myšlenky na rozdíl od ségry vždycky věřila, a přesto jsem byla ochotná snažit se s ní vyjít. Ale ségra se s Vidličkovou partou řídila podle přísloví: kdo není s náma, je proti nám, a tak i proti mně, přestože přísloví je to Leninovo a nosálové nic sovětskýho nebrali. Jak vidět, je to lež. Stejně jako je lež i plno dalších věcí, co se o nosálech a druhý polovině osmdesátek let traduje, a já jako pamětnice je chci uvést na pravou míru.

Kromě starších nosálů nebrala Vidličkova parta z československejch občanů nikoho. Tři kluci ručičky nožičky jako špejle, ale ve velkejch koženějch botách do půlky lejtelek měli vypadat chlapácky, a trochu jo, protože některý ve třídě se Vidličkovy party báli, ale byla to spíš ta jejich neomalenost, co budila strach, než to, že by měli sílu, a jak taky, když pořád seděli nad knížkama. Právě kvůli knížkám šel tenkrát, jak na mě zle kouknul, Standa za Milanem Šrámkem.

Tehdy, když jsem ho potkala cestou za mámou do práce a jak do mě píchnul očima jak kudlou jen kvůli vlastnímu strachu. Že něco někde

plácnu, že se kvůli mně něco provalí. Přitom o Šrámkově oddílu dětských bojovníků jsem tenkrát ještě vůbec nic netušila.

Co jsem věděla, bylo od ségry. Ve slabších chvílích, kdy si myslela, že se k nim třeba nakonec přece jen přidám, mě poučovala o nosálských kontrarevolučních metodách. Jak si člověk na domluveném místě převezme igelitku od úplně neznámého člověka jen kvůli tomu, že má černý brejle a klobouk, jak bylo v instrukcích. Ty dva že kolem sebe jen pomalou chůzí projdou a při předávce se ani nezastavějí a ani si neřeknou slovo. Chtěla to se mnou zkusit na Sahaře. Ze své kry asi abych přeskočila na tu její, nosálskou. Ale co by to bylo za věrnost vlastní věci? Ani po mučení ohněm a mravencema ne. Lákaly mě na tom jen ty indiánské metody. Nenápadný předávky cyklostylovanejších tiskovin a spiklenecký mrkání. I když ženský v nosálském světě stejně jako v indiánkách nehrály zdaleka tak důležitou roli. Podle toho, co říkala Milada, která to měla od Standy, ženský ty dobrodružně získaný samizdaty hlavně přepisovaly, nosálskejm bojovníkům luxovaly panelákový týpka a vyváběly jim trenky. Taky že měly tyhle squaw na hrbu rodinu, na kterou většina nosálů dost kašlala, na víc jim ani nevyzbyl čas. Patřilo to k tomu. Juchačky a opilosti do němoty, konspirování, tajný kulturní spolky a vášnivý diskuse, zato každodenní vyzvedávání dětí z družiny, natož utírání nuditelů a zadků to ne.

Ostatně pracovat jako příslušník Sboru národní bezpečnosti může být taky pěkně dobrodružný, ale člověk se přece podle dobrodružnosti stejně nakonec nerozhoduje. Ukradnout starý paní nepozorovaně síťovku s nákupem může být taky dost dobrý vzrůšo, a přesto se to mezi slušnejma lidma nedělá.

A tak zatímco ségra začala chodit s Vidličkovou partou a časem pak i s Vidličkou samotným, já se věnovala koníčkům přiměřeně mému věku. Sbírala jsem známky a obrázky ze žvejkaček, taky etikety z taveňích sýrů, dělaly se s tím po škole burzy, to mě bavilo. Jestli to někomu přijde dětinský, aťsi. Lepší než mít za to, že dospělcem se jeden stane přes cigára, sprostý mluvení a alkohol, jak si myslela ségra. Navíc nemám nic proti tomu z dětských let si něco udržet na celý život. Oheň v srdci a taky důvěru v dobré lidi.

Když na podzim osmaosmdesátýho vyhlásili sběr bukvic pro divoký prasata krakovský zoo, byla jsem první ve třídě. V tátovým zeleným kletru jsem jich do školy odnesla víc než třicet kilo. Večer se mi pak sekly záda jako starý paní. Máma mi je před spaním rozmasírovala, a přestože to byla bolest pro blaho společnosti, říkala, že všeho moc škodí. Několik dnů jsem musela zůstat v posteli a pak ještě dva dny, abych to neuspěchala. Myslím, že mě máma držela v posteli tak dlouho taky kvůli sobě, aby měla v práci na chvíli klid od mejch kontrol. A tak zatímco já doma ležela a četla Vlčáka Kazana od Curwooda, ve Sběrnejch surovinách se v klidu připravovalo podhoubí kontrarevoluce.

2.

Na dvorku Sběrnejch surovin začal dvakrát tejdně schůzovat Šrámkův oddíl dětských bojovníků. Bylo to něco jako Pionýr, jenže s jinejma písničkama a básničkama a nenosil se tam stejnokroj. Přišla jsem na to náhodou. Máma mi zakázala chodit za ní do práce, prej že nový nařízení ohledně nezletilejch na pracovišti to zakazuje, takže nezbejvalo než špehovat, a tak jsem tam škvírou ve vratech uviděla jedno odpoledne Miladu a spolu s ní na papírovejch krabicích v kruhu asi deset mladejch lidí, ségra jim nahlas předčítala. Samizdat, blesklo mi hned a jako nůž mnou projelo pohoršení. Byl tam i Šrámek. Seděl a poslouchal s ostatníma na krabicích jako dospělák, co to umí s mladejma, ségra do něj byla určitě zabouchlá stejně jako naše máma. Milada říkala, že je strašně chytřej, a kvůli němu a Standovi začala číst všechny ty nesmysly. Asi si myslela, že pak bude někde na nároží tajně předávat naditou igelitku plnou zakázanejch věcí někomu v černým klobouku, ale to, co dělala, vlastně dobrodružný vůbec nebylo. Prostě seděla a četla to, co měla od Standy, a pak mu to vracela zpátky. Četla hlavně v parku nebo si kazila oči u nás doma pod dekou, ale nikdy jsem ji nepráskla. Kdyby se to táta dozvěděl, tak by ji roztrhnul jako hada.

Verbež, křičel táta, když jsem se vrátila ze školy. Do pastáku s nima se všema.

Zatrnulo mi, ale s tímhle naštěstí neměla ségra nic společnýho. U nás v baráku se zas objevily nový sprostý nápisy a v parku někdo zdemoloval lavičky.

Pakáž. Ničeho si nevážej.

Někdy to táta říkal skoro plačtivě. Čárance ve vejťahu, rozmlácený skla zastávek hromadný dopravy, škody na majetku byly v Krakově na denním pořádku a pro tátu byli všichni ty neslušně oblečený lidi jedna zločinecká parta, který je třeba dát co proto.

I Vidlička byl občas obyčejnej chuligán. Ale bylo to podle ségry jiný chuligánství, protože to mělo myšlenku. Na to jsem jí řekla, že tu má

mírová holubice taky a mnohem krásnější, a přesto není správný na-
čmárat ji, kde se člověku zamane. Za pár dnů za mnou přišla s tím, že
mír to není v socialistickém světě nic opravdovýho, jen kecy a šikana,
a když jsem prohlásila, že šikana je podle mýho, když Standa ve frontě
na oběd pokaždý schválně nastaví Anděle nohu, aby i s tákem upadla,
bylo vidět, že se to v ní pere. Hloupá ségra nebyla, jen navedená. Když
jsem jí to řekla, chvíli na mě vejrala. Nabeton jí moje slova šrotovaly
v hlavě, jenže už byla chycená. Já ji nechtěla zahanbit. Ani náhodou. Já
jen chtěla, aby slepě nepapouškovala všechno, co jí Standa řekne.

Máma nám na naši žádost slušivý oblečení nakonec šít přestala a já si
říkala, že s tím, jak nás ve škole vezmou zpátky do kolektivu, Miladu
třeba její trucovitý nosálský třeštění přejde. Ale ani náhodou, naopak
se to postupně zhoršovalo. Ségra byla po uši zamilovaná do Standy
a všechno, co podnikal, byla svatá věc. Kdyby byl vášnivým houbařem,
šachistou nebo překážkovým běžcem, bude pro to ségra hořet taky.
Taky tím věkem to bylo. Mně skoro patnáct a Miladě necelých čtrnáct,
spolužačky a spolužáci se začali párovat. Všem vyšším ročníkům naší
základky se začaly zapalovat lejtka a všechny holky už měly prsa.

Erika Hruběšová z patra nad náma, co jsme po ní se ségrou zas znova
dědily oblečení, začala chodit s klukem z učňáku a Anděla Lumírová
s roztrhanejma punčocháčema dokonce se starším klukem, kterej pak
narukoval na frontu. Ale možná jí dal jenom kopačky, protože mi ho jen
jednou zdálky ukazovala, a kde ta jeho fronta je, ani nedokázala pořá-
dně říct.

Ségru jsem ale s Vidličkou viděla v osmý třídě na vlastní oči celkem
zblízka.

Šla jsem jednou večer domů od Anděly a na plácku s fontánou seděli
na rantlu prázdnýho bazénku, kam se házely vajgly a padaly tam míče,
černý figury, ségra a on. Seděli úplně vedle sebe, splývali pod lampou
do jedinýho velkýho dvouhrbýho stínu. Víc najistotu tvrdit nemůžu,
protože se mi na ně ani koukat nechtělo, ale už ten posed stačil. Jakmile
mezi sebou stehna kluka a holky nemaj při sezení žádnou mezeru a ru-

ka kluka jde holce kolem ramen, jsou to už houby kamarádi. I když ségra říkala pořád jen kamarád, kamarád, Standa je můj kamarád, ale no jasně, to určitě.

Tohle všechno šlo od začátku mimo tátu. Táta obývací balvan, co se občas vracel pozdě domů přes balkon stejně jako ségra, nevěděl nic. Anebo byl jenom zticha? Že by mu za to máma nestála? Myslím, že tohle se dá vyloučit celkem s jistotou. A to přesto, že naše poslední společná dovolená k východoněmeckému Baltu byla taková katastrofa.

Vytoužená zahraniční dovolená, přes okno dálkového autobusu jsem jen vyjeveně koukala, že Krakov není všechno a že lidi žijou i v jiných městech, což jsem do té doby sice věděla, ale nedokázala jsem si to dost dobře představit. Ještě jsme předtím jednou byli v Polsku. Ale z toho si pamatuju jen na nedobrou hotelovou mlíčnou polívku a moučkový buřty. Táta říkal, že tam maj zrovna krizi, proto v obchodech skoro nic nebylo, a zas se mi potvrdilo, že Krakov, přestože divnej, je ráj. V DDR krize nebyla a polomokasíny s trásníčkama, jaký mi tam máma koupila, v krakovském domě služeb nešly vůbec sehnat, ale doma je stejně doma. Taky jsme si v DDR koupili kazeťák, to bylo kromě koupání v moři jediný dobrý.

Táta s mámou spolu celou dobu skoro nemluvili a ségra se mnou taky ne. Táta si jen každý ráno skočil koupit před hotel včerejší Rudý právo, tak rychle ho soudruzi kamionama po spřátelenejch zemích rozváželi, a pak si hodiny četl a ségra se sluchátkama na uších psala na pláži Vidličkovi denně po dopisu. Moc by mě zajímalo, o čem se vždycky tak rozepisovala, když jsme pořád jen trčeli na jednom místě a nic se nedělo, ale jen jsem se k ní přiblížila, hned papír připlácla rukama a výhružně se zašklebila. Pokud si to někdo trochu užíval, tak to byla máma. Prohlásila, že na československý koruny nebude nic přepočítávat, a co chvíli si dala u plážového stánku kávu nebo další pohár se zmrzlinou, i když to tam měli všechno mnohem dražší než v Krakově.

Když přišel koncem naší dovolený ségre do hotelu dopis od Vidličky, byl to docela poprask. Jeho tátu že zase zavřeli a že prej „se budou dít věci“. Tuhle větu jsem četla na papíře černou na bílým, ale všechno

ostatní Milada nechala zacloněný dlaněma. Mohla jsem se jen domejšlet, co to má znamenat, a vystrašeně vypadala i máma, i když nahlas neřekla ani slovo.

Když se ségra vztekala nad nespravedlností a že Vidlička byl zavřenej už potřetí od doby, co se Standova rodina v pětaosmdesátým do Krakova přestěhovala, snažila jsem se jí to vysvětlit.

Jak by, ségra, mělo podle tebe socialistický zřízení reagovat, když se ho Vidlička vším, co dělá, snaží pošlapat? Všichni přece viděj, že po dobrým to s ním nejde.

To říkám, když ségra zrovna dofukovala matračku, úplně na chvíli ztratila řeč. Pak se zeptala, jestli to fakt myslím vážně, a když jsem kejvla, kopla mě a hned se rozeběhla k vodě.

Ale přesto. To spojenectví se Standou jsem jí přes tu jeho pomýlenost taky trochu záviděla, i když tenkrát bych to nepřiznala ani Anděle, a tý jsem říkala skoro všechno. To, že maj svojí věc. Pouto skoro jako indošský, až na to, že jejich nepřátelskej kmen nebyl ten můj.

Táta řekl na účet zatčení Emila Vidličky jen „dobře mu tak“ a dál četl svý Rudý právo. Zdálo se mi, jako by se při tom dokonce spokojeně pousmál, a v ten moment mě napadlo, jestli táta není jeho poručník komisař, a když ho tenkrát vyhodili z podniku, nemohlo za to třeba nedbalý plnění jeho komisařskejch povinností, kvůli kterýmu Vidličku tehdy zavřeli. Ono dělat bububu na lidi, to tátovi rozhodně nebylo vlastní a Vidlička byl zároveň souseď, kterej ho vždycky víc než jiný zajímal. Že má jeho syn něco s Miladou, to by ale tátu nikdy nenapadlo. O tom, že ségře píše, řekl jenom něco jako dnešní mládež neví, co rou-pama dělat, a pošťáci ať se prej kvůli tomu klidně k smrti uběhají.

Upřímně táta nikomu nic špatnýho nikdy nepřál. I soudruzi tátu párkrát pěkně zklamali a proti konstruktivním kritickejm připomínkám nic neměl. Sám říkal, že pozdě chodí domů kvůli tomu, že s mužským z práce na pivu schůzujou a při tý příležitosti i konstruktivně kritizujou řízení podniku i stranu. Ségra o tátovi v té době dokonce párkrát řekla, že není úplně zabeďněnej, a já si uvědomila, že větší pochvalu někoho, kdo je od nás z rodiny, jsem od ní už dlouho neslyšela.

Nosálů mladejch jako ona bylo v Krakově čím dál víc, a jak se blížil podzim devětaosmdesátýho, čím dál víc si troufali, jako by vycejtili, že se blíží chvíle, kdy budou konečně na koni.

Tu naši poslední dovolenou dostal táta jako podnikovou prémii po deseti letech instalatérský práce pro krakovskej Instav, během nichž opravil tři tisíce čtyři sta padesát sedm záchodů, dva tisíce šest set padesát čtyři ucpanejch umyvadel a dvacet tři kilometrů dalších všelijakejch trubek. Spát spánkem spravedlivejch celou cestu autobusem z východoněmecký Rujany až do Krakova si rozhodně zasloužil. Tu večerníkovskou čepici, kterou ségra složila z Rudýho práva a nasadila mu ji spícímu na hlavu jako blbečkovi, teda ne. Navíc sama říkala, že se v noci několikrát na balkoně s tátou potkali, ale táta z toho nikdy neztropil žádnej vyrvál. I když možná to ji právě popouzelo, jak ji znám. I mámu. Že je hodnej. Na lidi podobný tátovi, na dobrý lidi, co si hleděj práce a nestrkaj do cizích věcí nos, se nosálové koukali skrz prsty, ať si poctivě makali, jak chtěli. Dneska se jim říká mlčící většina. Většině obyvatel Československý socialistický republiky, díky kterejm to tu šlapalo. I Vidlička a Šrámek přece chodili na hajzl a v krámě kupovali housky. Jenže vyjádřit se o takový práci s uznáním by je nikdy nenapadlo. Ten královskej servis měli za samozřejmost. Hřát se u socialistickýho topení, chodit v socialistickéjch teplácích a pít komunistický pivo, na to je užilo. A přitom sprádat kontrarevoluční plány proti svejm nebohejm spoluobčanům.

Když jsme se vrátili z dovolený, slehla se najednou po ségře na celý dny zem. Šlo to, protože v srpnu škola není a táta s mámou nás v tý době začali brát za velký, myslím že dřív, než bylo načase, čili ségru nikdo nehlídal. Rodiče byli celej den v práci, a tak jsem o tom, že se Milada vrací pokaždý až na večeri, věděla jen já. Starej Vidlička byl zavřenej a ségra se nehnula od Standy ani na krok. I když mu bylo teprve patnáct, začal Standa platit mezi nosálskou omladinou díky tátovi taky tak trochu za hrdinu. Cancoury dlouhejch vlasů, který mu brzo začnou vykrajoval kouty, mluvit dokázal zapáleně i před hloučkem starších kum-

pánů. U Šrámků na dvorku sběrný byli tyhle všichni tou dobou pečený vařený a ségra, to se ví, ta taky.

Je nad slunce jasnější, že máma jakožto komisařka musela o Šrámkovi pravidelně soudruhům podávat informace. Slíbila to estébákům, aby měla klidný spaní. Abychom já a ségra, přestože nestudijní typy, měly otevřený dveře někam na školu, a dávat pozor na živly byla koneckonců každýho občanská povinnost. Víc než čas od času posedět s estébákem na útvaru, kde mámě nalili čaj a určitě dostala i sušenku, ji to nestálo. Šrámk to dokonce nestálo ani tohle. Omotat si mámu kolem prstu a nechat si od ní proplácet kafe u stánku vedle sběrný, který mámě pak zase proplatili soudruzi. Stejně mu vždýcky pověděla, co jí estébáci říkali, a tak mít svoji vlastní komisařku bylo pro něj vlastně plus. O všem byl zpravenej, a i o tom, o čem byli o něm zpravený soudruzi.

Přemejšlela jsem, jestli zajít na útvar StB a říct jim, že máma je ve skutečnosti Šrámkova kámoška a k ničemu jim ty jejich výsledky nejsou. Nakonec jsem nikam nešla. A to přesto, že materialistickéj marxismus, kterej vyznávám, by mi za to uštedřil pár na holou. Takže kdyby náhodou někomu přišlo, že jsem jen takzvaná blbá svazačka, a mluvili o mně takhle mnohý hlavně po kontrarevoluci, kdy názory, který jsem zastávala, byly najednou v menšině, i když lidi pořád ty samý, tak kdyby to někomu takhle náhodou přišlo, tak jít na oddělení Státní bezpečnosti a udat vlastní mámu, to ne. A nejen to. Například živel Šrámek mi mohl bejt při mý otevřenosti k lidem a pochopení jejich třeba i divnejch povah docela milej. Chlápek s vousama o dost mladší než máma a sympatickej jak Horyna z Přátel zelenýho údolí několikrát mě ve sběrně přemlouval, abych se k mladejm nosálům přidala. Konečně že bych prej měla nějaký opravdový kamarády. Že se nestyděl. Máma přitom postávala někde opodál a já se styděla za ně za oba. Šrámek kazil mládež a máma o tom všem věděla. Proč mi nic neřekla? Takhle jsem za ní musela chodit do sběrný na revize, i když mě s ohledem na to vymyšlený nařízení skoro nikdy nepustila dovnitř. Alespoň jsem dovnitř koukala okna. Oddíl dětskejch bojovníků, co prej na něj nařízení neplatilo, protože se scházeli až po pracovní době sběrný, vem

čert, šlo mi o mámu. A tátu hlavně. Protože jestli si máma s Milanem mysleli, že oknem není vidět, že maj několikrát tejdně v pracovní době, fakt jo, pohlavní styk, tak Šrámkův oddíl dětskejch bojovníků měl za náčelníka pěknýho prost'áčka a máma byla blbá taky.

Děkuju, ale půjdu už domů, říkala jsem, když mě máma výjimečně pustila dovnitř a Šrámek mě lákal, abych zůstala na tu jejich schůzku, zatímco deset nebo patnáct párů očí nosálů mého věku mě ničilo pohledama, co křičely, pičko, ty táhni, a mě to bolelo. Možná i ségra. Možná i ona mě před nima pomlouvala a tohle, když jsem si uvědomila, tak jsem pak přes slzavou záclonu zahanbení pořádně ani neviděla na cestu domů.

Prej že občanská neposlušnost. Ségra pak doma odmítala vynášet odpadky a vytírat chodbu, prej že jsou to všechno prkotiny. Důležitý věci se asi děly v parčíku pod sochou kosmonauta Remka. Nosálská skupinka mladejch tam po soumraku mluvila jako kanálníci a báníla levný cigára.

Jak tohle souvisí s bojem za svobodu, demokracii a konec diktatury jedný strany, to se ségre nikdy nepodařilo mi vysvětlit. Slyšela jsem někdy i z okna našeho pokojíčku, jak se tam v parčíku ty nosálský holky smějou, a myslím, že jsem dokázala rozpoznat i přímo Miladin smích. Byl divně burácivej, úporně se před Standou předváděla.

Máma pracovala jak pro režim, tak proti němu, protože o pokoutným nosálským pionýru věděla a určitě to na útvaru nehlásila, protože jinak by to soudruzi Šrámkovi típli už dávno. Pak to vypadalo jako blesk z čistýho nebe, jenže jenom v našem Krakově, celý Československo už v tý době bouřilo a nejvíc hlavní město, který ukazovali v televizi. Musely to bejt miliony lidí, ty potoky v ulicích stověžatý Prahy, co se valily po kočících hlavách nejstaršího města Evropy, a obrněný soudruzi se je marně snažili organizovat do uspořádanějch útvarů a přemluvit duše pracujících, aby se v nich znovu usídlil soudružskej klid, kterej v nich ještě před pár dnama byl. Jenže ted' bylo po něm a místo toho vládnul v českých městech brajgl jako po fotbale a lidi neviděli a neslyšeli, jen křičeli do ochraptění hesla a nebylo s nima k vydržení.

V době, kdy Československo už burácelo protisocialistickou revolucí, si vrata Sběrnejch surovin odemknul příslušník Státní bezpečnosti a skupina pěti soudruhů s obuškami čapla celýho nosálskýho pionýra se Šrámkem v čele, jak dělá letáčky na demonstraci za demisi předsedy krakovskýho národního výboru Staňka a taky československý vlády. Bylo to osmnáctýho listopadu osmdesát devět a všechny hned nacpali do autáků a odvezli na útvar. Nosálský pubertáky ještě ten večer pustili, ale Šrámek strávil celej jeden tejden v nefalšovaným vězení. Alespoň tak o tom ségra v revoluční euforii bájila. Jídlo prej Milan dostával oplechovaným okýnkem, který se hned za miskou s třesknutím zabouchlo, na záchod musel na kbelík a na cele s ním byl mužskej, co zlámal kosti svýmu bráchovi.

Schůzky nosálskýho pionýra musel někdo prásknout, protože soudruzi šli najisto. Jedinej dospělák, co o nich mimo Šrámka věděl, byla máma, a navíc kromě Huňáta, kterej do práce skoro nechodil, neměl od Sběrnejch surovin nikdo jinej klíč a estébáci přišli tak, že si sami zvenku odemkli, s čímž se obvykle nemazali.

Pamatuju se, že když se máma o Šrámkově zatčení od ségry, co ji pustili jako jednu z prvních, dozvěděla, zbledla jako stěna. Po bytě chodila jako mátoha, jenže se to ztratilo, protože jako mátoha se plížil mezi kuchyní a obývánkem taky táta a pořád dokola opakoval, že je z toho jelen.

Ve chvíli, kdy Milan byl zavřenej a nosálskej oddíl dětskejch bojovníků dostal co proto, by kdekdo na mým místě s revizníma kontrolama ve sběrně přestal. Co taky ještě vyslídít, když máma jen bloumala po bytě a v práci brečela, a jestli kvůli tomu, že Šrámka udala, tím líp. Jenže nedalo mi to a taky ve škole se skoro neučilo, natož aby úči kontrolovaly docházku, a tak jsem zase hlídkovala u oken sběrný jako setrvalé zvědavej člen indiánskýho kmene Hokama, co se nenechá ukolíbat, a taky že jsem těma oknama něco viděla. Mámu, co po dvou dnech nechala brečení a dala se do gruntování, jaký její podnik nezažil. Všelijakej kráminec starýho kovu, papundeklů, krabic s polorozpadlýma knihama a nevratnýho skla roztřídila podle druhů, vysmejčila podlahu a pak tam začala kutit něco z barevnýho krepáku. Vystřihovat obří srdce a velký

kytky a lepit je na zdi či co, dělala to v rohu, takže jsem tam dobře neviděla, a taky jsem slíbila, že se stavím za Andělou, a musela jsem běžet. V duchu jsem potom Andělu proklínala, protože druhej den v oknech sběrný visely záclony, károvaný záclonky jako v oknech do světnice, a bylo po výzvědách.

Doma nešlo na mámě poznat nic, ale v těch dnech bych dala ruku na to, že přišla o rozum. Několikrát mě taky u nás v obejváku k sobě přivinula a dlouze přitiskla, až mi při tom docházel dech. Měla jsem chuť jí říct: proč takhle někdy neobejmeš tátu, ale hned jsem věděla. Protože já tam stála jen jako objímací panák místo Šrámka. A to se mi zvedl žaludek jak indiánům na moři, co z Novýho světa plujou poprvý do Evropy, a je to jenom kvůli tomu, aby tam vystupovali v cirkusovém představení, a tohle bylo taky takový. Naštěstí boží mlýny nemelou ani bez boha nadarmo, to všechno ještě přijde.

Šrámka sice pustili, ale do Sběrnejch surovin se už nevrátil, a tak přišla mámina uvítací dekorace vniveč. Během několika dnů, a hodně tomu pomohlo, že ho zabásli, se Milan Šrámek stal jedním z hlavních krakovskejch konrarevolučních vůdců. Na těch několik měsíců mezi listopadem osmdesát devět a jarem devadesát, kdy se společnost vyvrátila jako rukavice a kdo byl venku, tak byl najednou vevnitř, a kdo byl vevnitř, tak měl najednou padáka. Pokud ovšem neměl dost filipa a dynamický flexibility, což je pojem, kterej se v devadesátech letech prosadil a byl mezi lidma oblíbenej. Podobně jako Huňát a další a další pravověrný komunistický soudruzi, kterejm se podařilo aklimatizovat.

Ale popořádku.

Než se lidi v novejch poměrech zorientovali, chvíli to trvalo. Se zaujetím postoje většina sousedů vyčkávala, než se situace vyvine dostatečně zřetelně. Dost rychle se dalo vytušit, že obhajoba režimu by se nemusela vyplatit, a tak se i ty, co se do té doby snažili na mítincích bejt a nebejt zároveň a jen tak kolem postávali, odvážili občas tu a tam křiknout heslo a za pár dnů už si z domova přinesli i ručně malované transparent. Přinejhorším zůstal srolovanej, to když stál člověk v davu zrovna vedle náměstka tajemníka, co se vyčítavě rozhlížel, tak aby

z toho člověk přece jen neměl nakonec oplítačky, a taky mu z toho samotnému bylo trapně. Podzim osmdesát devět byl prostě časem velkého taktizování, doba brnkala na nervy a ty slabším náturám rupaly.

Nosálové byli samozřejmě na koni. Hned pár dní po sedmnáctém listopadu, kdy došlo v Praze k milionovejm protisocialistickéjm demonstracím, začaly i u nás v Krakově obden u kosmonauta Remka a pak na velkém náměstí Povstání a každéj den o něco povyroستly. Začala s tím skalní nosálská skupinka deseti patnácti lidí a za pár dní už nechyběla ani ségra s partou Standy Vidličky a Šrámek se přidal, jen co ho pustili, rychle se nabalovali další. Dělníci z Instavu, učitelé, těch pár doktorů, co jsme měli, i prodavačky z domu služeb a ta ženská z trafiky, co měla za sklem neustále cedulku Přijdu hned jako Huňát, tak tu jsem tam viděla taky. I umazaný lidi, co přicházeli na demonstrace vždycky spolu a ve velkejch skupinách, dělníci z obřích sušiček, co v nich podle táty pracovala třetina krakovskejch občanů a naše město drželi nad vodou. Nejdřív zkrátka demonstrovali jen kurážný nosálové a pak jednoduše všichni.

V Praze byli údajně rozbuškou studenti s klíčkama, u nás v Krakově případ Vidličková. Jarka Vidličková, Standova máma, a namočený jsme v tom byli všichni, celá naše rodina.

Když u nás v noci ze sedmnáctýho na osmnáctýho listopadu osmdesát devět Jarka zazvonila, nechtěla jí máma nejdřív otevřít.

Je po půlnoci, nepočká to do rána? houkla na ni přes dveře, ale to už ségra jančila, ať máma Jarku okamžitě pustí dovnitř. Otevřela, až když uslyšela to její zakňučení a koukla do kukátka a viděla. Vidličková měla úplně krvavý oko a přes nateklý oči a tváře se jí táhnul šlinc jak od řemenu. Prošla předsíní kolem mámy, jako by ji neviděla, v obejváku poslepu doklopýtala k ségre a tam se divoce objaly. Zatímco Vidličková štkala a něco Miladě šeptala do ucha, máma došla do koupelny pro tinkturu a obvazy a o půl hodiny pozděj už jela Vidličková s tátou autem, který si půjčil od Hrubců, do nemocnice na šití. Dva dny si ji tam nechali. Ségra byla v nemocnici za tu dobu alespoň čtyřikrát, vždycky s další bandou lidí, co chtěli Vidličkovou navštívit, zatímco Standa jako

jedinej Vidlička na svobodě pomáhal rozpoutat chaos a všeobecný zmatení. Rozruch, kterej zmlácení Jarky, manželky známýho a v tý době navíc vězněnýho nosála, vyvolalo, bylo třeba živit, než do Krakova dorazí v plný parádě euforie z Prahy, dlouho to netrvalo.

Televize byla plná záběrů z demonstrací ze všech větších měst Československý socialistický republiky, města chytaly kontrarevoluční jiskru jedno od druhýho jako chřipku, nálada byla čím dál rozjařenější, protože se přestalo chodit do práce a chytrý si mohli, když si to umně navlíkli, začít připravovat vyřizování účtů se šéfem. Stačilo, když ze sebe včas udělali kontrarevolucionáře, ze šéfa ještě o něco soudruhovatějšího soudruha, než byl, a šlo se na věc.

Kdo Jarce namlátil, se nikdy pořádně nevyšetřilo. Šetřilo se toho v tý době tolik, a navíc svoji dějinnou úlohu to splnilo, protože hned nato začaly v Krakově, jak se říká, pukat ledy, tak co. Něco to nastartovat stejně muselo, protože tehdy údajně „uzrála doba“. Byla prej takzvaně „zralá na změnu“, protože byl režim prohnilej. Což říkají ty, kterejm se to hodí do krámu. Ty, co si změnami polepšili.

Například nosálové, co jako první začali chodit ke kosmonautovi a skandovat proti předsedovi Staňkovi, že napadení Jarky objednal on, tak tyhle byli bezpochyby statečný, to nepopírám. Jde ale taky o to, čemu ta jejich statečnost ve výsledku sloužila, a když řeknu kontrarevoluci, zní to, jako že jsem takzvaná stará struktura, a klidně, ale když řeknu bourání všeho a i toho dobrýho, tak to je výstižnější, a povím na rovinu, že když to dítě, s kterým vylili vaničku komunismu, znamenalo trochu nesvobody, tak ať. S odstupem těch dvaceti let to vidím úplně jasně. Doba možná zralá byla, ale k tomu, co se stalo, určitě ne. Protože dějiny mají zrát směrem k lepším zítřkům, a ty po revoluci nepřišly, nebo spíš bylo jich míň než zítřků, co za nic nestály. Rovnost byla v hajzlu a z lidskýho žití se stala honba za kapitálem. Volnej čas vyšuměl jako pára nad hrncem a budete ještě koukat, co to v Krakově udělalo s lidma. Z nosálů se navíc často vyklubali nezodpovědný občani a moji ségru to stálo to, co jí muselo bejt nejdražší na světě.

Bejt po bitvě generálkou je snadný. Ve dnech listopadovýho varu byl ale malou neznámou každej další den. Každá další demonstrace, kdy se čekalo, že se najednou zpoza rohu vyhrne zelený vojsko a konečně už začne mydlit do lidí.

První tejden se pár příslušníků s obuškama objevilo. Postávali kolem kosmonauta a dělali bububu. Bylo vidět, že povel k zásahu ale nemaj, což kontrarevolucionáři rychle vycejtili. Každě na ně už za pár dnů kašlal a chlapi se sázeli, kterýmu z nich nějakěj z těch kluků připálí startku. Tohle všechno se mělo za velký hrdinství. Rozbít šutrákem vitrínu stranický nástěnky před samoškou, za zádama nějakýho soudruha na něj udělat dlouhej nos, dělat kiš kiš na devatenáctiletý kluky v uniformách. Anděla říkala, že jeden z nich je ten její, co odjel před rokem na tu frontu, ale měl přes obličej helmu a i já se bála jít až k němu. Ale za pár dnů i tyhle uhrovatý obrněnci zmizeli a rychlost toho všeobecnýho vzrušení měla den ode dne vyšší otáčky.

Soudruzi, bejvalý důležitý kádry, začali chodit s vyhrnutejma límema až pod uši a s hlavama u sebe luštili na rohu domu služeb na koleň psaný kontrarevoluční plakátky, jako že jdou jen tak náhodou kolem, ale bylo to průhledný. Viděla jsem tam pospolu Huňáta, Šmída i Staňka. Jenže jestli nechtěl jít člověk od válu, bylo třeba nahradit bezpečnou strategii vyčkávání nefalšovaným revolučním nadšením. Huňát si trikoloru připíchnul mezi důležitějma soudruhama jako jeden z prvních a schválně se s ní na mítincích ochomýtal blízko pódia, aby nosálové, co nahoře řečnili, viděli, že kope za jejich věc. Navíc jednou úplně sám spravil mikrofon, kterej se porouchal, zrovna když se čekalo na kolegy z Minsku, dalšího z československejch novoměst, pojmenovanýho po běloruský stolici.

Od československejch novoměst čekali soudruzi na celorepublikovým vedení během pohnutejch událostí listopadu rozhodně víc, než co nakonec předvedly. Mělo se za to, že tyhle aglomerace se zvláštním statutem budou baštou z nejtrvanlivějších, jenže kvůli nosálům, kterýma je sami soudruzi zaplevelili, aby měli na domácím dvorku pořádek, neukázaly se novoměsta Krakov, Drážďany, Minsk, Charkov ani Debrecín o nic spolehlivější než Praha nebo Bratislava. Naopak. Nosá-

lové z novoměst byli mezi sebou od začátku kontrarevoluce v úzkým spojení a bylo to právě ve chvíli, kdy si minská kontrarevolucionářská špička razila cestu davem k pódiu, když Huňát dopájel drátky, řekl do mikrofonu, srdečně zdravíme přátele z jihomoravského Běloruska, a celý náměstí Povstání zaburácelo aplausem. To byla Huňátova premiéra v novém kabátě a zvládnul ji na jedničku. Všechno ostatní šlo konkrétně pro něj jako po másle. Během tří let Huňát rozjel lisování tvárnic z použitého plastu, vydělal na tom vilu a taky velkou oblibu u místní pobočky Brontosauru, protože Huňátova technologie, to byl sakumprásk udržitelný rozvoj.

V Krakově byly k vidění rozmanité porevoluční kariéry, ale jak a proč kontrarevoluce vlastně začala, tomu rozuměl jen málokdo. Chvíli měli lidi za to, že je to jen nějaký branný cvičení. Provokace, na kterou se nesmí skočit, omyl, co se na něj rychle přijde, a jen co se soudruzi nahore oklepou, srovnají to zpátky do latě. Že to znamená definitivní konec čtyřiceti let budování socialismu a třinácti jakkoli vachrlatý, ale přesto krakovský slávy, to nejdříve nikdo netušil. Nikdo ze sousedů, stejně jako táta s mámou.

Kdyby u nás doma někdo věřil v nadpřirozenou sílu, za tu náhodu s Vidličkovou by jim máma s tátou museli na kolenou děkovat. Vidličková zvonila předtím ještě u Hrubců a Masálů, ale my byli první v baráku, kdo byl doma, nebo spíš ochotný starý nosálce otevřít a pomoci. První dámě krakovský kontrarevoluce jsme zafačovali ruku a omyli krvavý obličej a od té chvíle to bylo pro mámu s tátou relativně v suchu. Klidně mohli tvrdnout doma, nemrznout na mítincích vedle všech kolegů a sousedů, co byli euforický stejně tak jako nejdříve vystrašený a obezřetný, každý z začátku každého špicloval.

Starý doby nenávratně končily. Karty se rozdávaly nanovo a rodiče mohli jen blahořečit osudu, že měli takový štěstí. Jelikož nejen politický škraloupy, ale i smetana chodí ne po lidech, ale po rodinách, tak jsem se pod ochrannou deštník, kterej se nad naší rodinou blahosklonně rozevřel a kontrarevoluce na nás nepřišla, vlezla taky. Jako jedna z Komár-

kovic holek, co sice její máma donášela na Šrámka, jak se začalo otevřeně šuškat po štáře na nosálském pionýru, ale o svý spolupráci se Státní bezpečností ho zpravila, a navíc nad jeho kontrarevolučníma aktivitami od začátku přivírala oči. Režim si mohl Milan Šrámek pod kuratelou komisařky Komárkovy rozleptávat podle libosti, a to ještě nikdo nevěděl o tom svetr, co mu máma upletla, aby mu nad samizdatama pod lampičkou v rohu sběrný nebyla zima.

Je dcerou estébačky, co by neublížila ani kuřeti, říkalo se o mně, a navíc z rodiny, která v těžký chvílce pomohla nosálce Vidličkovy úplně jako bližní bližnímu. A ještě něco jsem byla. Ségra Komárkovic Milady, co v tý době už regulérně chodila s mladým Vidličkou, a to bylo teprve něco. Dávno si to čimčarali vrabci na střeše, protože jinak než po boku Standy Miladu v tý době už nikdo neviděl.

Starýho Vidličku jeho trojnásobný věznění katapultovalo nakrátko na krakovskýho nosála číslo jedna a bylo úplně jedno, že začátek kontrarevoluce zaspal, respektive probručel v base a na pódiu náměstí Povstání se objevil teprve začátkem prosince. Vyhublýho se šedivým strništěm Vidličku všem vespolek představila hvězda Šrámek a nejdřív ti kurážnější a pak všichni soudruzi i vzadu začali tleskat a volat Vidlička na Hrad, přestože pár z nich ani nevědělo, kdo Vidlička je, a ty, co věděli, ho znali jen z Krakovskýho večerníku jako škůdce socialistickýho zřízení anebo z pomluv spořádaných občanů, protože byt Vidličků soustavně překračoval povolený decibely.

Vidlička pak přednes z papíru to, co se omílalo pořád dokola jako podnikům nový vedení, slovům svobodu a celostátní volby a taky Krakovanům konečně něco důstojného života, protože Krakov se, známá věc, celej rozpadal. Takže dejme hlavy dohromady a přiložme ruce k dílu nehledě na stranický názory. Emil Vidlička prostě mluvil jako starej dobrej dělnickéj kádr, protože jazyk kontrarevoluce byl ještě socialistickéj, a proto taky se mi většina těch vystoupení líbila. Pár let potom se „přiložit ruku k dílu“ říkat přestalo stejně jako „plody poctivé dělnické práce“ nebo „splnit vytyčené cíle“. Prostě to vymřelo, přestože to byly slova s pěkným významem, co uměly lidi povzbudit a naladit na společnou věc. Jenže právě po ní byla do pár let po kontrarevoluci veta.

Ještě se šlo chvíli společně do Evropy. Potom co bylo po svobodnejch volbách, lidem se vrátil znárodněnej majetek a velký podniky se rozkradly. Evropa, to byla ta úplně poslední společná věc.

Starej Vidlička se pak na mítincích objevoval pravidelně. On a Šrámek byli ty hlavní a Standa Vidlička byl lídrem přes mladý. Určitě to doma probíral s tátou. Co s krakovským marasmem rozpadajících se panelákových bloků, kde co chvíli vypadávaly vejtahy a kradlo se jak u cikánů, i když cikáni bydleli v Krakově II a celkem o nich v týhle rušný po-kontrarevoluční době nebylo slyšet. Co s tím a s místníma mladejma, když se konečně mohlo dělat, co se chtělo, jenže co teda?

A tak vzniknul kočárkárenskej spolek. Bylo nám všem mezi čtrnácti a sedmnácti a ségra, Vidlička a já jsme už chodili na autoopravárenskej učňák. Byl to můj, dá-li se to tak říct, poslední pokus. Labutí píseň předtím, než jsem to v týhle společnosti definitivně vzdala a začala ji a hlavně moji ségru zachraňovat.

Kočárkárenská buňka mladejch měla svůj název od místa, kde se scházela. V kočárkárně jedenáctýho bloku, ve třetím vchodu zprava. Kočárkárny byly místa, který si nová doba vybrala jako první vlaštovky svého podnikání. Kamrlíky v panelovém přízemí, kde se vedle kočárků léta vršil bordel. Komu tu místnost přiklepnout rozhodovala jen a pouze baráčnícká rada nájemníků. Nemuselo se kvůli tomu chodit po úřadech, naklonit si nebo podmáznout stačilo jen občany toho kterýho domu. V tom našem si záhy otevřeli večerku Masálovi ze čtvrtýho patra, a tak to bylo zapikolovaný. Jinak by to Standově buňce mladejch určitě prošlo, protože jít proti Vidličkovi by si v baráku nikdo netroufnul. Do jednoho měli všichni naši sousedi kromě Vidličkovejch v týhle raný po-kontrarevoluční době máslo na hlavě. Oschlo rychle, ale na přelomu roku osmdesát devět a devadesát ho tam bylo pořád dost na to, aby Vidlička měl právo veta. Jenže v našem baráku byli nejrychlejší Masálovi, a tak se muselo hledat jinde.

Od kočárkárny v jedenáctým bloku jsem sehnala klíče já. Barák plnej zasloužilých úderníků a sekretářek strany, sice by si to nikdo z nich ne-

troufnul říct nahlas, ale na mladýho Vidličku a jemu podobný se tam pořád koukali skrz prsty. Na mě ne. Já byla i oblečená jinak, a když jsem na barácký radě mluvila o potřebách mládeže společně se vzdělávat a trávit čas smysluplnějc než posedáváním u kosmonauta Remka, znělo to jako nefalšovaná normalizační iniciativa vzrostlý pionýrky a na tu se v tom starorežimním paneláku slyšelo. Navíc jsem slíbila, že po desátý tam bude klid a nebude se tam konzumovat nic, co nemaj mladiství povoleno.

Kdo se diví, že jsem pro Vidličkovu partu sama od sebe sháněla klubovnu, tak dobře dělá, protože já už to teď taky nepochopím. Zbytky naivity asi. Že tam budou chodit mladý lidi všelijakýho typu, jak se ho-rovalo. Že každej tam do společný knihovničky přinese pár svejch kní-žek a z kazetáku budem poslouchat písničky. Že budeme mít zábavu, tu já taky chtěla, a i partu. Přestože nejsem ani za mák individualistka, s kamarádama jsem na tom nikdy nebyla valně. Protože jsem nechtěla slevit ze svejch nároků, tak je to. A tak mě za čas z kočárkárny vypudili. Lidi mýho věku a sami často z dělnickýho prostředí.

Důvěra starejch komunistů neznamenal pro kočárkárenskej spolek vůbec nic, a tak když jsem si Standovi stěžovala, že nedodržuju slovo, protože v kočárkárně se konzumuje, co maj mladiství zakázáno, pono-cuje se a na schodišti baráku jsou po nás věčně vajgly, koukal na mě chvíli, jako by se přeslechl, a pak se dal do smíchu, kterej trval pěkně dlouho. Když jsem odcházela, a bylo to naposled, co jsem tam byla, po-řád se ještě smál. Ségra taky. I když spíš to bylo jen takový chichotání, aby s ním držela krok. Pro mě že ona nehne prstem, i když jsme ze spo-lečný rodiny.

Doma se mi sice k mýmu překvapení Milada omluvila, jenže jedním dechem dodala, že můj svět nemá v tom jejich žádný místo. Řekla to takhle učeně. Jakože má pochopení, ale je mi to úplně k ničemu. Nechá-pu prej nic, protože mezi malou holkou s mávátkem a důchodkyní ve filcovejch papučích v mém případě není žádné rozdíly, a vůbec už ne v mládí, o kterým nemám ani páru, co to znamená.

Mládí. Pche. Pubertácký uhry. Nikdy jsem je neměla.

Upjatá, řekla Milada. Zaprdlá.

Jen se na sebe podívej, ukázala na mě prstem a mně najednou nešlo ani dechat.

Dej se trochu do pohody, né?

Vyfoukla jsem zadrženej vzduch jako páru tovární komín.

Proč se nemůžeš s lidma bavit někdy úplně normálně? Jen tak. Nemlít moudra.

Co je to jen tak?

Nerozuměj ti. A nenecháš je bejt.

Ségra chtěla říct, že se nebojím říct lidem svůj názor. Je to tak. Když se všichni utvrzují v něčem, co není správný, klidně se přihlásím, vstanu a na daný téma přednesu krátkej projev. O škodlivosti omamných látek třeba. Kočárkárenskej kroužek se mohl klidně ošívát, ale já do nich šila a kula železo, dokud to šlo. Jak dlouho si myslej, že můžou takhle žít? Dost dlouho leda na to, aby mi ukázali na dveře. Jenže co člověka nezabije, to ho posílí.

Na jednom setkání pracujících Emil Vidlička prohlásil, že zlu se nemá opětovat zlem. Tehdy mluvil o zkompromitovanejch soudruzích, ale ta věta se mi zalíbila tak celkově. Kočárkárenskému spolku jsem dala jako tichošlápek vale, a co se tam děje, jsem nikde nehlásila. Co je to šikmá plocha, by mi musel bejval někdo vysvětlit, ale to, že ustupovat zlu je skoro stejně špatný jako ho sám páchat, jsem přišla brzo sama.

Socialistický zřízení pokontrarevolučnímu zlu ustupovalo mílovejma krokama a z rychlosti, kterou doba nabrala, se točila hlava.

Soudruzi z vedení republiky vyšuměli do předčasných důchodů a nosálský myši a myšice, co se vyrojily ze všech koutů, měly pré. Najednou si tak začal říkat každej a stejně jako dřív čistej kádrovej posudek byly ve fóru historky o protirežimní činnosti. Každěj se dušoval, že jí tak nějak pod plachetkou provozoval, a tím líp, čím to bylo pro jeho dlouholetý sousedy utajenější. A když šlapal přesto jako hodinky, bylo to jen proto, aby se soudruhům mohl o to hurónštějc chechtat za žádama.

Hrubešovi přišli na domovní výbor s oznámením, že prej měli doma štěnici, protože na národním výboru pokaždý věděli, o čem si doma

povídaj. Naštěstí nic, co by mohlo komukoli vadit, podotkla Hruběšová. Ještě se dost neorientovala v době, a v tu ránu měla po hrdinství. Ale i tak to znělo odbojově, i když ta štěnice třeba u Hruběšů jen poslouchala rádio a rodinný hádky kvůli penězům a Tomáše Hruběše, jak cvičí na trumpetu.

Masálovi od nás z baráku se zase vytasili s tím, že maj v emigraci švagra a dvakrát kvůli tomu nedostali výjezdní doložku do Jugoslávie, i když už to měli přislíbený a celá rodina si kvůli tomu pořídila nový plavky. Nato máma vytáhla strýce Libora, co se nám smál, když jsme se stěhovali z Louče, a dodala, jak nám od něj za komunismu chodily balíčky s oblečením a my jemu zas posílali tajně v prášku bramborový knedlíky. To byla pravda. Ale i kdyby ne, Libor se mámě a tátovi hodil.

Jakmile nosálové chytli otěže dějin pevně do rukou a chvíle zúčtování byla teď a tady, lidi horečnatě koumali, jak do nového soukolí zapadnout a bezpečně tam rozbít své ležení. Kdo by nechtěl bejt šťastnej bez nepříjemný pachutě, která se do štěstí vkrádá, jestliže jsou tam s ním i výčitky svědomí, jak je lidu sugerovali nosálové. Že se masy za socialismu nechovaly dost statečně, a tak se občanům snažili kazit potěšení z širší nabídky tropického ovoce, nákupních výletů do Rakouska i výhledů na škodovku bez čekací lhůty.

Pestře potištěný krabice a v nich opravdový boty Adidas, svítivý tkaničky, vystřelovací penály, duhový balení padesáti fixek s obrázkama mexickéjch palem a autáček Ferrari, mikiny s kapucama, kola, péřový zimní bundy, pruhovaný elastáky, hned jak se otevřely hranice, valilo se to k nám po tunách i do krakovského domu služeb. Nám se ségrou v dobách našeho dětství stačilo na hraní ouško z hrníčku stejně jako Malému Bobšovi a až na to krátký období máminého šití a občasné balíčky od Libora jsme se jako všichni oblíkaly do modrošeda a takhle žil celej Krakov. Než přišel kapitalismus a závody v plnění plánu nahradilo závodění mezi západáckejma ojetinama a krakovská Latra i s naším přidruženým autoopravárenským učilištěm začala na československém trhu rychle zaostávat. Maratonu hospodářský obnovy nemohlo stačit celý naše dýchavičný město, ale nikoho to nezajímalo. Spřátelený země Var-

šavskýho paktu měly každá svý problémy, a tak žádnou náladu na to, aby k nám jezdily zahraniční delegace tak jako dřív, navíc Varšavskej blok už nebyl, a aby se na nás jezdili dívat z Ameriky nebo Francie, tak takovou dálku po nedobrejch silnicích do krakovskejch hvozdu bych jim ani nepřála. Stejně by toho u nás moc neviděli. Dům služeb byl sice plný barevnejch krámů z dovozu, ale zatýkalo mu střechou.

Máma přišla jednou domů s džínama pro mě a pro ségru, co byly úplně mokré. Máma je tak dostala o padesát procent lacinějc.

3.

Jednou to táta přirovnal ke kocovině a říká se to i mezi lidma normálně. Najednou že se ráno probudili, vykoukli z okna a všechno bylo pryč. Když se dneska dá člověk do řeči s obyčejnejma lidma, půlka z nich by to všechno vrátila zpátky. Na strojích času by okamžitě odfrčeli do osmdesátých let a všechny ty mikrovlnky na dálkový ovládání a nákupní koše z Alberta by vyměnili za jedinej rok mírumilovného pracovního tempa, víkendů strávených doma a sociálních jistot. Plnění socialistickýho plánu nebylo zdaleka tak uhoněný a čas se našel mnohem spíš i na rozmanitý koníčky.

Když tohle říkám, riskuju pověst. Jsem za někoho s tesilkama v nemožným bulharským partiovým baloňáku, kapitalistovi se vybaví důchodce a není nic potupnějšího, než bejt v dnešní době starej. Ale táta byl, když to říkal, ještě celkem mladej a taky novému režimu nesednul na lep.

Na tu nosálama proklamovanou zářnou budoucnost demokratickýho Československa táta sice nevěřil, ale stejně ho to na pár tejdnu strhlo. Pobláznilo to i jiný spolehlivý straníky. Protože adrenalin, ten je pro všechny jeden společnej a v době kontrarevoluce a krátce potom doslova přšel z oblohy a lidi ho chlemtali jako žízniví psi, než se zase rozeběhli po všech těch podnikovejch nástěnkách přecpanejch papírama, co visely i na sloupech v několika vrstvách. Tak jak ve vlnách pulsovalo nadšení, vlály na starejch heslech nový, ty byly o svobodnejch volbách, v cárech se odchlipovali od výloh kandidáti Občanskýho fóra, bylo to v rozhlase, v televizi, všude. Nejdřív to bylo plácání do vody a potom vír, co člověka strhne, ať si myslí cokoli.

Stejně jako když zírá při bouřce přilepenej k oknu, přestože vodu nemá rád a blesků se bojí, ale nemůže si pomoci, protože od toho peklení za sklem se nejde odtrhnout.

Když měl bejt Šrámek v televizi, máma se netrhla od bedny celý odpoledne, jen aby ho neprošvihla.

Milan Šrámek se stal lídrem kandidátky Krakova, Drážďan, Minsku, Debrecínu a Charkova, všech československých novoměst, co táhly i na začátku kapitalismu tak trochu spolu. Vousatá tvář kontrarevolucionáře ze sběrný teď koukala z plakátů na lidi ve všech novoměstech a nejvíc v Krakově. Máma s taškama div nebourala do sloupů, když šla kolem Šrámků, visícího na budce zastávky autobusu, ale po pár tejdnech tam už měl domalovanou náušnici a pak i pihy a bed'ary a něčím vypíchaný oči.

Tátovi v té době už tři měsíce dlužili výplatu a máma byla bez práce skoro taky. Sběrnejm surovinám, kdysi centru soudružskýho dění, začal dvorek zarůstat kopřivama a máma hlavně hlídala, aby se tam nerozkradly stroje, a čekala, co bude, až podnik zprivatizujou.

Ale tak chudý jako Anděla Lumírová, co chodila v roztrhanejch punčochách i na učňák, protože zrušili školku, a tak paní Lumírová přišla o práci, jsme nebyli. Máma se navíc stala expertkou přes výhodný kau-fy, a jestli užívala nějaký léky na srdce, co jí Šrámek polámal, byly to tabletky vietnamskýho textilního proviantu. Máma pro nás nakupovala jako divá po třiceti nebo padesáti korunách balení tří až pěti kusů kalhotek, ponožek, punčoch a taky umělohmotný kabelky, tátovi trika a mně se ségrou top tílka na tenkejch ramínkách.

Kdyby už tehdy byly mobily, určitě by nám se ségrou ob den volala s tím, jaký barvě ponožek dáváme přednost a jestli to pyžamo od minulejch Vánoc nám není těsný, protože to, co drží teď v ruce, je přímo parádní a za hubičku.

Ale tohle všechno by byly stejně jen krycí manévry. Ten, kvůli komu by ten mluvící strojek tehdy měla, byl totiž Šrámek. Ještěže neexistovaly než pětikilové telefony, co se s sebou nosily jako kufr, a to mělo jen pár manažerů v Praze, a stejně až za pár let. Takže máma volala Šrámkovi z práce. Aby věděla, kdy a kde bude mít chvilku času, až se v Krakově bude stavovat kvůli kampani, a taky aby vyzvěděla, jaký dojem na něj udělalo hlavní město. Šrámek tam teď měl vlastní kancelář a jednu ještě v Krakově, a v Drážďanech, kde měla kandidátka novoměst centrálu, měl společnou s ostatníma.

Chtěl to uhrát na sympatáka, a tak většinu měst objížděl vlakem a auto měl jen starý a nikdy s řidičem. Prostě férovej chlap, říkali si asi

lidi, co když je někdo bachratej soudruh, hned si myslej, že tolik jídla z peněz daňovejch poplatníků není mravně v pořádku, stejně jako když se zadek předáka vozí moc naleštěným bourákem. Na tohle Šrámek hrál a říká se tomu dneska populismus, i když tehdy upřímnost, kterou měl na těch plakátech pro naši mámu v očích, jak to já četla v těch jejích, co byly dočista v transu.

Jednoduše to mezi mámou a Milanem kontrarevolucí neskončilo. Přestože máma možná oddíl dětskejch bojovníků práskla. Jenže na druhou stranu nebejt Šrámek ten listopadovej tejden ve vězení, jeho hvězda by v nový době rozhodně nešla tak rychle nahoru.

Máma mu volala nejen ze sběrný. Několikrát když jsem se vrátila dřív z učňáku, slyšela jsem přes dveře do obehváku, jak tam s dlaní před pusou šumluje do telefonu, a když vyšla z pokoje, měla červený tváře a rukou si uhlazovala vlasy, tik, kterej měla, když byla nervózní.

A přitom to byl předtím jen umolousanej nepraktickej mužskej. Pamatuji si, že se mu v těch jeho vousech, když ještě pracoval s mámou, občas klímala i nudle z polívky a nohavice měl vždycky oblejskaný i potom, co se už z pracovního převlík do svýho.

To, že ve Sběrnejch surovinách vydržel tak dlouho, byla bezpochyby mámina zásluha. Někdy ani nezvednul hlavu, když přišel zákazník. Zkazíš si oči, říkala mu máma, místo aby ho hubovala, že si čte a vážení papíru nechává na ní, ženský víc než o deset let starší, než byl sám. Vzpomínám si, jak jednou do sběrný přivezli šrot, a zatímco máma poskakovala kolem váhy a tahala sem a tam kusy hliníku, Šrámek vylezl ze svýho kumbálku v rohu, až když už bylo po všem, a jen omluvně pokrčil ramenama. Však to taky několikrát vypadalo, že ho vyhoděj. Ale máma se do toho na poslední chvíli vždycky vložila, když to Huňát už šel Šrámkovi ohlásit, za svýho nosála se bila ze všech sil.

Práce za socialismu prostě Šrámkovi nevoněla. Ale s kontrarevolucí chytnul za zadek vrtuli a byl všude, kde se něco šustlo kolem poměrů. Psával i komentáře do celostátních novin, určitě v tom hrály roli i jeho známosti. Navzájem si to přehazovali, nosálové, to byla jedna parta.

Oproti tomu táta aby se ke svý partě z kajuty nejlíp snad ani neznal, pokud chtěl někde chytnout fleka, protože kajuta patřící pod Instav to,

jak se zdálo, měla spočítaný a předák soudruh Šmíd byl navíc potahovanej za defraudaci několika kilometrů záchodovejch trubek. Za komunismu kradli obyčejný lidi jenom tolik, kolik potřebovali. Z obecního na chalupu pár prken na novou podlahu, z čokoládoven na nedělní stůl pár sušenek a tu a tam někdo maximálně stopil patník, aby si z něj udělal poštovní schránku na branku. S novou dobou začaly krádeže ve velkém. Na účtech exoticejch ostrovů mizely celý tovární hangáry, nákladáky stavebního materiálu, sklady holinek a bižuterie a půlky městskéjch čtvrtí. Obvinění z defraudace veřejnýho majetku se nevyhnul ani Huňát, v tý době už začínající podnikatel s recyklovanějma plastama. Někdo mu záviděl, a tak si vzpomněl na starý časy, vytáhnul to na něj na jaře devadesátýho. Prej že ho viděl na začátku osmdesátejch s kýmsi v noci vláčet pouliční litinový poklopy směrem ke skladu Sběrnejch surovin. Šrámek nepřipadal jako Huňátův komplic v úvahu, nosálové měli patent na poctivost a máma by poklop neunesla. Huňátovi ale zavařili pěkně. Ten co to na něj vytáhnul, že se to prej bál tenkrát hlásit, protože Huňát byl uznávaněj kádr a určitě by mu to za starýho režimu pořádně vytmavil. Dopadlo to tak, že Huňát vybalil, že brácha tohohle práskače dělal velký zvíře v Latře a prej tam sexuálně vydíral manželku jednoho nosála, co tehdy seděl s Vidličkou. Jelikož styk pod pohružkou vyhazovu dětí ze školy je jinčí kalibr než tahat se v noci do sběrný, byť načerno, s litinovým poklopem, tak chlapíkovi kritická vyřídilka sklapla a kauza vyšuměla doztracena. Tak jak to bylo tehdy zvykem.

Staněk zase přišel v devadesátejch rozhořčeně na sraz krakovskýho Občanskýho fóra s tím, že v panelácích je každou zimu taková kláda proto, že barákům chybí celá jedna izolační vrstva. Hned se začalo pátrat po tom, kdo na stavbu tehdy dohlížel a ty miliony za skelnou vatu si ulil bokem. Nakonec proprali jistýho Emila Vosu. Jeho jméno pak v Krakově zlidovělo v říkače Vosa, Vosa, v barácích je kosa. Měl štěstí, že u nás ve městě nebydlel. Krakovský děti, co měly kvůli studenýmu odchovu věčně rýmu, by ho ukamenovaly, jen co by vystrčil nos před barák.

Říkalo se, že Vosa měl na svědomí i plno dalších podvodů po celý republice, ale než se dostal před soud, tak v půlce devadesátejch svou

hanbu obrátil sám proti sobě a skončil jako na cti uraženéj japonskej bojovník.

Takzvaný kauzy byly prostě na denním pořádku. Drobný loupeže a vykrádačky nikdo ani nehlásil, nemělo to cenu. Stejně jako ostatní státní podniky byla i policie v tý době úplně k ničemu. Někdy tam ani nebrali telefony a pokaždý se jen něco dlouze sepsalo a konec. Přestože tam bylo údajně nový vedení, zprávy psali jako dřív se spoustou hrubek a navíc po ničem nepátrali. Táta tam jednou v devadesátech přišel nahlásit, že mu cikáni ukradli kolo, a jenom mu vynadali, že prej nemá říkat cikán, ale Róm. Takže bylo asi na místě, že policejní složky neměly po kontrarevoluci u občanů žádnou váhu. Jenže to, že si lidi dělali, co chtěli, taky správný nebylo. Přechodnej stav, říkalo se. Hlavně že máme svobodu. Lidem se tak žvaněním ucpávala pusa.

Občas se člověk domohl práva, to jo. Stará křivda se dočkala záplaty, nebo alespoň finanční kompenzace, jak se říkalo, a lidi začali chtít kompenzovat kdeco. Práci v dolech, buržoazní původ, kterej jim v minulý době zavařil, komunistický vězení i čísla z koncentračních táborů napsaný propiskou na zápěstí.

Mužskej, co tehdy tak špatně zajistil ten panel, co spadnul na Andělinýho tátu a vzal mu ruce, se musel panu Lumírovi po devadesátým osobně omluvit a navrch dostal pan Lumír od státu jednorázový odškodný ve výši dvanáct tisíc a důchod mu natrvalo zvedli o pět stovek. To by se za komunismu nestalo, brečela Anděla dojetím u nás před učňákem opřená o klandr v den, kdy jim to z úřadu zavolali. Dřív se člověk žádný spravedlnosti nedovolal a sláva, že už je to komoušský období za náma, vzlykala. Já Andělu hladila. Její táta si peníze zasloužil a Anděla měla snad vůbec poprvý v životě další tejden ve škole všechno od bot až ke gumičce ve vlasech fungl nový. Jenže nemůžu zamlčet, že ve stejný době nám zavřeli jediný krakovský kino, v Latře, kde skoro všichni pracovali, rušili jeden dílensko-montážnickej provoz za druhým a místo v domě služeb se začalo nakupovat ve vietnamský tržnici.

Honza a Fanda, jejichž vietnamský jména si nikdo nepamatoval a tykalo se jim, jako i jejich manželkám a všem krakovskejm Vietnamcům vů-

bec, byli mezi prvníma a rychle jim to rostlo pod rukama. Plachtovinový městečko, kterému se tržnice nejvíc podobala, vzniklo na plácku před domem služeb ze dne na den. Jeden den betonový náměstíčko, kde se čtalo a malí tam zkoušeli své první krůčky, a druhý den hanojskej bambustán, kde brebentili malí šikmooký prodejci a z malejch stoliček nás lákali ke svému proviantu. Kde se vzali, tu se vzali a každou chvíli nějaký soused prohodil, že i k nim do baráku se nastěhovala nová rákosnická rodina. Chodilo se k Vietnamcům hned od začátku ve velkém, a kdo přísahal, že u nich nenakupuje, kecal. Za pár šupů sehnat, co jinde stálo dvakrát tolik, kdo by toho nevyužil. Trika a košile se hou-paly na ramínkách nebo vlály na velkejch stojanech po několika. Když ze Sahary táhnul v poryvech městem písek, prodejci jen stojany narychlo přehodili plachtama igelitu, někam zalezli a za pár minut se zase prodávalo.

Za tyhle prašný přehánky prej mohly naše baráky. Větru v panelákových blocích ulic rovných podle pravítka soudružskejch inženýrů nestálo nic v cestě, a tak to ze Sahary foukávalo jako na větrný hůrce Uzbekistánu, ke kterému Krakov máma tak ráda přirovnávala. Vietnam byl ostatně taky sovětskej. Na fotky malejch šikmookejch pionýrek s rovnějma lesklejma vlasama jsem si vzpomněla, hned jak u nás vietnamská tržnice vyrostla. Prodejců bych se moc ráda zeptala, proč svoji vlast nechali na holičkách a nebudou konzumní ráj radši tam, když jim to tak jde a od rána do večera i za nečasu uměj vysedávat na stoličce a hledat po krabicích klidně půl hodiny vaše číslo sandálů. Na to my Čechoslováci, nebo spíš Češi, protože Slovensko se od nás už v tu dobu trhlo, nemáme většinou nervy. Ani na to stěhování ne. Než přišli do Krakova Vietnamci, bylo to pár let, co se do města nepřistěhoval jedinej občan odjinud, a pak najednou horda šikmookejch. Nebyli asi zdaleka tak náročný na občanskou vybavenost a město, který jiný odepsali, jim bylo pořád ještě dost dobrý. To znamená, že měli mý sympatie a taky že u nich doma to asi za moc nestálo, domýšlela jsem se, když jsem v tržnici hledala přezůvky a místo Vietnamců v teplákovkách jsem si představovala bosonohý lidičky ve slamácích, co se nemotaj mezi horou falešnejch adidasek, ale na lodčkách po rejžovým poli a pak jdou

spát do hliněný chajdičky. Co bylo mezi tím a tím, že tu teď jsou, mi ale stejně nešlo do hlavy. Jak jeli? Karavanou mezků? Všechny ty krámy by jim do autobusu určitě nevzali a do úzkých vlakových uliček by se s nima ani náhodou nevešli. A kdo jim vlastně o našem městě řekl? Vždyť prej už ani odbočka z hlavní, co vedla silničkou k nám, nebyla značená a místo dřívější velký tabule Krakov, čest práci, u který stála dokonce ještě v devětaosmdesátým v kruhu azalek v mrňavým parčíku bronzová socha pracujícího, tam prej nebylo vůbec nic.

Možná k nám Vietnamce dovedl instinkt, že je potřebujem. Plus něco citu pro revanš. Československej národ jim přece pomohl ve válce proti imperialismu a takovou věc se sluší odpracovat. Stačilo zavřít oči a viděla jsem, že jsou to nakonec stejně všechno indoši. Kmen, pro který jsem měla od začátku pochopení, přestože je Krakovský neměli rádi.

Masálová chodila k Vietnamcům nakupovat s rukavicema. Vždycky si je nandala, když se hrabala v bednách se zlevněninou. Prej aby nedostala vietnamský nemoce a ve svý večerce u nás v baráku pak ty jejich instantní polívky a konzervy a krabice s džusama prodávala s několi-kaprocentní přírážkou. Že jí to nebyla hanba.

Máma nejdřív všechno oblečení, co v tržnici koupila, s předpírkou vyprala, ale to někdy dělala i tak. Na rozdíl od jinejch rodin naše nikdy předsudkama netrpěla.

Vietnamskejch holčiček, co se motaly kolem krámků vždycky v naškrobenejch blůzičkách, si přece nešlo nevšimnout. Jak jsou rodičema drženy v úzkostlivý čistotě. Nic, co by šlo srovnat s cikánama.

O tom, že přijeli Vietnamci, neměla Milada, vsadím se, dlouho ani páru. Doma se ukázala vždycky jenom na skok. Večery trávila v kočárkárně nosálskýho klubu nebo u Vidličků. Jarku Vidličkovou si úplně zamilovala. Prej jí i pomáhala v kuchyni, něco, na co by se mámě vykašlala. Většinou ale když nevysedávali v kočárkárně, byli zalezlí u Standy v pokojíčku, na dveřích tam měl lebku se zkříženýma hnátama. Bez dovolení se k němu nesmělo, a tak si dokážu představit, co tam se ségrou dělali. Prej že jí hrál na kytaru a četli si, ale celý ty dlouhý odpoledne? Jenže

u Vidličků vládla liberální výchova a Jarka ubezpečovala mámu, že má všechno pod kontrolou.

Máma měla stejně dost starostí sama se sebou. Barák Sběrnejch surovin zavřeli na petlici a máma začala pracovat v Huňátově továrničce na tvárnice, prvním krakovským soukromým podniku. V provozu nedělala, na to měl Huňát specialisty, ale seděla před areálem továrny v budce vrátnice a zvedala závoru autákům, co jely na vyhrazený parkoviště, a taky se u ní zapisovali hosti. Přišlo nám to s tátou od začátku podezřelý. Kolik takovejch hostů denně jedna malá továrnička má? Navíc Huňát byl soukromej podnikatel a mámin plnej úvazek ho stál osm tisíc korun měsíčně. Jenže máma tam začala chodit každý den od osmi do pěti, vejplaty nosila domů, tak se to bralo, jak to je. Měla tam v budce i malou ledničku a telku a přihrádku na svý věci a hned si to tam taky začala zkrášlovat jak holka pokoj na internátě. Proč? Jasný. Scházela se tam se Šrámkem. Vlastně byla ta vrátnice hlavně šmajchlkabinet a do toho máma pár lidem do okýnka přistrčila propisku a knihu návštěv. Nahoře stálo: jméno a příjmení, den a hodina příchodu, den a hodina odchodu a účel návštěvy. Máma udělala podle pravítka svislý čáry a měla po šichtě. Zbejvalo luštit křížovky, koukat se na mrňavou černobílou televizi, kamerku do vstupní haly podniku. A zvedat závoru a čekat na Milana.

Dodnes vlastně tomu, co mezi nima bylo, nerozumím. Podle ségry byla máma jenom třída šukna. Já vím ale tohle: přijel auták a máma mu jako každému otevřela závoru, ale místo aby chlap šel z auta rovnou do podniku, šel do budky k mámě. Vylezl za půl hodiny s podolkem ven z kalhot a s rozčuchanýma vlasama.

Tohle viděl táta z vypůjčenýho auta, ve kterým seděl v černejch brejlich u krajnice silnice naproti. Nejdřív si myslel, že jsou to všechno jenom pomluvy.

Město socialismu tátu zklamalo, zůstal z toho rozklíženéj. Velký stěhování z Louče do Krakova bylo to největší, k čemu se v životě odhodlal, a podle všeho velký ve špatným. Táta to v Krakově na začátku ve svém oboru celý vedl, a to mu bylo osmadvacet. Ve Šmídově kajutě už ale nerozhodoval o ničem a z kajuty ho vyhodili den předtím, než viděl

k mámě do budky zalízt Šrámka. Tři roky předtím rupnul komunismus, táta byl v háji.

Když se jí na to večer zeptal, nic nezapírala. Prej že u ní Šrámek nechával pro Huňáta nějaký papíry. Jaký? Neví, byly v zalepený obálce. Tak dlouho? Milan k nim dělal ještě nějaký poznámky.

A kdes byl ty?

Fízloval tě jako tvoje dcera, když za tebou chodila na revize do práce, to neřekl. Ani seděl jsem jako soudruh v dobách dávno minulejch v autě před barákem Vidličků. Na to, aby se zeptala, kde byl, ostatně máma neměla dost kuráže. Zametaly se u nás tyhle věci pod koberec. Táta prásknul dveřma, bylo hotovo. Jen u nás v domě se usadila černá můra ticha. Táta si ten auták půjčil pak ještě několikrát. Aby se, jak říkal sám, přesvědčil. Pak jezdil do hospody, v opilosti cestou domů několikrát naboural.

Občas mámě i někdo dokonce řekl mladá paní. Jenže to byly jen prodavačky v obchodech, který byly v nový době placený podle toho, kolik toho prodaj, a tak lhaly, jako když tiskne. A navíc byla máma stará škola. Pro nás nakupovala, ale sama ještě několik let po kontrarevoluci nosila komunistickou konfekci, přestože si mohla ušít něco lepšího. Není divu, že se za ní Šrámek styděl a nechával si ji v Krakově. Ve městě, o kterým přes jeho politickou kandidátku dost Pražáků pochybovalo, jestli vůbec existuje. Souostroví novoměst. Nerealizovanej projekt, to možná. Ale že by tam fakt někdo žil?

Potom co dostal vyhazov, přeškolil se táta během pár měsíců na zdravotního bratra. V Krakově přibíjvalo nemocnejch a první, kdo odcházel čapnout za pačesy pracovní příležitost jinde, byl zdravotnickej personál. Bílý čepečky nasedaly do transportů směr bohatý regiony Česka, odkud se směrem ke Krakovu hned po kontrarevoluci rozhostilo ticho s úšklebkama. Bejt z Krakova znamenalo bejt z Horní Dolní, co se navíc rozkládá někde za Čukotkou, asi. Stigma. V první půli devadesátejch právě tohle stigma drželo Krakovský pospolu. Těch, co by sestřičky nahradili, bylo pořád ještě dost. Horší to bylo s doktorama. A tak se čekací lhůty prodloužily na rok i víc, na tak dlouho, že dost lidí, co se

k doktorovi objednali, dřív než na ně došla řada, nakonec i s rodinou zmizeli do Česka.

Na úřad práce se na všeobecnou výzvu o mobilizaci personálu do místní nemocnice ozvalo i pár Vietnamců. Prodejci přímo od stánku, ale taky několik opravdovejch doktorů s hanojským certifikátem. Jenže kdo ví, co za papír se štemplem to přitáhli, a taky si nikdo nechtěl vzít na triko, že nás budou léčit rákosníci, se kterejma se pořádně nedorozumíme.

Tátu ale vzali. Pár dní předtím proseděl doma a rozmejšlel to. V telce běžely celočeský zprávy, který s náma neměly nic společnýho, táta přepínal programy sem tam a v hlavě si asi cvakal mezi sebou v bílým sesterským hábitu a sebou chlapíkem ve středních letech, co marně hledá jinou, lepší práci, a tak do toho nakonec šel. Čepec sice nenafasoval, sněhobílej úbor ale jo a gumový sandály s bílejma ponožkama k tomu.

Jedinej, kdo mu k tomu gratuloval, byla ségra. Mně to přišlo zaměstnání jako každý jiný a mámu štválo, že za to nejsou žádný pořádný peníze. Jediná ségra bájila o smysluplnosti. Že tam za tátou bude chodit a táta, až se sám zaškolí, ji naučí dávat první pomoc. Když se to bralo v sedmičce v rámci brannýho cvičení, ségra, aby se vyhnula plazení Saharou s igelitkama na nohou a čištění plynový masky, se hodila marod. Jenže kdo si myslí, že za tátou pak opravdu do nemocnice šla, je na omylu. Ségřino nadšení, to byly jen vlnky na moři, který bouřilo něčím úplně jiným.

Potkávaly jsme se hlavně v učňáku. Jenže i tam plno hodin odpadalo, zůstala nám v celku jenom praxe. Podle učitelů to pro nás bylo stejně to nejdůležitější. V nový době že se prosadí především ti, kdo umí rukama, a ne papoušci nějakějch pouček jako dřív. Hlavně jsme se ale Latře šikly jako dělnice, kterejm nemuseli platit, a tak jsme hodiny stříkaly autáky, rozebíraly podvozky u pásu na součástky a opravovaly vejfuky. Dělalý jsme na montážní lince i v opravně, abychom, jak říkali učitelé, uměly všechno. Makaly jsme se ségrou víc než máma s tátou dohromady, a to se ještě táta párkrát rozčílil, že nemáme brigádu a ničím nepřispíváme do rodinný kasy.

Práce v Latře mě bavila. Rozumět součástkám a tomu, proč něco nefunguje, je jako dělat doktora. A ta síla v autě schovaná, tolik koní pohromadě normální člověk ve svém životě nikde jinde než pod kapotou nezažije. Navíc po kouscích auto dávat dohromady vyžaduje pečlivost, soustředění a pozornost. Všechno to, co já měla a ségra ne.

Často jsem se bála, aby při práci nepřišla o ruce jako pan Lumír. Nesoustředila se ani trochu a nic jí neříkaly ani pracovní předpisy. Na pracovišti nekouřit, chodit v ochranném plášti a řídit se pokynama k obsluze. Leckdy se zdály zbytečný, jako například před prací i po ní si umýt ruce. Před prací? Aby se kolomaz nezanesla mikrobama? šklebila se ségra a zvenku šla rovnou ke strojům. A po pár hodinách koukám, Milada stříká barvu na auták, kterej už dávno odjel po lince. Stojí a stříká na stěnu, na pístovej stroj a klidně to mohl v tu chvíli schytat i živej spolupracovník.

Co blázníš? řvu na ni. Ale Milada stojí dál jako solnej sloup s pistolí namířenou do obrovský haly jako americké školák s bouchačkou, co přišel ztrestat svoje spolužáky. Tu barvu měla i ve vlasech, tekla jí po těle dolů a kapala na podlahu.

Sprchovala se pak až do konce směny. Našla jsem ji po šichtě sedět na zemi v umývárce, vytřeštěně tam koukala před sebe.

Seš normální?

Klepala se tam zimou na šedivejch kachličkách a mokré vlasy jí šly do očí.

Rozhodně víc než ty.

Z očí jí šlehaly blesky, ale nějak popletený. Jako by si nemohla vzpomenout, na co přesně ten vztek potřebuje, na co a proti komu.

Jak dlouho tu chceš bejt?

Dokud nezmizíš.

Nenapadlo mě nic, co by mně nebo komukoli jinýmu mohla vyčítat, a to jsem tam s ní postála nejmíň dalších pět minut. Když něco vyčítat, tak jen sama sobě. Kolem se sprchovaly holky a šuškalý si. Mokré prsa a zadky, koukala jsem se do země.

Tak jsem se jí zeptala, jestli se na sebe pro něco zlobí. Každý přece někdy může šlápnout vedle, to se klidně může stát.

Na sebe?

Na koho teda?

Otázka, na kterou moje ségra nikdy nedokázala odpovědět. Že ji asi nikdo nenosil na rukou. A mě snad jo?

Z kočárkárny jejich partu nedlouho potom vyhodili. Všichni z baráku si na ně stěžovali. Nájemníci chtěli v domě večerku, hrabárnu oděvů z druhý ruky jako jiný baráky nebo kroužek milý mládeže, a ne nezvedenou partu.

Courali pak spolu po sídláku, kopali do šutrů a na betonový zdi psali barvama, co ségra ukradla v práci, nápisy, kterejm jsem nerozuměla. Punk is not dead a spoustu jinejch. Začali si říkat umělci. Milada si uši procvakala náušnicema, navždycky jí už zůstaly pod'obaný a visací, a Standa chodil jako hastroš ještě víc než předtím. Když jsem poznamenala, že nevím, proč chodí schválně v uváleným svetru, co má jen tak pro nic za nic ustřižený rukávy, jen se na to zakřenil a smradlavě mi krknul do obličje.

Podle mýho se má člověk oblíkat účelně a tak, aby bylo vidět, že si váží druhejch. Aby mu oblečení nějakou dobu vydrželo, a když si sedne, aby nad těsnou gumu nevylítnul špek, protože pak se vevnitř mačkaj ženský orgány.

Stejně žádný nemáš, vztekla se na mě obořila ségra, když jsem viděla, jak těsný si nakoupila kalhotky tanga a sukni, kterou sotva dopnula, a troufla jsem si malou poznámku. Bejt za komunistickou soudružku, ne učitelku, co přednáší krásy naší země, ale zapšklou schůzovou bábu, na to už jsem si zvykla. Že na mě jejich parta takhle volá. Ale tohle? Jen proto, že sukním moc nedám a na tom pracovat jako automechanička nevidím nic špatnýho? Většinu blůzek, co máma nosila od Vietnamců z tržnice, jsem dávala Anděle, protože jí to dělalo radost. Taky na rozdíl od ségry jsem měla vždycky krátký vlasy. To je všechno.

Na učňáku jsem si dokonce vymyslela vlastní techniku. Ze silnýho motouzu udělat volnej kroužek, nasadit si ho na hlavu a podle něj pak jsem jela nůžkama kolem dokola. Krk jsem si vzadu doholila tátovým strojkem a bylo. Když mě ségra viděla a měla jsem to zrovna čerstvý,

strčila si do krku ukazovák, škleb, jako že se jí chce zvracet. Mně zase z toho, jak poslouchala dobu. Móda teplejších zimních sluchátek, plíšňáků, růžovejších elastáků nebo zvonovejších kalhot, to všechno šlo mimo mě. I ty kulatý značky hippies, co se holkám a klukům ze ségriný party jednu dobu klimbaly všem na krku, a pak všechny ty další odznáčky a černý módy, co znamenaly, jsme lepší než vy, jste prd. Já ale prd nejsem.

Ségra měla za to, že bych se měla vrtnout do nějaký masový organizace mladejch expionýrů. Nebudu hned z trucu říkat ne jen proto, že mi to řekla Milada, jak ona dělala, kdykoli jsem jí něco navrhla já. Upřímně řečeno mi něco takovýho scházelo. Každý chce někam patřit. Zpívání v kroužku, liščí ohony na kloboucích, indiánský totemy a opravdový přátelství v partě na celý život. Třeba chatařina by se mi myslím taky dost zamlouvala, jenže při kapitalismu není na takový věci čas a naši na to neměli peníze.

Standa s Miladou na chalupy přesto jezdili. Soboty a neděle utopený v alkoholu. Nosálové totiž opravdovou chatařinou pohrdali. Místo toho jezdili do velkejch polorozpadlejšch statků a dělali tam nepořádek. Ségra říkala, že do malý chatky na osadě by se ani nevešli všichni lidi, kapely a sudy s pivama a taky že chatařský osady jsou debilní, plný houbařů a profizlovaný.

Na jedný nosálský chalupě jsem byla taky. Bylo to u Kozáčka, spolužáka ze základky, co do mě asi, jak říkala ségra, na učňáku trochu dělal, protože proč by mě jinak zval. Kolem chalupy to vypadalo jako na obalu jihočeskýho tavenýho sejra, moc pěkný. Jenže v chalupě jsem hned svítila jako červeněj pes. Většina z těch čtyřiceti lidí se znali nebo věděli, jak na to. Ségra mi sice radila, co si mám oblíknout a že mi půjčí svoje hadry, ale já nechtěla. Taková prkotina ale garderoba nebyla. Nikdo z pytlovinovýho chumle šedivejšch mikin se tam totiž se mnou ani nedal do řeči. Jen Kozáček. Než se stál a spadnul do plecháče na dešťovku. Utěšovala jsem se, že mě alespoň ségra v mým barevným tričku mezi lidma jednoduše najde, ale zrovna to ji nenapadlo celý den až do večera. Z chalupy do stodoly, kde hrála hudba a zpátky proudily bez ustání davy čím dál podnapilejšch lidí a někdo tam do toho pořád křičel svi-

ně. Pozdě v noci se u ohně porvali tři kluci a ráno si tam ke mně přisedla úplně umolousaná holka a brečela. Byla to Milada a přitiskla se ke mně, jako když si svůj pelíšek najde zatoulaný kotě.

Vzpomenu si na víc takovejch momentů. Jak ségra brečí a nechce mi říct proč, protože bych údajně houby rozuměla. Ať se jí prej necpu do života. Jenže co to bylo za život? Ségra přestala chodit na učňák, nechtěla už údajně poslouchat tátovy řeči o tom, jak nás živí, a se Standou začali spát po kamarádech. Mohli by spolu bydlet klidně u Vidličků, ségra je zbožňovala a Jarka ségru taky a někdo u nich spal pořád, jenže Standu se ségrou chytnul rapl a museli do svýho.

Jarka pak klepala vařečkou na topení, znamení pro mámu o patro níž, že se spolu sejdou u nás na balkoně, aby probraly ty nezvedence. Sám starej Vidlička jim nabízel, že můžou bydlet v jejich ložnici, že by se s Jarkou přestěhovali do Standovýho pokoje, když to zašlo už tak daleko a mládež si hraje na Romea s Julií, ale to by pro ty dva bylo asi příliš snadný.

Neblázni, kam chcete jít? říkám ségre. Hlavu měla plnou dredů po-domácky ucuchanejch v cukrový vodě a sama nevěděla.

Máma v tý době přišla s teorií, že Milada je zvlášť citlivá povaha a jinak než po dobrým to s ní nepůjde. Ségru z toho jejího hučení po dobrým ale bolela hlava úplně stejně a nepochodil ani táta. Když k nám ségra přišla vyprat si svý špinavý prádlo a táta byl zrovna doma, snažil se ji zastavit aspoň rukama. Založil si je a postavil se do dveří, aby ségra nemohla proklouznout, a upřeně na sebe koukali jako kočka se psem, než se pustí do sebe. Končívalo to ségřiným hysterickým pláčem. Táta ji pak nechal bejt a skleslej si šel sednout k bedně na gauč. Když si Milada přišla svěsit suchý prádlo, celý se to opakovalo. Bezradný jsme byli my i Vidličkovi. Debakl liberální výchovy. Taky že k nám Jarka začala chodit obden a táta za Vidličkou, vlastně za Emilem, jak mu začal říkat a Emil tátovi Jardo, měli v tom svý děti oba. Dvě ženský kvůli nim poplakávaly a dva mužský pokuřovali na balkoně o patro vejš.

To co nedokázalo komunistický vězení, povedlo se našemu synovi, telefonovala pár měsíců potom, co Standa s Miladou utekli z domova, Jarka pozdě v noci mámě. Utrápenýho Vidličku odvezla sanitka. Pak u nás několik dnů pořád drnčel telefon. Táta volal ze šichty mámě a máma to pak tlumočila o patro vejš, i když táta určitě mluvil i s Jarkou, protože personál může z nemocnice volat zadarmo.

Že je Vidlička v nemocnici, bylo z běžnejch občanů každýmu fuk. Když ho v prosinci osmdesát devět pustili z vězení, to byla jiná. Lidi skandovali Vidlička na Hrad, jak to odkoukali ze zpráv, že se v hlavním městě provolává, jenže Vidlička byl hrdinou jen na pár tejdnu. Nepohodnul se se Šrámkem a stáhnul se z politiky ještě na počátku devadesátých. Do těch piklů já nevidím. Byl možná po svým až příliš velkej idealista. Jako já. Než ho odvezli tý květnový noci do špitálu, seděl už pár let jenom doma a překládal pro Latru do angličtiny buklety o autech.

Když jsem za ním přišla do nemocnice, byl u něj v protekčním pokoji pro jednoho, kterej mu táta zařídil, zrovna na návštěvě Standa. I přes dveře jsem slyšela to křičení. Štěkali na sebe, přestože rozčilování měl Vidlička zakázaný, ale co naplat. Táta v těch dnech taky ségre vrazil facku.

Zrovna jsem přišla domů, přes obehvákový dveře byly vidět jejich stíny. Chtěla peníze. A to v tu dobu už prej pracovala v Meinlu, jediným krakovským opravdovým supermarketu. Jenže věřte mojí ségre.

Já slyšela jenom seš bolševickej fízl a pak malou ránu a pak větší, jako by něco spadlo na topení. Boty jsem si vzala do ruky, oblíkla si je až venku na chodbě a utíkala jsem pěkně rychle k Anděle.

Bylo nám oběma dvacet pryč a Anděla, moje nejlepší kamarádka, už bydlela sama. Kdo by to do ní řekl, ale závistivá nejsem a taky jsem k ní mohla jít, kdykoli se mi zachtělo, a to bylo výhodný. Když ségra odešla z domova, chtělo se mi častěj než dřív. Do jedný do dvou do noci jsem ji poslouchala, Anděla se většinou potřebovala vypovídat.

Já nikoho nemám, povídám jí. Čestný.

Anděla měla vždycky. I když o tom posledním jsem si myslela, že ke-cá, přestože městem už se nějakou dobu nesly divný zvěsti. Jenže už

předtím si toho přece tolik navymejšlela a lidi o sobě navzájem jakbysmet. Jedním uchem mi to šlo dovnitř a druhým ven. Drby od lidí i Andělino, jak je její novej v lásce zkušenější než všichni, s kterejma byla předtím, a jaký má pochopení pro všechno, čím si ona sama není jistá.

Něco jako ten jedinej strom u nás na Sahaře. Pamatuješ? Vždycky sis tam chtěla hrát na indiánskýho zvěda a soutěžit, kdo dřív vyleze nahoru.

Anděla se rozesmála, ale já vím, že mě jenom kontroluje, jestli poslouchám. O indiánský věci nejde a naše dětství Andělu taky nezajímá.

Jako ten strom má široký ramena, unese mě celou jen jednou rukou. Prej že jsem jako pírko, směje se.

Já před sebou vidím ségru a její špičatý kolena. Kdykoli se u nás ukázala, byla o něco hubenější a máma, když se ségra nedívala, jí do kapes strkala čokoládový bonbony.

Pozval už mě dvakrát na večeři do penzionu u Hrubešů, pokračuje Anděla, a dává táákovyhle pusy.

Jednu mi dala. Na tváři cejtím příjemnej vlhkej flíček. Mám sto chutí se Anděly zeptat, kdo ten kluk je, ale moc dobře si pamatuju, že už minule mě s tím poslala do háje. Perskej princ, řekla tehdy a přivřela oči.

Co dělá?

Tajný.

O těch jejich schůzkách už mi Anděla vyprávěla několikrát. Někam ji veze autem, dělají to a pak ji hodí tam, kam si přeje, většinou k ní před barák, ale nevystoupí s ní. Nebo spolu jedou na služební cestu, která končí v motelu na kraji Krakova a celej víkend vůbec nevylezou postele. Anděly mužskej jenom zavolá na recepci a na dveře jejich pokoje pak zaklepe obsluha i s picou. Nebo se stejka.

Maso má Anděla ráda. V lednici má vždycky kus flákoty, a přitom je pořád štíhlá jako barbína.

Kolik mu je?

Hádej.

Pětadvacet?

Anděla se hihňá jako pominutá.

Pak ztichne a ptá se na ségru.

Říkám Anděle o tý ráně v obejváku. A že ségra se Standou teď bydlej v prázdným bytě v černý čtvrti, ségra pracuje v Meinlu a Standa dělá mesenzra. Rozváží po Krakově zásilky a rychlý jídlo z první krakovský vietnamský restaurace. Oba chtěj bejt umělci, ale rodiče se boje, že fetují.

Co si myslíš ty?

Musím to zjistit.

Jak?

Půjdu tam.

Kam?

Do černý čtvrtě.

Anděla ani nevypadá moc vyjukaně. Asi si myslí, že je to jenom legrace.

Doma mě nikdo nevidí, neslyší ani nehledá, i když přespím u Anděly a volám to rodičům až před půlnocí. Podle tátovýho hlasu poznám, že si s mámou dali u bedny napůl už alespoň jedno krabicový, a potom co táta zavěsí telefon, dojde do lednice pro další. Ségra byla ta poslední kapka. Už předtím se nervovali. Všude v Krakově se lidi stresují, maj strach o práci.

Když jsem si představila, že mě ten celoživotní strach z toho, že mi můžou dát kdykoli padáka, čeká taky, ani se mi nechtělo začít to někde zkoušet. Abych se pak celej život klepala před kapitalistama, že budou zeštíhlovat nebo rovnou zrušej moji výrobní linku. S tímhle strachem se budít každý ráno se nedá dlouho vydržet. Jasně že se pak rodiče museli večer něčím dávat dohromady.

Podniky se rušily jeden za druhým a lidi z Krakova odcházeli už ne po jednotlivých rodinách, ale vylidňovaly se celý patra a bloky baráků. Máma si ve vrátnici nemohla bejt jistá dnem ani hodinou, protože Huňát za ní už několikrát osobně zašel a se smutnejma očima mluvil o nedostatku peněz. Tátovo štěstí bylo, že Krakov postihla lavina nemocnosti, a tak měli zdravotní bratři, alespoň pro teď, jistej flek.

Vypadalo to tehdy jako epidemie, co u nás propuklo, i když kapitalisti nejdřív tvrdili, že se lidem jenom nechce dělat. Že Krakovský, zkažený režimem novoměsta se zvláštním statusem, si pořád nemůžou zvyknout na nový poměry. Lidi se ploužili po ulicích s igelitkama plnýma vietnamskýho šuntu, ale radost z naditejch tašek neměli. Vietnamská bunda v zimě stejně pořádně nehřeje a tenisky maj do tejdne žraloka, a navíc že bude v našem městě kdy celkově líp, byla pořád jen hudba budoucnosti. Šlo z ní na člověka spíš spaní, z ohraný písničky utahování opasků ve jménu dobřejch časů, až naprší a uschne. Zvlášť pokud byl občan nakaženej nemocí, to se chtělo spát od rána do večera a probudit se, teprve až bude líp. Až se k nám do města laskavě vrátí kulturák, znova se otevrou provozy a konečně se dodělá ten plaveckej bazén, co ho slibovali už soudruzi.

První svobodný volby vyhrálo v Krakově Občanský fórum, ty další komunisti, ale stejně nic. Staněk, kterej stál v čele krakovskejch soudruhů v nový době, si stejně jako před kontrarevolucí sice místní voliče chválil, ale s odkazem na celorepublikový procenta a fakt, že se soudruhů ostatní partaje straněj, jen bezradně rozhazoval rukama. Soudruh, co si nakrad, ale alespoň byl čitelněj. Na rozdíl od Šrámk, co ho Krakov jak Bajkonur vystřelil na dráhu celorepublikovýho věhlasu, z něhož naše město nic nemělo. Staněk nebyl vykuk a za to, odkud je, se na rozdíl od Šrámk nestyděl. V rozhovoru pro celostátní tisk dokonce Šrámek jednou řekl, že je z Třebíče. Z Třebíče!

Staněk, ten se za svůj krakovskej původ nestyděl. Staněk byl patriotem dřív, než jsme s tím začaly my s Andělou. Proto jsem taky, než jsme to rozjely s Andělou, chtěla jít nejdřív k nim. Ke komoušům. Pochopitelně. Kam jinam? Kdo jinej by u nás měl stavět hráz proti svévoli kapitalistů, najednou mistrů světa, i když za starý doby byl každej z nich, kdo špetku podnikal, před úřadama tákhle malinkatej. A najednou bylo podnikatelstvo pánama světa. A kdo na podnikatele nadával, tak jen proto, že jim záviděl. Houby. Pánové nás štvali přece hlavně kvůli nespravedlnosti. Kdo víc pracuje, ať má klidně šrajtofli o pořádněj kus naditější.

Ale bylo to tak? Občas jo. Workoholici, co měli ruce rozklepaný kofeinem už kolem poledního, si v autáku zasloužej polstrovaný sezení stejně jako tu krabku vína za odměnu večer před telkou náš táta s mámou. Ale když má někdo desetkrát větší plat než někdo jinej, do čtyřia dvacetihodinovýho dne se jeho osmdesátihodinová šichta přece jaksi nevejde. Ledaže by těch jeho osm hodin bylo desetkrát výkonnějších. Ale jak asi, když v Latře si lakýrny leckdy během směny nemohly pod tíhou práce ani odskočit na svačinu? Ze čtyř tři propustili a jedna pak dělala za dvě. Takhle se u nás snižovaly spolu s výrobou i náklady, dvě mouchy jednou ranou.

A tak jsem jednoho dne zazvonila u centrály krakovskejch komoušů, bůhvíproč přesvědčená, že tam z mý mladý krve budou potěšený. Scházeli se stejně jako pseudonosálská omladina v jedný kočárkárně. Na zvonku stálo fixkou Komunistická strana Čech a Moravy. Našla jsem si, kdy budou mít schůzi, a přišla jsem rovnou mezi celou jejich partičku. Staněk a ostatní tam seděli na omšelejch židlích z národního výboru, velkej umakartovej stůl a v rohu umělá kytka, celý to tam vypadalo sešle, a to i na duchu. Prej že jsem byla jediná, kdo u nich po kontrarevoluci zazvonil, kromě lidí, co zvonili, aby komoušům sprostě vynadali, nebo dětí, co zvonily a se smíchem se hned nato rozprchly po sídláku. Lidi je volili kvůli celkový nespokojenosti s dobou, ale sedět a plánovat s nima nikdo nechtěl. Kdo by taky stál o to trávit svůj volnej čas se skupinou těch unavenějch obličejů, pomyslela jsem si hned, jak jsem je viděla, ale nic jsem neřekla.

Na schůzce se řešila volební strategie. Kde že bude stát stánek s pivem a kde budou pojízdný várnice s gulášem. Pivo aby dlouho vydrželo ledový a hovězí naopak vroucí. Je to docela věda, jenže na schůzi se má podle mýho dělat jiná. Čekala jsem, kdy ta jiná přijde, ale všechno to byla výlučně gastronomie plus vymejšlení hesel, co na stánku budou napsaný a čím je napsat na kulatý várnice, aby to ruce v gumovejch rukavicích nesešmudlaly pryč.

Když jsem přišla s tím, že nová doba myslí na svý výrobky víc než na svý lidi, všichni kolem stolu jen smutně přitakali, ale vyvozovat z toho praktický důsledky se nikdo nepřetrh.

Lidi kvůli tomu upadají na duchu, povídám. A boje se. Dřív ten, kdo řádně dělal, co měl, se bát nemusel. Jenže v novou dobou je nepřízeň mnohem chytřejší. Vykráká za pačesy i lidi, co netoužej po ničem jiném, než je poctivá práce a slušný život. A ještě se z nich dělají volové. Kontrarevoluce je hodila přes palubu, jen co jí masu párkrát zatleskaly. Dřív si mohl o tom, co se mu na režimu nelíbilo, každé klidně poklábovat v hospodě, zatímco dneska je otevřený kritik poměrů hned za agenta Kremlu. Lidi se špatně orientují a chytrolíni v televizi jim namlouvají, že je to jejich vlastní vinou. Schází jim směrovka a víra, že bude spravedlivě. Soudruzi pokyvovali, ale cejtla jsem, že je to spíš ze slušnosti. A když jsem navrhla napsat víru ve spravedlivé zítřky na ty várnice, začali se rovnou vykrucovat.

Na tohle nám neuslyšej, mumlali a žmoulali si ruce, aniž by se mi podívali do očí.

Je to o ničem, řekl někdo.

Přikyvovali.

Co třeba jistota v nejisté době, špitnul někdo protinávrh.

Ten guláš?

I pivo, dodal někdo o poznání sebevědomě. Lidi kvůli němu na náš mítink přijdou určitě. Věrka pak zazpívá a Luděk by jako vždycky něco pověděl.

O čem? Já na to a byla to moje poslední otázka. Pak už mě nepustili ke slovu. Probíral se zvukař, kolik koupit pecní chleba a jestli pořídit novou plachtu na pивní stánek, protože stará byla vetchá a mohla by protejkat. A taky že by se měly pro příznivce natisknout trička. Rozměrů těch a těch, dámské a pánské střih, barvy černá, bílá, červená, koupit by šly u Vietnamců, i když o jejich kvalitě se svorně zapochybovalo. O tom, co by na tričkách mělo být, nepadlo ani slovo.

Když jsem šla z té schůze k Anděle, cestou jsem musela několikrát zatroubit do kapesníku, tak mi to celý přišlo líto. Soudruzi možná celkem hodný, jenže k nepoužití. Měli po sezoně stejně jako ta jejich dřevěná plachta na stánek.

Anděla, jen co jsem dorazila, hned zas rozjela svůj kolovrátek o klukovi, co tajila to jméno.

Fakt nikoho nemáš? vyzvídala a já nevěděla, jestli jenom nabírá dech, nebo ji to doopravdy zajímá.

Ne.

Máš. Nekecej. Viděla jsem tě.

To říká jen proto, aby mě vyprovokovala. Jenže není k čemu. Jistotu v nejistech časech si zkrátka obstarávám sama a žádnýho mužskýho k tomu nepotřebuju. Bez lidí kolem to samosebou utáhnout nejde. Bez společnosti člověk zahyne jako semínko v půdě bez špetky vody a sluníčka. Ale sluníčko je moje Anděla a voda všichni ty lidi, co si kvůli nim po příchodu domů musím mejdlem umejt ruce. Bez nich je člověk nic. Bez jejich vynálezů, zlepšovadel, kanalizace a pekáren. Každý na každýho je v naší společnosti životně odkázanej, ale to přece všichni dobře víme. Jen to, proč by tam měl na gauči sedět jeden opačnýho pohlaví a něco po mně každéj den chtít, mi ještě nikdo nikdy kloudně nevyvětil.

Máma to probírala bez ustání se sousedkama v baráku i jinde. Pozorovaly se navzájem. Která z nich dostane tu novou nemoc a taky která z nich má mužskýho, co se v nový době dobře chytnul. Šlo to různě. Bud' umně oprášit starej kabát, jako předseda Staněk, vzít to jako nosál přes známý jako Šrámek, případně se vyšplhat nahoru sám jako Hruběš, co si s manželkou otevřel restaurant a nad podnikem šmajchlkabinet, ale to se mi zdálo spíš jako závistivý pomluvy.

Ženská, co měla kabráčka, pak rozdávala svý starý roláky, protože měla kupu novejš, a vymejšlela ciziny, do kterejch s úspěšnou polovičkou vyrazí na dovolenou.

Nejvíc neslo samozřejmě soukromý podnikání. Krakovský mužský se na něj dávali valem stejně, jako se jich část vracela k chlastu a jiný v něm jen pokračovali dál i v nový době, zatímco některý si dělali živnosti ze starejš melouchů.

Ty první, co přišli koncem dvaadevadesátýho o zaměstnání, měli z ostudy kabát. Spoluobčani na to nebyli zvyklí a snadno si nešťastníky

škatulkovali jako příživnický živly, socialistický názvosloví se v tomhle pořád ještě drželo. Slušný ženský se červenaly, když se s nima pustil nezaměstnaněj chlap do řeči, a nedej bože, když to postihlo toho jejich.

Máma tátu srovnávala s ostatníma jako všechny a v půlce devadesátých už byli Krakovský přehledně rozsortýrovaný na běžce premianty, hlavní peloton a chudáky, co neobstáli.

Táta mámě vyčítal, že se změnila, a máma zas tátovi, že on vůbec, přestože nová doba si změny žádá. Určitě jí mrzelo, že jsme jedni z posledních, kdo nemá nový spotřebiče, přestože velkou ledničku a barevnou televizi jsme měli mezi prvníma v baráku, i video, to díky Liborovi, ale to bylo tehdy dávno a teď je teď.

Ženský, co na začátku devadesátých let měly všechny domácí spotřebiče ještě ze starejch dob, si postupně přestaly zvat kamarádky domů a trvaly na srazu někde v cukrárně. K nám domů ale chodila stejně jenom Jarka. U pravověrnejch nosálů se na kuchyňský roboty Moulinex tolik nedá a kvůli večírkování za starýho režimu měli Vidličkovi ještě víc opotřeбенý zařízení než my. Jenže elektrospotřebiče jsou stejně cingrlátka. Ženský matrony mužskejch, co se chytli, měly sice pěkně udělaný vlasy, klobouky sladěný s lodičkama a doma hifi věž, ale po ulicích se v zimě brodily stejnou špinavou břechkou a v létě se plahočily mezi sálajícím panelama, co na sobě v červencovým vedru usmažej hravě volský oko. I tyhle ženský se musely vyhýbat drátům, co trčely ze zdí, a v prašným poryvu si clonit oči, byť heboučkým šátkem z hedvábí, a i těmhle ženskejm hrozila epidemie.

Peníze navíc nedělaj dobře lidskejm vztahům. Proto za komunismu držely rodiny líp pokupě. Vznikla z toho silná generace sedmdesátých let, ke který se sama počítám. Vznikla proč? Protože na skladě došly kondomy? Ne. Lidem se chtělo vodit do tehdejší společnosti nový členstvo. Vzít je za ručičku a ukázat jim výdobytky socialistický republiky. Vyjet si společně nově natřenou lanovkou na Štrbský pleso, třeba. Na takovou věc není v dnešní společnosti kapitalismu ani pikosekunda času, nehledě na to, že Tatry už nemáme. Ach jo. Nalejte do rodin znenadání prachy, a zadřou se jako stroj plnej písku.

Nezadřelo se to tehdy jen u nás doma. A serepetičky od Šrámků, co máma tu a tam dostala, nebylo nic proti Masálovi.

Pan Masál, kterým se paní Masálová mámě tak chlubila, že je podnikavec, byl viděnej v jejich novým Oplu s nějakou slečnou, pošeptala mi máma, když jsem se jí ptala, jestli neví, proč měla paní Masálová oněhdy ve výtahu tak červený oči. Měnění zralejších žen za mladý vyžlice se za socialismu taky nedělo zdaleka tak masově.

Na manželky funkcionářů si pamatuju, ještě když nám dětem mávaly do průvodu z tribuny na krakovský Pražský třídně. Pod brejlema s tlustejma obroučkama měly stejně velký a dobře živený hlavy jako jejich manželé. Opravdový soudruhy a soudružky totiž pojily ideály. Ne pobláznění po perfektní postavě, plastickejších nadrech a vilách, co spolu mají lidi dneska, ale láska k hodnotám, co tohle všechno přežijou.

Staněk sice na národním výboru rozkrádal socialistický peníze, ale alespoň celou tu dobu s jednou jedinou manželkou. Měla pod nosem knír stejně jako on a ani v duchu by nás jako malý nenapadlo se jí kvůli tomu posmívat. Pár let po kontrarevoluci si prej ženský v hlavním městě bez rizika zlejších pomluv a uštěpačnejších poznámek nemohly dovolit nosit něco podobnýho ani na nohách. U nás jo, jenže taky to k nám pak přišlo. Pořád se mluvilo o svobodě, ale ve skutečnosti byla nová doba pěkně nesmlouvavá k těm, kdo nechtěli přijmout její pravidla. A naopak tam, kde by rád bejt měl, vládla sodomá gomora.

Záhonky před pomníčkama hrdinů zarůstaly kopřivama, nikdo neplel ani malej ovál kolem hrobu Neznámýho vojína, starý hrdinové upadali v zapomnění. Lidi se stěhovali pryč a ty, co zůstali, nemívali děti, protože co v tak nejistý době s nima bude. V televizi říkali, že lidi neploděj, protože si chtěj dýl užívat, ale já věřím víc sobě než demokratický telebedně. Život mejch blížkejch ani můj teda žádněj med nebyl.

Říká se tomu začarovanej kruh. Zavřeli pár provozů v Latře, odešli lidi, pak přestalo promítat kino, skončil kulturák a lidová škola umění. Odešli všichni, co tam pracovali, a lidi se sestěhovali, aby se poloprázdný baráky nemusely celý vytápět a trochu se ušetřilo. Pak zavřeli v naší čtvrti sámošku, která stála vedle těch v tý době už prázdnějch černejch

domů, a odešli kotelníci, údržbáři a další, co chod opuštěných bloků zabezpečovali. Zrušili i naši základku, a protože s lidma odešly i děti, odstěhovat se musela taky většina učitelek. Na jednotřídku, kam zbyly děti chodily, jich stačilo jen pár.

Na rodinnou schůzi u nás v obejváku začátkem pětadevadesátýho nikdy nezapomenu. Už proto, že pospolu jsme skoro nebejvali, a najednou táta svolal poradu. Ať mě prej ani nenapadne jít ten večer za Andělou a máma ať nechá ten den Jarku bejt. Mateřský rady o tom, aby si Milada se Standou konečně nechali od starší generace něco říct a přestali živořit v tom vybydleným bytě, stejně nikam nevedly.

A tak jsme seděli u stolu v obejváku jako za starejch časů, když táta byl na podniku předákem a nejlíp našemu podivnému městu rozuměl, zatímco máma si teprve hledala práci a každé večer mu vyčítavě probrečela v náruči. Obě jsme čekaly, co táta řekne, celorodinnou poradu nesvolal už léta.

Myslela jsem si, že ho vyhodili z nemocnice nebo někdo z rodiny chytnul tu záhadnou nemoc. Zaměstnanci špitálu chodili na testy každý tejden a skoro pokaždý se našel někdo, kdo to dostal. Prej na to přišli i Vidličkovi, říkal táta pár tejdů zpátky, chodili jsme za ním do nemocnice občas o víkend. Máma doufala, že u něj třeba náhodou natrefí na ségru, a mě návštěvy velkejch baráků, kde je frmol, bavěj. Stejskalo se mi tenkrát už fest po montážní hale. Z Latry mě vyhodili už dávno. Pár dní potom, co jsem si došla pro výuční list, i když se předtím slibovalo, že učňové a zvlášť učnice budou mít svoji práci s jistotou. Ani mě ta lež s ohledem na dobu nepřekvapovala.

Nebo že by mi táta našel místo v nemocnici?

V tomhle městě už nám pšenka nikomu nepokvete, spustil najednou neurčitě táta a podrbal se na hlavě.

Čekaly jsme, co bude.

Načež táta sáhnul do náprsní kapsy a vylovil dopis z Ameriky. Psal strýc Libor a zval nás k sobě. Prej že by nám všem pomohl najít práci u něj v hotelu. Lidi z Východu tam prej teď měli otevřený dveře a určitě by to šlo, psal, i na dýl. Libor měl americkej pas a byl vrchním pinglem

vrchních pinglů ve floridský ubytovně pro bohatý starý. Divily jsme se s mámou, co tak najednou. Léta nám jen posílal balíčky a tu a tam uštěpačnej dopis, jak se nám vede v komunistickém ráji, léta už ani to ne, a pak tohle.

Ještě jste to nedočetly celý, na to táta. Jely jsme s mámou očima po řádcích plnejch chvály na pinglovskou práci a chvástání, co bude za pár let, až si ušetří na obytnej vůz a celý Státy americký křížem krážem projede, než jsme došly k tomu, co táta myslel.

Psalo se tam, že Libor poslouchal na BBC, což je stanice rozhlasu, pořad o českých socialistických novoměstech a říkali tam neuvěřitelný věci. V hlavě mi hned šrotovalo, že si to ta redaktorka spletla a místo do Čech letěla do Čechy anebo jela na reportáž jen jako a celý si to vybájila v nějakým motelu, kde byla za peníze podniku BBC ubytovaná se svým milým šéfem, jako když jel na služební cestu s Andělou ten její chlap a celej víkend nevylezli z postele. V tom Liborově dopise totiž stálo, že podle BBC jsou československý novoměsta na pokraji humanitární katastrofy a jedním z nejutajenějších míst přežívajícího komunistického marasmu. Podle oficiálního vyjádření navíc žádný novoměsta neexistují, citoval strýc tu redaktorku, která papouškovala někoho z český vlády.

Když to Libor psal, určitě se mohl potřhat smíchy, dodal táta nakvašeně.

My s mámou zíraly. Prej že vzduch je v novoměstech zkaženej a lidi kosej nemoci z plynů, který unikaj ze skladů léta opuštěnejch továren.

Cože?

Krakovu že hrozí navíc zamoření vody průsakem z močálů, kam se vypouští odpad. Drenážní stroje že jsou zastaralý a dělníci, co je obsluhujou, kvůli malejm platům valem berou nohy na ramena. Kromě toho prej máme v novoměstech plno jedovatejch baráků z azbestu a nulový ponětí o okolním světě.

Uklidňující bylo, že redaktorka podle všeho navštívila pořádně jen Drážďany s Debrecínem a o dalších městech to měla spíš z druhý ruky. Cizinky by si u nás taky hned někdo všimnul. Zadržel by ji a udělal by těm nepravdám přítrž.

Na konci dopisu strýc zopakoval nabídku a ať mu dáme co nejdřív vědět, kdy přijedem.

Já myslím, že občan by měl bejt patriot a taky nevěřit hned všemu, co kdo kde řekne, přerušila jsem jako první hrobový ticho.

Máma se ošívala. Jako by se mnou souhlasila, ale nevěděla, jak to říct. Vždyť to byla ona, kdo naše město vždycky nejvíc pomlouval. A teď by to tady hájila? Smrdělo mi to Šrámkem, že mu nechce dát jen tak pro nic za nic vale.

Táta vypadal přepadle, přestože Liborův dopis už musel číst spoustkrát. Byl zpřehýbaný, jak ho nosil v té náprsní kapse s sebou. Zabručel, že zjistí věci kolem našeho bytu, kolik bychom za něj dostali, a pak se uvidí.

Pan Masál, co měl s Masálovou u nás v přízemí už pár let večerku, si otevřel další podnik. Novejch podniků bylo v Krakově jako šafránu a každé takovej vzbuzoval naději, že se tu ještě nehází flinta do žita. Masálová se mámě, když se potkaly u Vietnamců v tržnici, kde tahle hokynářka zas výhodně nakupovala něco, co u nás v baráku pak prodávala s přírážkou, svěřila, že by si s manželem ráda otevřela cestovku. Už léta je to její sen, povídala. Vejloha plná krásnejch fotografií azurových obloh a blankytnýho moře s pláží a palmama. Neříkej, že něco takovýho u nás nechybí.

Máma jen tumpachově kejvala. Jako většina Krakovskejch měla v té době úplně jiný starosti, natož dost peněz na nějakou dovolenou.

Masálová by prej spodek té vejlohy vyložila pískem s mušličkami a na nylonovej provázek by tam zavěsila slamák se slunečníma brejlema, aby už ta nálada ve výloze lákala lidi vejít a zakoupit si u nich zájezd, říkala mi máma a obě jsme nad tím kroutily hlavou a pošklebovaly se.

Kdo by s nima jezdil?

Nemocný a občani, co se třesou o práci a počítaj každé rohlík?

Masálovi to asi došlo dřív, než bylo pozdě, a tak na tom místě vzniklo nakonec něco úplně jinýho a s ohledem na to, co to bylo, to zas tak velkej přínos pro Krakov neznamenal. Naopak. Masálový zůstala na starosti večerka a Masál si otevřel na třídě Barikádníků, přejmenovaný

na Americkou, protože prej zhruba tudy táhla dávno předtím, než Krakov postavili, v pětáctýřicátým americká armáda, stěhovací firmu.

Mezeru na trhu zaplnil svojí velkou zadnicí. Ke škodě Krakova jako města, i když lidi se odtud stěhovali i předtím, jen jim tu cestičku nikdo do té doby takhle nezametal. Museli si někde půjčit auto, přemluvit pomocný ruce, najít čas. Mezitím se to dalo celý znova promyslet a ze stěhování mohlo po zralý úvaze nakonec sejít. S Masálem to bylo cobydup a úplně bez ruční práce. Stačilo zavolat, objednat se, auto i lidi dodala Masálova firma a všechno to zařizovala Anděla.

Začala tam dělat, hned jak otevřeli, šťastná, že tak rychle našla práci. S Andělou se Masálová potkávala v baráku, tehdy ještě Anděla neměla svůj byt, a jednoduše jí to navrhla. Proč nebohý holce nepomocť, tak to líčila mý mámě.

Anděla seděla vpředu v malé místnosti, skoro na nic jinýho než na ten její stůl a židli pro klienta tam nebylo místo. Na stěně visel plakát moře s palmou, alespoň ten si Masálová v podniku vymohla. Nebo tam byl snad jako návnada pro lidi, že stěhovat se z Krakova je jako jet někam na parádní dovolenou?

Vzadu za příjímací místností byla ještě malá kancelář a sklad Masálovejch reklamních brožur. To vím nejen od mámy, Masálová jí celou tu historii vypověděla, ale navíc mě tam Anděla sama zavedla. Poprvý v životě jsem viděla opravdovou kancelářskou židli, na který se dá do zbláznění točit kolem dokola a zadek si při tom sedí jako na mechu. Nejdřív Anděla, potom já točily jsme na střídačku a nohama se odrážely od stěn a od Andělinýho stolu plnýho šuplíků s šanonama. Když někdo zavolal, Anděla nasadila tón jak ženská z pošty a erudovaně přeříkala ceník všech Masálovejch služeb i s příplatkami za expres, a pak volala řidičům a stěhovacím chlapům a zpátky klientovi a ani jednou se při tom nezajíkla. Párkrát mi dala telefon až k uchu, když to byl někdo v jiným městě, a já si představovala, jak to tam asi vypadá, protože z Krakova jsem už léta nevytáhla paty.

Poprvý jsem takhle přes sluchátko slyšela, jak to šumí v Olomouci, v Plzni a jinejch velkoměstech, když na druhým konci drátu někdo řekl momentík, aby si na chvíli pro něco odskočil. Místa, kam se nikdy nepo-

dívám, myslela jsem si. Anděla asi jo, protože Anděla to na první pohled s velkým světem uměla a byla milá a elegantní a s botama vždycky na vysokým podpatku.

Paní Masálová Anděle samozřejmě věřila. Vždyť s tím, aby její manžel zaměstnal zrovna ji, přišla sama a Anděla jí za to tak nadšeně děkovala.

Masála jsem v kanceláři viděla jen jednou. Zaskočil si tam podepsat pár papírů. Anděla mu odšroubovala plnicí pero a celou dobu, co to podepisoval, ho s úctou pozorovala.

Brzo je spolu začali vídat všude možně. Jak jedou autem, okýnka stažený, Masálovi vlaje přehazovačka a Anděle plápolá ve větru jako zápestí tlustej cop. Taky je někdo zahlídnul u Hrubešů v restauraci a taky navečer na Sahaře, a když tam, tak se to rovnou rozneslo jako průšvih, protože se drželi za ruce. Podle Masála to bylo proto, že kolem běžel zdivočej vlčák, tak proto Anděle tu ruku chyt, v devadesátejch ani podnikatelé ještě neuměli tak dobře zahejbat jako pozdějc.

Do večerky k Masálový pak začaly ženský donášet zaručený zprávy, kde všude ty dva kdo zahlídnul, a přispívalo to k obratu, protože ze solidarity k Masálový si vždycky něco koupily. Jenže i hokynářka má srdce, a ať si je zarostlý v bůčku, jak chce, stejně muselo Masálovou pěkně bolet.

Podsaditýho chlapa ve vínovým saku a mokašíněch z vietnamský tržnice zase viděli s tou běhnou, hlásila čím dál častěj nějaká zákaznice a tržba začala bejt paní Masálový docela fuk. I Masálovi asi.

Lidi svůj soukromej život od toho podnikatelskýho tenkrát neuměli ještě tak dobře oddělovat, takže i ve večerce měla Masálová uplakaný tváře a Masál zas na jednáních s klientama černý kruhy z nevyspání, protože už nebyl mladík, jak se říkalo, a Anděla mu po nocích dávala zabrat. Paní Masálová jí udělala párkrát v kanceláři vyrvál, zrovna když tam měla Anděla zákazníky, lásce se prej nedá poručit.

Po pár měsících požádala Masálová o rozvod a Masál koupil pro sebe a Andělu ten byt, kde už stejně bydlela, jenže rozvodový řízení se táhlo a Masál se k Anděle nakonec nikdy nenastěhoval.

Byl to šok. Nic výstižnějšího mě nenapadá. Říká se my o vlku a vlk mezitím šlape schody před vchodem a zvoní na naše panelákový dveře.

To odpoledne jsme se totiž zrovna doma bavili o Masálový s Masálem, věděla to už celá čtvrť. Byla neděle, šedivo a pár stupňů nad nulou. Kdybych měla práci, jsem tam nebo alespoň někde venku. Ale byla zima a jít k Vietnamcům do tržnice na svařák stálo dvacetikorunu, a i tý mi bylo v tý době líto, a tak zatímco máma s tátou upíjeli z krabicového vína, já jen civěla balkonem ven na betonovej plac před barákem. V neděli odpoledne si tam většinou hrávaly děti. Když jsme byly se ségrou malý, utíkalo se tam a zpátky od našeho bloku k protějšímu v celejch hroznech stejnejch teplákovejch souprav. Teď tam byly jen dvě malý holky. Za řídítka si vedly kola a koukaly, kde províst jakou lumpárnu.

Možná jsem Šrámkovou i viděla. Přes zamazaný skla balkonovejch dveří mihnout se směrem k baráku, přes plac tu a tam občas někdo prošel. Jestli jsem ji zahlídla nebo ne, jsem si pak nedovedla vybavit. Ale takový ženský si nevšimnout nebylo nic těžkýho. Malá, drobná, s brejlema, vlasy zplihlý, jak kdyby předtím celej den smažila palačinky, přes rameno běžovou tornu, to a vytahanej svetr byly jednoznačně nosálský.

Normálně když někdo zvoní, je to sousedka, co potřebuje dvacet deka polohrubý, nebo Hrubeš, když chce vrták do vrtačky, nebo nejčastěj Jarka, co přijde za mámou na pokec, tohle nezávazný sousedský zvonění se pozná. Je krátký a ledabylý. Úplně jiný než úpornej zvonek, co se to odpoledne u nás rozdrnčel a my se po sobě navzájem ohlídlí. Čeká snad někdo někoho?

Táta pak pod stolem loudavě vklouznul do pantoflí a vydal se šouravě ke dveřím. Možná byl pryč minutu, možná pět. Já si celou dobu škrábala lejtka, hmyzu v Krakově kvůli odstavení části sušiček přibíjvalo a doma se držel i v zimě, jinak bylo v našem obejváku ticho. Myslím, že máma se dokonce dál bez velkého zájmu probírala novinama, hledal se kupec pro náš byt, táta přinesl domů pár novin s inzerátama.

Je to pro tebe, oznámil táta mámě mrazivým hlasem, když se vrátil a otevřenejma dveřma do obejváku jsme v předsíni viděli stát tu ženskou. Sundala si brejle a mnula si zapadlý oči jako profesorka. Takhle

máminy kamarádky rozhodně nevypadaly. Potom vyndala kapesník a brejle si začala krouživýma pohybama čistit kolem dokola a v tu chvíli táta mámě řekl, ať vypadne. Ženská jí podržela dveře, vyšly jedna za druhou husím pochodem bez jediného slova.

Takhle si chodila pro starýho Vidličku Státní bezpečnost, říkala mi pak ségra, když jsem jí to vyprávěla. Zazvonili, Vidlička už je znal, a vypochoďovali s ním z baráku do připraveného auta, co s druhým chlapem už čekalo venku. Za celou dobu prej nepadlo jediný slovo a Vidličková vůbec nevěděla, kdy ho zase uvidí. Proto byl Standa podle ségry tak roztřesený a citlivý. Státní bezpečnost byla tím, co z něj udělalo umělce.

Kdyby to máma alespoň tušila. Jenže ani máma určitě nevěděla, že Šrámek má nějakou manželku. Fakt je, že se s ní nikde neukazoval.

O Jarce Vidličkovy bylo známý, že šla všechny první kontrarevoluční transparenty a z galanterie vykoupila v listopadu osmdesát devět všechnu trikoloru. Nosálku Kozáčkovou jsem zas viděla na chalupě vařit guláš pro armádu vytahanejch svetrů. Ale Šrámková?

Klapnutí dveří, když se máma vrátila, jsem slyšela z postele. Bylo půl druhý v noci. Táta odešel pár hodin předtím a vrátil se až nad ránem. Klíčem se nejdřív nemohl strefit do zámku a pak si rozestlal na gauči v obejváku.

Ani tátu do té doby určitě nenapadlo, že ten, kterej mu nasazuje parohy, a myslím, že táta tomu až do toho nedělního odpoledne tak úplně nevěřil, má navíc ještě vlastní ženu.

Jako ošklivina z ucpanýho záchoda se to na nás vyvalilo, zrovna když se zdálo, že se spakujem a začnem někde jinde s úplně novějma životama.

Prásknul granát. Ani se nemusí usadit rozvířenej prach, aby člověk v takový chvíli věděl, že je po všem. Že v tý šedivý obrejený myšce k nám přišel konec.

Z nosálský pokřivený morálky pučí protistátní činnost i zahejbáctví logicky ruku v ruce v odporný symbióze. Svatejch typů Šráмка mělo nosálský hnutí dost a dost. Samozvanejch mučedníků se svatozáří a s kvan-

tem nemanželskejšej dětí. Co jsme si mysleli? Ta rozpustilá morálka pití, hlasitý hudby a nezřízených večírků, co duněly u Vidličků i na různých těch chalupách, že naši rodinu po špičkách obejde, přestože máma si už léta hrála s ohněm?

Mimochodem mezi Vidličkou a Vidličkovou to bylo taky všelijaký. Zatímco on za starýho režimu někde řečnil, schůzoval v odbojný buňce nebo seděl, Vidličková přepisovala zakázaný knihy, pro malý nosálský děti pořádala karnevaly a k tomu tahala z bytu do popelnice pytle prázdných flašek od vína. Popelnice byla až na rohu bloku, za ty léta se musela s flaškama nachodit stovky kiláků. Odpočinout si mohla jedině, když byl Vidlička ve vězení. Tenkrát. Ted' byl nemocnej krakovskou chorobou a už pár měsíců dirigoval Jarku z postele. Jak na sebe někdy křičeli, slyšel celej dům. Ségra tomu říkala italskej model a prej že je to mnohem zdravější než u nás, kde věci jenom tiše bublaj pod pokličkou, ale soudružský manželství to nebylo ani náhodou.

K Itálii měla naše rodina daleko i v těch nejvypjatějších chvílích, to je fakt. I toho pondělního rána, co se táta probral na gauči a v kuchyni už máma vařila vodu a jako vždycky se ho zeptala, jestli čaj nebo kafe. K žádnýmu třískání porcelánem u nás po návštěvě Lídy Šrámkový ani v dalších dnech nedošlo a ani nic neletělo z okna, jako u Masálů, když se Masálová v největším zoufalství chopila jejich bedny. Jak ta televize padala, jsme viděli od nás z obejváku. Masálovi bydleli o dvě patra nad náma, a přestože se Masál do bytu, co Anděle koupil, nikdy nenastěhoval, už nikdy aspoň nechodila v dírovatejšej punčochách.

4.

Černý domy lidí, co se z Krakova odstěhovali, to byla celá jedna čtvrt'. Stála tam i samoška se zaprášenejma polystyrénovejma atrapama dortů za výlohou a kino a večer tam byla úplná tma, protože lampy v černý čtvrti přestaly rozsvěcet s tím, že tak město ušetří. Zbytky lidí se odtud přestěhovaly jinam, byla na to městem vyhlášená regule. Pokud počet obydlených jednotek v jakýmkoli paneláku klesne pod půlku, zbylí občané jsou povinni se odstěhovat do jinýho, městem vybranýho náhradního bydlení a nikdo tam nemá víc co pohledávat. Jenže byli tam. Černý stíny hubenejch postav kinklající se mezi zdemolovanejma lavičkama a ségra byla jedna z nich. V bytech v přízemí se svítilo svíčkama. Vypáčili dveře nebo je rozřezali pilama a prohlásili to za své území. Táta na to brzo přišel taky. Že náš byt, ačkoli v nový době družstevní, a tak skoro náš, je na kapitalistickém trhu dočista neprodejný zboží, takže odejít by znamenalo nechat náš byt napospas.

Černá čtvrt' ležela na východě města, asi čtvrt hodiny pěšky od nás. Domy, ze kterejch všichni odešli, byly plný existencí, hlavně bejvalý nosálský mládeže, a děly se tam věci.

Nejdřív tam ségra chodila jen přes den, pak tam začala přespávat a nakonec si tam se Standou našli byt. Zbytky nábytků, co tam lidi nechali, snosily existence do několika bytů v přízemí a tam se pořádaly mejdaný. I ve všední den večer z baráků v černý čtvrti lítaly rachejtle a rozlíhalo se odtud duc duc po přilehlejch blocích. Když šel člověk kolem, a mohlo bejt klidně časný odpoledne, bylo slyšet mlácení do bubínků a někdy i trubka nebo kytary. Většinou ale od baráků dolíhal spíš nerozlišenej řev, třískot skla a bouchání. Roztloukal se starej nábytek a existence si z něj dělaly na placu před barákama velký ohně. Ségra říkala, že tím chtěj postrčit zastupitelstvo, aby do čtvrti zas pustili proud, ale místo toho přestali z černý čtvrti odvážet i odpadky a nefungovalo tak už vůbec nic, kromě několika kohoutků na vodu, ke kterejm se muselo dolů do sklepa.

Pražská ulice, co se táhla několik kilometrů jako bulvár pro přistávání letadel, končila závorou, kde stáli dva strážníci a hned na mě křičeli, co tam chci. Jen se podívat, zavolala jsem. Koukali nevraživě, jako bych se právě chystala prostříhat ostnácem do západního Německa. Už dvacet metrů před začátkem černý čtvrti totiž začínala zóna zvýšený ostrahy, a tak jsem to další, co volali, už neslyšela. Dovnitř se občani nesměli pouštět, snad aby na ně někde nespádnul utržený panel, a taky kvůli ochraně zbytků dobrý nálady a víry, kterou samo v sebe ještě město mělo. Hlavně díky věčně dobře naloženým Vietnamcům a pár lidem, kterým ještě o něco šlo a věřili v zázrak.

Tím směrem co já jinak nikdo nešel. Lidi, co na Pražský bydleli, mířili všichni opačným směrem do centra. Když jsem minula poslední žalostnej obchod a pokračovala pořád dál, moc dobře jsem si všimla pohledů lidí, co mě míjeli, a asi jim nešlo do hlavy, kam jdu a co tam chci. Byla to původně třída pro tankový přehlídky. Silnice dvakrát podbetonovaná, aby unesla celej zástup obrněnejch pásovců, jako malá jsem tam na pár přehlídkách byla a taky na májovejch průvodech. Ted' se tady ale znali lidi jako na vsi. Mohykáni, co zůstali.

Kdybych se nestyděla, kynula bych jim čest práci, soudruzi, jsem s váma, protože tohle město je naše společná věc. Pár ženskejch mělo šátky a uhejbalo pohledama. Možná mě měly za špiónku, a že máme novou dobu, se jim ještě nestačilo donýst.

Krakov byl divokej všude. U nás žádný vilový čtvrtě ani satelitní městečka po kontrarevoluci nevznikly a roztrískaně to vypadalo i u nás před barákem. Trčící dráty se jen obvázaly červeným fáborkem, tím, co se třepotává na autech, když vezou dlouhej náklad. Stejně si o ně tu a tam někdo natrhnul košili nebo nepozornej ruku, ale pořád šlo na rozdíl od černý čtvrti jen o nebezpečný věci a ne o lidi. Na venkovních schodech do prvního patra domu služeb byly například položené koupelnový dlaždice, takže to celou zimu klouzalo jako d'as. Prej tehdy narychlo nebyly jiný k sehnání. Anebo kanály. Jestli ty víka někdo ukradl a jestli to byl Huňát, kdo si na tom mastil kapsu, na to už se nepřijde, ale leckde nebyly už od dob, co si pamatuju. Na druhou stranu kde poklopy jsou a kde ne, každej popaměti věděl a i opilí se jim nějak dokázali vyhnout.

Potý, co jsem si to kolem závorý přes den obhlídla, vyrazila jsem do černý čtvrti po indiánsku další den po setmění. V noci u závorý nikdo nehlídal. Kdo se chtěl do černý čtvrti dostat, musel to udělat po setmění.

Zatímco blok dvacet metrů před závorou svítil plnej útulnejch kuchyní a obejváků, ten další byl černej jako havran a vymlácenejma oknama se tam proháněl vítr. I silnice za závorou vypadala jinak. Pár měsíců stačilo na to, aby tráva začala rašit i tam, kde neměla, už tak zanedbaný parčíky byly plný kopřiv a průlezky na hřišti byly zmatnělý, neleštěný od rukou. Co šlo, bylo ukopaný a utrhaný. Prej to dělali i místní, než odsud odešli. Zklamáný ze vzorovýhó města, co se nepovedlo, z kontrarevoluce i z toho, že je po letech jako vyždímaný citrony po armádách vyhazujou z práce, aspoň svýmu paneláku na rozloučenou zamávali vytrhnutou dopravní značkou. Svádět všechno na existence, co ve čtvrti žily teď, by nebylo poctivý. Jenže kvůli nim to nemělo cenu opravovat a taky že se jich lidi báli.

Asi to tušení bylo něco ještě ze starejch dob našeho dětskýho spolenectví. Prostě jsem hned věděla, jakým směrem se za ségrou vydat. Nejdřív jsem šla cestou necestou za dýmovatým světlem táboráku, kde jsem tušila hlavní ležení. Nábytek z domu, kde bydlely, už existence skoro spálily. Něco natahaly do svejch holobytů a zbytek už dávno shořel. Teď se tahaly skříně z paneláků z větší dálky a spolu s tím se pálily i věci, co se existencím nelíbily jako umělohmotný ubrusy, lakovaný samorosty a reprodukce krajinek s jelínkama, který tyhle výstředníci nemohli vystát. Oheň víc čadil, než svítil nebo hřál. Ale stejně nad těma škvařícíma se plastovejma ubrusama někdo stál a opejkal si na klacku kolečka salámu.

Ten někdo byl Standa, a tak jsem se ho rovnou zeptala, kde se ségrou bydlej. Muselo ho to, podle mýho, stát velký přemáhání vypadat, jakože se nediví. Nejdřív. Ale pak, jako by se probral, rozběhnul se za mnou a ptal se, co je s jeho tátou. Asi se před ním takhle zhuntovanej nechťel ukazovat a taky vím, že měli spory. Standa si myslel, že Vidlička bude po kontrarevoluci někdo. Že se jeho táta dočká nějakýho zadosťučinění, jak jsem slyšela Vidličkovou zajímavě říkat mámě, za všechnu

tu komunistickou šikanu. Jenže nechyt se a teď byl navíc nemocnej, jen tu a tam v posteli přeložil do angličtiny nudnej buklet pro nějakou firmu, na víc než živoření to nebylo. Žádněj fénix, co by vstal z prachu a všechno to svejm trapitelům spočítal, ale starej pán, co nevycházel a jeho jizvy nikoho nezajímaly.

Leží, bere prášky, co mu náš táta nosí z nemocnice, a kouká na telku, opakovala jsem, co o něm naposledy říkala máma. Cejtila jsem všechny ty pohledy lidí od ohně, co na nás civěli. V ruce se mi klepala baterka, na hlavě jsem měla starou instalatérskou čelovku po tátovi, na sobě pláštěnku od Vietnamců a na nohou holiny. Nikdo jinej tady takhle do terénu oblečeněj nebyl. Existence měly na sobě hadry, co nabraly v bytech. Silonový pláště po prodavačkách, kterejm se vysmívaly, starý tesilový kaťata po dávno odešlejš soudruzích, svítivý elastáky a plísňáče, co vyšly z módy. Všechno navrstvený na sobě, seděly kolem ohně jako nedůvěřivý cibule, co si o mně nemyslej nic dobrýho.

Standa rychle zhltnul nedopečeněj salám a šel se mnou. Trochu se mi ulevilo. S ním mi tu snad nikdo na krk neskočí.

Šli jsme do kolonie. Tak se říkalo místu v centrální části čtvrti, kde většina existencí bydlela. Pár paneláků tu bylo v přízemích plnejch lidí a pár jich bydlelo i v horních patrech.

Rozsvítilo se to přede mnou jako žlutá tlama, poblikávající záře uprostřed tmy, jako loučema ohraničený území, jako obří žlutý oko tygra, co ve tmě číhá na kořist. Hemžilo se to tu pořád. Na spaní nikdo neměl čas ani nervy. To, co se tu pilo a jedlo, prej i to rajcovalo lidi k neustálý činnosti. Prostředky na mytí oken, co existence vybrakovaly z kumbálů spořádanějch domácností, který daly Krakovu kopačky, jen aspirinů, paralenů, sirupů na kašel a nosních kapek, co se po bytech našlo, bylo prej několik tun a stejný to bylo se vším ostatním. Šampony, mejdla, boty, otvíráky na pivo, hubky na nádobí, všechno opotřebovaný, zbytky, proto je lidi v bytech nechali.

Nejdřív si existence, co se do černý čtvrtě začaly stěhovat, hned jak čtvrť město zavřelo, braly, co kde kdo z nich našel. Chodilo se po barácích v partičkách, vyjídalo se to nejlepší z prošlejš konzerv, párkový s čočkou, lančmít, kyselý okurky a rovnou v obejvácích se nadšeně páli-

ly haldy věcí, i ty, který by se pozdějc bejvaly mohly hodit. Několik ohňů v desátech a vyšších patrech skončilo zle. Ohně v bytech bez oken snadno chytly zvenku vítr a partička pak musela brát úzký schody z vysokánskýho patra po třech, protože za zadkem šlehaly plameny a žár taval zábradlí schodiště do zkroucenin. Tři lidi údajně uhořeli ve vejtazích. Mysleli si, že do kovovýho boxu vejtahu oheň nepřijde, a upekli se.

Standa mi to vykládal cestou za ségrou, šermoval přitom šlachovitýma rukama. Tyhle hubený chlupatý ruce jsou to, co Milada miluje, běželo mi přitom hlavou. Těmahle rukama ji drží pod sebou, těmahle rukama ji hladí, těmahle rukama jí dá facku, když ho štve. Čouhaly mu z trička jako hnáty. Bylo dřív asi nějakýho odrostlýho dítěte, to triko. Standa byl taky samá noha ruka, ale spíš hubenej než čahoun. Mluvil zapáleně, asi cejtil, že mě to zajímá. Celý, co jsem o čtvrti věděla, je, že tam bydlej lidi floutci, který jsou Krakovu k ničemu. Baráky že tu občas hořely, bylo vidět i od nás.

Podle Standy jejich parta, která vznikla už tehdy v kočárkárně, tu byla jako jedna z prvních. Rozhodně jedna z prvních, která založila kolonii. Místo, kde platěj určitý pravidla a lidi tu žijou vedle sebe jako sousedi, a ne roztroušený po sídláku v buňkách, který mezi sebou navzájem válčej o kořist. Nejlepší hadry prej stejně odvezla jedna podnikatelská veš, co si jakoby náhodou otevřela krátce potom, co černou čtvrt' zavřeli, svůj vlastní sekond hand, dodal Standa. Hned jsem věděla, co myslí a kde to je. Visela tam cedule oblečení z dovozu, ze Švýcarska a z Velký Británie.

My žádný zlatokopové nejsme, dodal Standa, a ještě než jsme došli k jejich bytu, ukázal mi velkej sklad. Barák, kde každej byt byl plnej určitýho sortimentu. Bejvák plnej židlí, bejvák plnej kuchyňských potřeb, bejvák plnej duchen a polštářů, bejvák plnej postelí. Standa se tam pozdravil s nějakým dlouhánem, napadlo mě, že to tam asi hlídá, a pak jsme zašli do barákovýho vchodu plnýho svíček a rozteklýho vosku a tam už naši mladý bydleli.

Ségra otevřela v černým prádle, zmalovaná cizíma šminkama a celá taková cizí.

Čau, ségra, řekla jsem a dělala jakoby nic. Svlíkla jsem si pláštěnku, ale zapomněla jsem, že šajním čelovkou. Házela pruhy světla po stěnách, nevěděla jsem nejdřív, co to je. Zato bylo líp vidět, než když mi ji ségra vypnula. Povzdechla si jako nad nemehlem.

Už někoho máš?

Standa nad ségrinou otázkou vyprsknul a já cejtla, jak mi stoupá tlak. Ještě chvíli, a bouchnu tu jako parní kotel.

Pro začátek můžeš bydlet s náma, řekla Milada, aniž by čekala na odpověď. Posadila se na židli, ze který se lak loupal v cárech, jako když se svlíká užovka, přehodila nohu přes nohu a zapálila si cigaretu. Jako by byla starší ona a ne já a ve svém životě měla úplně jasno.

Psal Libor, jestli nechcem za ním do Států. Taky k nám přišla Šrámkova manželka. Máma s ním zahejbala, a tak s ní podle mě táta stejně nikam nepojede. Tys to ale stejně o ní a Šrámkovi věděla, vid'?

Myslela jsem, že mě ségra nějak usadí, ale místo toho schovala obličej v dlaních, Standa ji zezadu obejmul. Úplně jako sousoší statečnejch, co přežili válku. Krakovská socha, která před rokem pukla a nikdo ji už neopraví.

Ty přece do tý Ameriky můžeš klidně jet, kdybys chtěla, řekla najednou ségra.

Najednou to ze mě začalo vybublávat.

Myslíš, že chci zdrhnout jako ty? Vzpomeneš si na nás vůbec někdy? Byla jsem za tebou v Meinlu, řekli mi, že už tam neděláš. Domů si už nepřiđeš ani vyprat.

Táta mi to zatrhnul.

Protože se s náma nebavíš.

S estébačkou, estébákem a frigidní soudružkou učitelkou?

Vždyť máma chodila s Šrámkem a toho ségra uznává, pomyslela jsem si.

Co je to frigidní?

Milada i Standa znova vyprskli.

Ty, ségra, prostě nejseš normální, řekla Milada.

Že to říkala zrovna ona. Všechno, co bylo normální, ji přece šťvalo. Byla to ona, kdo se nechtěl zařadit mezi normální lidi. Já k nim patřila

odjakživa. Mně se taky tahle nová doba nelíbila. Jenže nepůjdu kvůli tomu přece bydlet do cizího bytu, kde si budu svítit svíčkama. Navíc všechen ten průšvih přinesla kontrarevoluce. Přesně to, co ségra, Stan-da a jejich kumpánové chtěli, a místo aby stavěli tenhle svůj nový svět, zdrhli do černý čtvrti a jsou na mě jedovatý. Frigidní. Je svobodná doba, takže na to, jaká jsem, mi nikdo makat nebude.

Můžou se říkat svobodný názory, může se cestovat, podnikat a pořádat demonstrace. Nic z toho mě sice osobně nezajímá, leda průvod nadšenejch lidí a taková demonstrace byla povolena i za komunismu, ale ségra o cestování dřív sama mluvila. Pamatuju si to. Že budou otevřený hranice a se Standou někam pojedou, a leskly se jí u toho oči. Ať si jede do Ameriky sama, když je tak chytrá. Stejně nepojede.

Druhej den ráno mě nejdřív překvapilo to ticho. Černou čtvrtí nejezdily autáky ani autobusy, nepobíhaly děti cestou do školy, ani listy na stro-mech jako by se tam nehejbaly. Mrtvo. A zima, že se mi nechtělo z tý kupy hadrů, kde jsem spala, vůbec ven. Ségře z postele asi taky ne. Seděla tam strnule v tureckým sedu, hlavu vypjatou a se zavřenýma očima, dlaně obrácený nahoru, cvičila jógu či co.

Přišla jsem ti říct, aby ses vrátila domů, vypadlo ze mě konečně.

Nevrátím. Je mi tady dobře. Mluvila, aniž by se na mě podívala, aniž by se hnula.

Kvůli Standovi?

Kvůli sobě. Vám je to marný vysvětlovat.

Pak se ségra oklepala, jako by ze sebe chtěla něco setřást, možná jí ale byla jenom zima jako mně, a posadila se na posteli. Na sobě měla pořád jen ty černý kalhotky s černou podprsenkou, až teď na pořádným světle jsem si uvědomila, jak strašně moc je hubená. Nohy jako násady na smeták, ruce vietnamský hůlky, už to ani nebylo pěkný.

Viděla jsem, co jste v noci se Standou dělali.

Milada se dala do smíchu. Proč mi to říkáš?

Nevim.

Vtom jsem si všimla, jaký má ségra břicho. Tlustý břicho na malým zadku, co nesou tenký nožičky. Měla tam pneumatiku úplně stejnou, jakou jsem tam měla já, přestože jinak byla kost a kůže.

Jsem těhotná, nečum tak. Jestli chceš udělat špatnej skutek, můžeš to všude rozhlásit.

Budu ti ho hlídat.

Seš blbá.

Ségra na sebe hodila nějaký oblečení a začala rychle hrabat v haldě hadrů, kde jsem spala, najednou jako by vůbec neměla čas.

Kam jdeš?

Do toho ti nic není.

To svoje sebevědomí měla nevím odkud. Nic světobornýho nepředvedla, byly s ní jenom potíže a teď, zdá se, navíc mimino.

Fetuješ?

Ségra popadla tu krabici, co tam stála vedle postele místo nočního stolku, a mrštila jí po mně.

Zaprděná soudružko. Myslíš, že bych ti někdy půjčovala svý dítě? Víš proč tě nikdo nešuká? Nikdo tě nechce.

Ségra se zase začala smát a z haldy hadrů teď brala věci jednu po druhý a házela je po mně. Stála jsem v rohu pokoje čelem ke zdi a obličej jsem si zakrejšovala rukama.

Od odpoledne, kdy u nás zazvonila Šrámková, se táta o stěhování už nikdy nezmínil. Těžko říct, jestli by k něčemu vůbec bylo. Jestli by věci, co mámě, tátovi a ségře strašily v hlavě, zůstaly v Krakově. Říká se, že změna prostředí dělá divy. Ale mně spíš přijde, že si to každej z nás pořád nosil s sebou. Milada určitě. Měla velkej batoh a jedno za druhým to do něj pěchovala. V našem pokojíku nebo v černý čtvrti, to bylo jedno.

O tomhle jsem přemýšlela až do té doby, než jsem uslyšela tátu. Stál venku opřenej o zvonek a čekal, až mu máma přijde v noční košili otevřít. Když si zapomněl klíče, místo šplhání přes balkon zvonil jako na lesy a často to dělal, i když klíč měl a jen byl línej sáhnout do kapes. Že mámu budí, mu bylo ukradený. Stejně jako to, že za sebou přestal zhasínat, boty si zouval až v obýváku, po bytě trousil zátky od piva, drobky

a ponožky a jakživ už doma nic nespravil, ani nevynesl koš. Máma tomu říkala ponižování a táta, když byl opilej, tak pořvával, ať mu dá už konečně pokoj. Před televizí si otevřel pivo, svlíknul se do šedivýho nátehlíku a po půlnoci se jenom na gauči převálil na záda a přitáhl si k bradě deku.

Vlastně mohla bejt máma ráda, že to u nás probíhalo tak kultivovaně. Od Masálů k nám dolejhaly nekonečný řevy a dunění, jak se tam honili kolem stolu, a Anděla dostala za rozvracení rodiny pořádnou facku od svý mámy. Nějakou dobu pak chodila s černou páskou přes oko jako soudruh Žižka.

Co se týče naší rodiny, zůstalo to mezi náma. Ostatně to o mámě a Šrámkovi nevědělo zdaleka tolik lidí jako o Masálovi s Andělou a nikdo z nás se o tom ani potom, co přišla Šrámková, nijak nešířil. Drželi jsme jazyk za zubama tak nějak instinktivně. Pokud by to mělo bejt kdy lepší, určitě prospěje, když to mámě ani tátovi nebude nikdo ani pohledama připomínat.

Dobrá to ale nebylo, jen táta že mámu nemlátil a ani netlouk nábytkem. Máma si žila svůj život stejně jako on. Taky že starat už se nebylo o koho a uklízet taky ne. Byt zarůstal prachem a mastnotou.

Mně osobně to nevadilo. Ideály špína nedusí. Naopak. Je na ně pak víc času, i když tomu najít si zaměstnání to moc nepomůže. Nechtěli už nikoho ani v nemocnici. Jen chlapy na nošení těžkejch těl nafouknutejch nemocnejch. Hodit je z postele na vozejk a zas zpátky, když je vezli po nemocnici na vyšetření, jinak se s nima nic moc nedělalo.

Většina z nakaženejch zůstala něco jako chronicky nemocná podobně jako starej Vidlička, ale pár lidí taky umřelo. Asi víc, než je na nemocnici a pětiletku republikovej průměr, protože se najednou kolem špitálu začali motat cizí lidi, co odněkud přijeli. Táta mi to hlásil, když se jednou vrátil z práce. V kuchyni seděla spolu s náma i máma, i když tý táta dělal, že to neříká. Ale uši špiclovala. Nikdo novej kromě Vietnamců k nám totiž nepřijel už od dob kontrarevoluce.

Aby toho nebylo dost, Anděla měla zlomený srdce. Líkala jsem mezi naším barákem a jejím bytem jako hadr na holi, protože k nám každou

chvíli telefonovala s výhružkami, že si něco udělá. To už jsem měla od jejího bytu i klíče, a když jsem vyběhla ty dvě patra nahoru k ní, našla jsem ji sedět na posteli. Zírala na prášky rozsypaný na nočním stolku, pár jich držela i v dlaních a plakala a byla horká jako nemocná. Mumlala u toho věci, kterejm jsem nerozuměla. Stejně patřily Masálovi. Šlo jenom o to všechny je vymluvit bez toho, aby je zajedla práškama, a od toho jsem tam byla já. Opakovalo se to nejdřív několikrát tejdne a pak už jenom jednou dvakrát za měsíc, ale pro jistotu jsem k ní utíkala po každý. Co kdyby něco. Nikdo by mi ji pak už nevrátil. Pěsti s práškama měla na kloubech bílý od zatínání a ani za nic je nechtěla otevřít. Nakonec po každý povolila. Vyčerpaná vším tím, co se jí dokola vracelo, nechala si prášky vyndat a bezvládně se stulila pod deku do postele. Když byl večer, pomohla jsem jí oblíknout si noční košili, a to jsem u ní pak vždycky zůstala. Byla lehoučká. Do vany šla odnýt jako panenka, někdy usla nejlíp právě v tý horký napěnění vodě.

Soudružko učitelko mi ty, co mě neměli rádi, říkali, už když jsem končila základku. Štvalo mě to, ale něco na tom bylo. Mě opravdu nikdy nezajímalo nic jinýho než kolektiv. Zdá se to s podivem, když se vezme v úvahu, že kromě Anděly jsem neměla žádnou opravdickou kamarádku. Ale někdy jde přece o to, co dřímá vevnitř, a venku se to ukáže, teprve když přijde ta správná chvíle. S tím nápadem jsem přišla nejdřív kvůli Anděle. Alespoň takhle si to vybavuju. A taky že se Staňkovejma komoušema to jednoduše nešlo.

Potom co přestala dělat pro Masála, nemohla Anděla o práci ani zavádít. Jako plno lidí, ale s ní se občas na fleku, o kterej stála, ani nebavili. Ze solidarity k rodině, do který se nabourala, asi, přestože na Masála se kvůli tomu křivě kouknul jenom málokdo.

I já tenkrát už dlouho jenom paběrkovala. Nějakou dobu jsem plnila regály v Meinlu a seděla jsem tam i za kasou, ale to hlavně proto, že tam párkrát předtím dělala i ségra a já doufala, že se tam třeba potkáme. Jenže nikdy se to nestalo a z vajec, mlík a rajčat, který si lidi kupovali, jsem měla před očima bílomodročervený mžitky, jako kdyby mi někdo před očima rychle mával českou vlajkou, i když to se od kontra-

revoluce v Krakově nikdy nestalo. Fotbalovej stadion nám totiž nedostavěli ani soudruzi nový doby.

V Meinlu to byla honička. Nejlepší bylo, když se prošlý věci mohly brát s sebou domů, to jsme mívali v kuchyni hostinu. Jednou se ale jedna pokladní přejedla starýma buřtama tak, že skončila u táty ve špitálu, a tak se to potom zatrhlo. Věci šly vynášet ven i dál, ale pod pohrůžkou, a to šimrání strachy při tom mě vlastně bavilo. Indiánský cvičení odvahy a tak trochu jako něco při oblehání Leningradu, kdy jídlo bylo nade všechno, ale nebylo to správný. Svědomí mám, a pak mě stejně vyhodili. Kvůli pomalosti, řekla manažerka úseku mlíčnéch výrobků, pečlivosti se totiž v naší době říká pomalost, a jakmile není člověk rychlejší jako namydlený blesk, má smůlu.

Já tak rychlá nejsem. Ale tomu, co jsme pak dělaly s Andělou, to vůbec nevadilo. Naopak. Dětskej svět je ten nejpomalejší ze všech. Deset minut trvá leckdy jen zavázání tkaniček, kvůli snění se dá zapomenout na sváču, a i když Vietnamčata dokázaly vyvádět jako třeshidla, lítat jsem za nima tak rychle, jako když se v Meinlu zasekla kasa, fronta nabručeně čekala a já makala hledat vedoucí směny, nikdy nemusela. Lítat nebylo třeba vůbec. Nakonec vždycky poslechly. Celý, o co šlo, bylo překonat ten počáteční ostych a nedůvěru rodičů, protože nejdřív přirozeně netušili, o co nám s Andělou jde.

Z našeho vietnamskýho Pionýra byl asi nejdřív paf kdekdo. Co to ty mladý holky napadlo? šuškal se určitě, i když nahlas ne, protože nám nahlas nešlo vytknout a mně, která s nápadem přišla, ani to, že by to nebylo předem uvážený.

Vždyť já tam posedávala už od doby, kdy Vietnamci přijeli. U tržnice, kde byl ruch a s Fandou nebo Honzou šlo po nějaký době prohodit i pár českých slov.

Jak se máš?

Dobře, a ty?

Dobře, a ty?

Krakovský, který se tehdy měli dobře, by šli spočítat na prstech jedné ruky, a navíc že se má moc dobře, to Čech nikdy neřekne. Závisti se bál i Masál s Masálovou, jedni z mála podnikatelů, kterejm to prospe-

rovalo, i Huňát, když ta jeho továrnička na tvárnice ještě šlapala, a Hrubešovi s tou svojí restaurací, kam chodil Masál s Andělou a pár bohatejch, který neznám, ty se závisti báli taky. Vietnamci nemuseli. Kdo by chtěl celý dny venku v mrazu bez rukavic pomáhat ženskéjm do kabátů, který si často stejně nekoupěj? Jen chtěly lačně všechno osahat a zkusit, ale ne to, co už je osahaný od jinejch. Plno toho museli dát Vietnamci tý podnikatelský vši do sekund handu z dovozu jen kvůli tomu, že už si to ozkoušelo tolik lidí, a oblejskaný to pak nikdo nechťel koupit. K obědu nudle, co se zhltnou, když si zrovna nikdo nic neporoučí, a navíc hůlkama, takže je to hrozně nešikovný a padá to všude kolem. Ted' už vím, že ne. Ale předtím, než mě to naše pionýrky s hůlkama naučily, jsem kvůli nim Vietnamce litovala. Některý tradice jsou prostě náročnější než jiný, říkala jsem si, ale důvod je nechat plavat by to bejt neměl.

Indiánskej kmen Vietnamců se mi prostě od začátku zamlouval. Protože kdo jinej u nás dřel, měl výdrž s tradicema, a přesto zůstával neoblíbenej? Jen oni. Po pár letech sice po ránu svý hadry a jinej proviant tahali na stánek už z docela obstojnejch Tranzitů Ford, ale stejně. V bytech bydleli dál nahňacaná, a co v nich dělali, byla záhada.

Tolik, co potřebovali k obživě, se Fanda s Honzou a další od stánků naučili z českýho jazyka za pár měsíců. Vietnamský děti ještě rychlejc. Ale ani pár let potom, co zrušili velkou základku a všechny děti z naší čtvrtě narvali i s vietnamskýma do jednotřídky, je nikdo neměl doopravdy rád.

Na stánkaře se nejvejš pokřikovalo. Jako na mě, když jsem nebyla dost rychlá v Meinlu. Zato děti, děti to schytávaly i za ně, za dospělý. Vystrkovačkou z ranního autobusu, kterejch pár ještě pořád Krakovem jezdilo, aby rozvázely na prořídly šichty a do školy, to začínalo. Končilo to v lepším případě ušmikanejma ohůnkama černovlasejch holčiček a natrženýma tričkama vietnamskejch kluků, který, to můžu říct ted' s jistotou, si nikdy z nikým rvačku jen tak sami nezačnou.

Náš pionýrák začal u opuštěnýho stánku, co stál v tržnici kus stranou. Anděla bejvala nejdřív ubřečená a trochu našťvaná. Seš blbá, dokonce

říkala, ani jí se můj nápad zezáčátku nepozdával. Přinesly jsme na stánek dva sáčky gumovejch medvídků a pár hraček vláček, co jsem tátu uprosila, aby stopil z dětského u nich v nemocnici, a Vietnamčata začaly kolem nás kroužit samy. Nejdřív ostýchavě. Tak jak je rodiče vychovávají, se zdrženlivostí k neznámým, a taky je Fanda s Honzou i jiný často volali k ruce. Vybalit zboží nebo srovnat to, co Krakovský rozbordelili, a přitom je napomínali, aby nás nechaly na pokoji. Já s Andělou ale že na ně dáme pozor, ty nejmenší stejně víc tajtrlíkovaly, než by pomáhaly, a tak jsme za pár tejdnu měly skupinku. Osm šest až deseti-letejch dětí a Lan s Wejem se stali předákama holčičí a klučičí sekce.

Doma ani muk. Dost ostudy už z toho, že mě máma s tátou živili, a kdo měl vědět, co by na tohle řekli. Jenže chodila tam nakupovat celá čtvrť, a tak se to stejně nemohlo dlouho utajit. Máma šla kolem, když jsme tam seděli v kroužku na vybledlým trávniku a hráli hru na jména. S Andělou se nám pořád pletly, a tak jsme je musely trénovat, ale máma hned, co to má znamenat. Asi pořád ještě věřila, že obcházím místa a prosím na kolenou, aby mě vzali, ale já jsem měla po takový době dolejší zájmy za kapitalistickou hydrou právě dost.

Dáváme dohromady pionýrské kroužek, vyslovila jsem nahlas poprvý to, o co nám opravdu šlo, a ani se mi nezatřepal hlas.

Máma se rozesmála tak jako už dlouho ne. A i přesto, že se pak zavtvářila stejně jako ségra, když mi říkala, že nejsem normální, tak udělala do tejdne to, co jsem po ní chtěla. Podle mýho rudýho šátku ze starýho Pionýra, celý ty léta přečkal vzorně složené ve stole, nám ušila deset novejch. Osm pro děti a dva do rezervy. Barvu měly šátky skoro stejnou jako ty původní. Ostatně dětem to bylo jedno, starou dobu žádný z nich nepamatovalo.

Táta se taky zajímal. S mámou spolu nemluvili, a tak se o Pionýru nejspíš dozvěděl od Andělinejch rodičů.

Hrajeme hry, zpíváme písničky, já na to, když se táta ptal, a byla to pravda. Pionýrský písničky jsem si horko těžko pamatovala. Tu a tam něco, byla jsem ráda, že se u nás doma v tom bordelu neztratil alespoň šátek. S Andělou jsme spolu ze vzpomínek vydolovaly pár slok pocho-

dovejch písni. Končily v půlce, ty otevřený konce jsme jim nechaly, naše budoucnost byla taky taková. A jestli zpívat něco nebo nic, to radši něco. Žádný novodobý písňe nejsou takový, že při nich srdce doopravdy usedá nebo lítá nahoru dolů v poryvech nadšení a odhodlání, jako to uměly písňe komunismu, zvlášť ty sovětský.

Pár písni jsme s Andělou dokonce od začátku do konce samy vymyslely. Hej krakovská Hanoji, Hola do boje, Vietnamci a Češi a Na přátelství mezi východními národy. Nejdřív jsme musely vybudovat sounáležitost. Mezi dětma navzájem, náma a jejich rodičema, mezi náma všema dohromady. Lidma, co jim jde o společnou věc. Na důvěře totiž stojí všechno.

Že nás čeká dlouhá cesta, jsem věděla hned od začátku. Stavba pomalá a piplavá. Jako když se dává dohromady loďka z dřívěk ve flašce od sirupu. Jenže naše loď měla bejt navíc opravdová. Koráb novýho ducha, kterej Krakov vyvede z bludu.

V těch měsících jsem někdy celý hodiny marně čekala na usnutí. Doma nebo u Anděly, která spala, princeznovskej obličej úhledně položená na polštáři jako panenka na jahelníčku, odkud se vyndá všechno pichlavý. Mě toho vevnitř popichovalo tolik, že nepomáhalo ani počítání oveček nebo přeříkávání jmen všech vietnamskejch stánkařů a ulic v černý čtvrti.

Krakov se probouzel a já se v Andělinejch na polštáři rozprostřenejch kučerách nebo mlže prachu doma, co v pokoji pableskoval ve sloupcích ozářenejch pouliční lampou, snažila prohlídnout k čemu. Město, který od kontrarevoluce jen upadalo do čím dál těžších mrákot, se začalo zvedat na kolena. Ve zmrtvělejš unavenějch ulicích se tu a tam objevovaly nový tváře, z černý čtvrtě dolejhaly zvěsti o cikánech a náš kroužek vietnamskejch pionýrů nás zavedl do míst, který bychom jinak těžko poznaly.

Vůbec poprvý u nás v tý době zaznělo slovo Unie. V amplionech stojících na nároží každý ulice, který jsem pamatovala v dobách mýho dětství vyhrávat dechovku prokládanou hlášeníma soudruhů, to najednou

zničehonic tu a tam bublavě zachraplalo. Jako když dávná tátova instalatérská parta po pár dnech správek do trubek znova pustila vodu, a než se kohoutek rozmluvil, pár minut pokašlával rezavku a železitý chrchle. Smutný postavy krakovskejch zapojovaly kabely a zkoušely ozvučení.

Odněkud musel přijít pokyn, čekalo se důležitý hlášení. Doba, kdy Krakov překračoval normy, byla dávno pryč. Léta už se teď na žádný normy nejelo. To slovo jako by umřelo spolu s dalšíma, který vytlačila nová doba, a vrátilo se do Krakova až teď, oklikou. Kdo by ale čekal z amplionu něco o novejš normách práce nebo politický školení o normách demokracie, závěrečnýho prohlášení z unijního srazu politbyra, o němž by novodobí soudruzi chtěli informovat polozapomenutej Krakov, byl by na omylu. Normy, který se z amplionů jedno sobotní odpoledne po dnech ozvučenýho pokašlávání a zkoušek jedna, dva, tři, zvuková zkouška, ozvaly, byly o tělesným zdraví Krakovskejch a jeho nevyhovujícím stavu, jeho příčinách a důsledcích.

Konečně. Protože na spolehlivost unavenějch a přepracovanejch pošťáků nešlo spolíhat a starším spoluobčanům, který skoro nevycházeli, protože riskovat vypadnutí vejtahe nebo šlapat do třináctýho patra rovnou pěšky se jim nechtělo, bylo hlášení díky mocnejm amplionům známý stejně jako lidem v práci, na ulicích nebo v autobusech. Najednou to, co naše rodina už tušila z Liborova dopisu, ale nechtěli jsme věřit, věděli všichni a naráz. Krakovský životní prostředí že bylo zdraví škodlivý a byla to hlavně voda a nemoci, co přenášel hmyz žijící přes den v okolních bažinách, kam vytejkala kanalizace, a navečer se stahující do ulic, co lidi, už tak slabý, dobodával do malátnosti.

Ještě ten den, co to hlásili, táta bez řeči zapletivoval a sítkou překryl balkon, to, co po něm máma marně chtěla dobrejšch dvacet let. Přemejšlela jsem, jestli za tu nečekanou rychlost nemohlo i tátovo černý svědomí. Kdo jinej než lidi jako on měl ponětí, co přesně se s našima splaškama děje a co protejká trubkama? Jenže táta zůstal po Šrámkový afěře kamennej, pokerovej obličej a nikdo mu to po tom, co mu máma udělala, nemohl zazlívát.

K tátovému dobru se musí uznat, že byl jedním z mála, kdo chodil za Vidličkou, a jedinej kromě Jarky, kdo se o něj opravdu staral. Kouřili spolu dál u nich na balkoně i poté, co se Vidlička vrátil z nemocnice, i když už hádám místo Standy s Miladou probírali něco jinýho, často nejspíš nic. Táta nosil z nemocnice Vidličkovi prášky a taky se tam asi chodil schovávat před mámou. Vidlička měl prej Jarky taky dost. Perfektní opatrovatelky, s kterou, jak bylo slyšet podle hádek, si lezli na nervy.

Podle Standy jeho táta do tý nemoci jenom utek, protože nevěděl, jak čelit době, kterou si takhle nepředstavoval. To mi řekla ségra, když mi volala, abych přišla k nim. Zajímala se o náš vietnamskej pionýrák a Standa, co si mě vzal na chvíli k telefonu taky, se zas ptal na starýho tátu.

Byl to první Miladin telefon po několika letech, co mě do černý čtvrtě zas přivedlo, protože dolejšat, jsem se zařekla, že nebudu a vítaná ta moje první návštěva taky nebyla, to mi nemusela ségra říkat. Najednou byla ale Milada do telefonu překvapivě milá, dokonce si dělala legraci. Říkala, že chtěla zavolat dřív, ale nedovolala se. Nevěděla totiž, že naše starý číslo bylo zrušený. Není divu. O krakovskejch novinkách neměla z černý čtvrtě tušení. O tom, že každý telefonní číslo zkrátili kvůli úbytku obyvatel o první dvě číslice, jí řekl až někdo, kdo se do černý čtvrtě od nás nedávno přistěhoval.

V černý čtvrti zas prej naopak lidí přibývalo, a nejen těch od nás. Proslýchalo se, že se existence začaly dávat dohromady s cikánama z Krakova II. Nic dobrýho z toho nekoukalo. Ve městě zněly neurčitý poplašný zprávy, ale nikdo pořádně nevěděl, co se v černý čtvrti děje.

Ten Miladin telefon zvedla máma. Se ségrou nemluvila už pěkně dlouho a všimla jsem si, jak se jí při tom podlomily nohy. Rychle jsem jí přistrčila židli, ale ségra chtěla stejně jenom mě.

Mámě jsem tehdy po první návštěvě u Milady jen řekla, aby byl klid, že ségra nefetuje. Nic, čím bych si byla jistá. O miminu ani muk. Taky jsem žádný neviděla a ségra mohla klidně kecat. Zkoušet mě, jestli všechno vyžvaním, a jí se to pak někudyma donese zpátky. Jenže já mlčela jako ryba. Je na mě spoleh. I proto mi tehdy volala. Bylo jí jasný,

že pokud je něco pravdy na tom, že máme s Andělou vietnamskej pionýrák, tak to nebude jen tak něco, ale vážná věc.

Už jsem věděla, jak na to. Počkat do setmění, propížit se kolem závary a pak hurá do kolonie. Závoru od minula posunuli, dalo se to čekat. Černá čtvrť rostla spolu s tím, jak prosperovala Masálova stěhovácká firma a ubejvalo krakovskejch patriotů. Z Pražský ulice si černá čtvrť ukousla další dva bloky, o dva bloky se přiblížila spořádanýmu městu, který odevzdaně ustupovalo. Kam až, to si nikdo netroufal domyslet.

Zas plály tu noc v černý čtvrti ohně a já mýjela existence, co si mě podezřívavě prohlížely, jako kdyby to, co si o nich myslím, a nic dobrýho to nebylo, četly rovnou na mém čele. Zas kolem vybydlený samoobsluhy a skladu, kde tenkrát Standa zdravil toho chlapíka, až do ségřinýho baráku. Vevnitř byl teď celej pomalovanej a byl tam mnohem větší hluk než minule. Mihotavý světlo svíček ozařovalo na stěnách divoký barevný obličej, cákance a klikyháky, strašidelný obrazy se táhly od podlahy až k přízemnímu stropu, nerozuměla jsem jim ani trochu. Na rozdíl od minula tam byl všude ještě větší nepořádek. Chodba byla plná prázdnějch flašek a vysypaných popelníků a čpěla nevím čím, něco po fetování to bylo docela určitě.

Dveře do bytu byly pootevřeny a celej bejvák byl plnej lidí. Nejdřív jsem myslela, že je to tím světlem, co ho nebylo moc. Pak mi ale došlo, že se mi to nezdá. Byt Milady a Standy byl plnej cikánů.

Přitiskla jsem se ke stěně jako dítě, co se ve strachu vrhá do svejch dlaní, že u zdi splynu jako v maskáčích s divokejma barvama, Milada ani Standa v bytě nebyli. Přepadnul cikánskej kmen kolonii černejch existencí jako banda cikánů občana v autobuse? Ať byla černá čtvrť jakákoli, pořád to byli naši. Sice existence, co sešly na scestí a vlastně nepřátelé, ale alespoň z rodičů, se kterejma si tykali ty moje a dost možná spolu i dělali v práci. Cikáni nedělali.

Krakov II, druhá část našeho novoměsta, která se nikdy nedokončila ani tak jako Krakov náš, byla jejich, co si pamatuju. Říkalo se, že se to tam nikdy nemohlo dodělat právě kvůli nim. Plány s tím byly ještě velkolepější než s Krakovem. A i když nevěřím tomu, že by tam kdy, byť

bez cikánů, fakt postavili nejvyšší československej panelák, jak prej stálo v těch plánech, s cikánama tam nejenom nestálo, ale ani nefungovalo skoro nic. Přišli a obsadili polohotový baráky a dělníky pověřený dodělávkama vyhnali jako dobytek klackama pryč. Nebo dělníci odešli sami. Ze strachu před tlupami černejch vzali do zaječích.

Cikáni říkali o soudruzích něco jinýho. Pozvali nás bydlet před zimou a nechali nás v barácích, kde se netopilo, když přitom každá rodina měla alespoň tři malý děti. Nechali nám nehotový město, protože pro černý to podle nich tak stačilo. Že si v bytech dělaj ohně z fasovanejch skříní a vymáhání práva se věnuje po svým každá rodina, protože poldové je nechávaj bejt, to se proslýchalo. O tom, že jim mezi barákama kdákaj slepice a po garážích maj místo autáků vepře. Jak to tam přesně vypadalo, ale věděl málokdo. Táta jo. Byl tam pracovně ještě za starýho režimu a říkal, že cikáni jsou lemplové. A táta většinou nekecal. A říkali to všichni.

Autobusy, který jezdily z Krakova II k nám, jediný spojení mezi městama, byly zasmraděný. Když jsem dejchla v autobuse Krakov II – Krakov – Krakov II na okýnko, z mlhy na skle mi dal nejednou pohlavek sprostěj nápis, co tam napsal někdo přede mnou. Bílý svině. Cikáni obyčejně říkali, že za takový nápisy můžou provokatéři. Nevím. Já do té doby potkala jen pár cikánů právě v autobuse. Nikdy ale nestáli tak blízko a nebylo jich tolik jako v bytě u ségry.

Hlavně mužský, nebo tak to alespoň vypadalo, protože břichama zabírali tolik místa. Ty břicha se otrásaly smíchem a mladý cikánky jako lasičky proplouly mezi nima. Hřmotný cikánský matrony stály opřený o protější stěnu a krákoraly zpoza mlhy z cigaret. Na zemi stála souvislá vrstva bordelu, večírek už musel trvat dlouho.

Vtom jsem ucejtila zatahání za rukáv, byla to ségra. Skoro bych ji nepoznala. Měla červený vlasy, chlupatou kamizolu jako plyšovej medvídek a děrovaný punčocháče s krátkou pletenou sukní. Za rukáv mě rychle táhla pryč od toho hluku ven do chodby.

Co jim říkáš? vyhrkla, aniž by se se mnou přivítala. Zdálo se mi, že obličej má stáhlej strachem.

Aspoň že jsme tu dvě, ulevilo se mi a sundala jsem si pláštěnkovou kapucu.

Policajty jste už volali?

Ségra zkrivila obličej do šklebu.

Policajty?

Rázem jako by vypadala ještě vyděšenějc než já.

Hned mi to došlo. V černý čtvrti přece žádný policajti nebyli, a kdyby se tu přesto nějaký ukázali, byla by ségra se Standou mezi prvníma, kdo by se dostal do problémů. Nelegální držení věcí, ničení majetku, drogy v polštářích a tak.

A teprve pak mě napadlo něco, co mi hlavou vlastně vrtalo už od začátku.

Kde je Standa? Nějak mu dáme vědět, sežene pár lidí.

Celou akci jsem měla před očima. Po indiánsku vycouváme z baráku a každá budeme upalovat na jednu stranu. Ségra za Standou a já budu verbovat všechny, co se přidaj. Pouliční ohně existencí by se mohly pustit do kouřovejch signálů a my bychom pak jako dobře sešikovaná banda indošů dali cikánům co proto. Večírky ať si dělaj u sebe. Nikdy předtím by mě nenapadlo, že budu bok po boku s existencema bojovat za společnou věc, pomyslela jsem si a už jsem nás se ségrou viděla v kotli, konečně po letech na stejný straně.

Jeblo ti?

Nechápala. Možná do toho nechce Standu zatahovat. Jasně. Bejvák měla na starosti, a teď má máslo na hlavě, že to tu neuhlídala. V hlavě mi to najednou šrotovalo v pekelnejch obrátkách a určitě bych přišla s něčím dalším, kdyby mě nepřerušil ségřin potutelný smích.

Děláš si srandu, co?

Ségřina nasupenost byla tatam.

Usmála jsem se, aniž bych pořádně věděla čemu, a v tu chvíli jsem uviděla Standu. Málem jsem upadla. Standa stál v předsíni, na rukou malýho kluka a srdečně se loučil s jedním z těch tlustejch chlapíků. Poplácávali se navzájem, chlap pak prošel kolem nás a se ségrou si podali ruce.

To byl Broňa, šeptla ke mně ségra a táhla mě zpátky do bytu. Standa už na mě mával a šel i s klukem k nám, jenže přesně v tu chvíli jsem se ségre vyškubla a utíkala jsem pryč.

Před barákem jsem se zastavila. Já plánovala dát cigošům za vyučenou, a oni takhle. A pak jsem si všimla toho keře a nad potupou vyhrála zvědavost. Jsem přece z rodiny fízlů, napadlo mě tehdy poprvý a něco vevnitř mě zaklokotalo podivným smíchem. A taky indiánka zvěd, co je zas něčemu na stopě. Že byl ségřin byt v přízemí, se teď hodilo. Schovala jsem se za keřem před oknem do obejváku a pozorovala jsem, co se vevnitř děje. Vypadalo to na velký bratření, všimla jsem si, že v bytě je i několik existencí. S cikánama byly v družném hovoru a společně si připíjeli. Cikánky lasičky nosily tácky s panákama a vysušeney cigoš, co měl v koutku pusy přilepený cigáro, vytáhnul skřipky a pustil se do falešný muziky. Lidi hlava na hlavě začali poskakovat po pokoji jako medvědi a svlíkali svršky. Nějakej chlap zabořil jedný z lasiček hlavu mezi prsa, salva smíchu bouchla jako šampaňský.

Zahlídla jsem i toho malýho kluka. Existence i cigoši si ho předávali mezi sebou jako hračku. Zdálo se mi, že si mě klučík všimnul, když ho jeden vozil na koni a on chvíli civěl oknem přímo do mýho křoví. Nevím, jestli Standovi o mně řek. Jestli takhle malí kluci vůbec mluvěj, ale najednou byla v okně Standova hlava, vykláněla se ven a volala do křoví moje jméno.

Když jsem se podruhý ocitla v jejich bytě, lidi už byli pryč. Asi zmizeli všichni naráz, cikáni v partách chodívaj. Rodový společenství maj v krvi stejně jako všechny ty nešvary, o kterejch jsem chtěla Miladě se Standou říct. Kvůli ničemu jinýmu bych dovnitř ani nešla. Ještě možná kvůli tomu malýmu klukovi. Chtěla jsem se zeptat, jestli je to ten ségřinej, ale nebyl tam, už ho asi dali spát.

Nakonec jsem v černý čtvrti zůstala ještě celej další den. Ségra se Standou žvanili a byli na mě hodnější než dřív, to všechno kvůli vietnamskýmu kroužku. Standa že tak skvělej nápad už dlouho neslyšel a jakou mám kuráž, že jsem se do toho pustila.

Máš koule, řekl mi a měl to za lichotku, ale já už jsem byla na poznámky o tom, jak vypadám a co jsem zač, alergická. Ségra se ptala, jestli se pořád stríhám sama před zrcadlem s provazem omotaným kolem hlavy, a já po pravdě řekla, že jo, další hovor se o mně naštěstí

neved. Vedl se o malejch Vietnamcích a malej ségřin kluk k tomu celý dopoledne poskakoval v počuranejch teplácích.

Ségra se Standou nic nechápali. Jak je pro kázeň celýho pionýráku důležitý, že Lan a Wej dělaj předáky holčičí a klučičí sekce, zvlášť když jsme měly s Andělou v plánu zvětšovat členskou základnu. Nic netušili ani o důležitosti pochodovejch cvičení, rudýho šátku a kódovanýho pozdravu, kdy se místo celý ruky podává jen ukazovák s prostředníkem.

Ségra se Standou žvanili o společnosti, kde bude mít Vietnamce každej rád, což by si samozřejmě pracovitej lehkonohoj národ zasloužil, alespoň ty z jeho členů, co žijou spořádaně, a to byla většina, ale náš pionýrák neměl tohle na seznamu. Nezbejvalo, než to ségře a jejímu milýmu vysvětlit.

Pionýrák, to je úderná jednotka, spustila jsem. Základ novýho kolektivu založenýho na principech soudružství, obětavosti a práce pro skupinu. Žádnej kroužek vybiky a malování nebo milovníků Hanoje.

Zírali konečně taky na mě, na frigidní soudružku učitelku.

Standa začal něco o většinový společnosti a Vietnamcích, co potřebujou posílit svý práva, jenže co byla černá čtvrť za většinovou společnost?

Je nás čím dál víc, Standa na to.

To byla bohužel pravda. Ale stejně. Společnost dnešní doby není přece nic, kam by se stálo za to doopravdy začlenit. V dobách československýho kolektivu jo. Na rozdíl od dneška, kterej je plnej bezohlednejch individualistů, snažících se na vlastní triko urvat, co se dá. Poněť o společný věci nula, a to především měl náš pionýrák znova nakopnout. Vietnamskej proto, že skupinovej duch je u týhle indiánský skupiny mnohem vyvinutější. Je to něco, co by se Krakovský měli přiučit. A když to nepůjde po dobrým, tak po zlým.

Tohle jsem si opakovala pro pořádek jenom pro sebe. Nahlas ne. Když se řekne po zlým, tak se lidi jako ségra a Standa lekaj. Myslej rovnou na pogrom a gulagy, jako by neexistovaly žádný jiný zlatý střední cesty.

A proč vás to vlastně tak zajímá? ptám se.

Ptám se, ale je mi to jasný. Chtěli by dostat cikány na svoji stranu a ode mě chtěj know-how, jak je to s Vietnamcema.

Co byl zač ten večírek? zajímám se dál, protože mlčej.

Krakov II chce jít s náma, tak jsme to včera oslavovali.

Už je to tady.

Myslela jsem, že se s nima seznámíš, řekla ségra. Že máš pro lidi, který jsou jiný, se svejma vietnamskejma zkušenostma pochopení.

Myslela jsem, že ségře hned dojde, co řekla za hovadinu, ale nevy-
padalo to.

A o čem bych se s nima měla bavit?

O všem, skočil do toho Standa. Romové maj zdravěj pohled na život. Nespěchaj, nikam se neženou. Standa se zatvářil šibalsky. Jako bychom byli my tři jedný krve. Občani se společnou slabostí pro lidi jinejch barev kůže, a všechno ostatní byly jen nepodstatný prkotiny. Jenže nejsou a v tom je právě jádro pudla. Pilnej indiánskej kmen stánkových prodejců je něco úplně jinýho než armáda nemakačenků, co žijou z dávek. A takhle jsem to Standovi taky řekla.

Vietnamci že nejsou cikáni, a když bude třeba, půjdou proti Krakovu II spolu s náma.

5.

Turisti do Krakova nikdy žádný nejezdili. Za starýho režimu delegace, ale lidi ne.

Přestože původní vyhlášku o tom, že do vzorovýho socialistickýho města směj lidi jen na speciální propustku, soudruzi zrušili už před kontrarevolucí, turisté se nehrnuli. Vlastně nebyli vůbec k vidění, a proto ten šok. Ta úplně cizí holka mě v naší čtvrti zastavila krátce potom, co jsem byla u ségry na cikánský sešlosti. Ptala se, kde by mohla v Krakově koupit pohlednici.

Cože?

Ačkoli jsem věděla, že tam nic takovýho nemaj, poslala jsem ji k nám na poštu. Protože vysvětlit by jí to nešlo. Byla odjinud, to se pozná.

Když jsme byli tehdy těsně před kontrarevolucí na poslední rodinný dovolený, kterou táta strávil nad Rudým právem a ségra psaním dopisů Standovi, taky nás hned prokoukli, že jsme jiný. Čechoslováci. Poznali jsme se i sami mezi sebou. Stejný čechoslovácký účesy, brejle, boty. V hotelu jsme tehdy seděli u snídaně s jedním Polákem a táta se mu pokoušel rusky vysvětlit, že jsme ze spřátelenýho města Krakov. Všem nám to přišlo legrační, protože ten Polák byl z Krakova taky, ale jemu to vtipný nepřišlo, a hlavně o našem Krakově vůbec nevěděl. Mysleli jsme, že jsme v celým bloku Východ slavný, ten chlapík nás teda pěkně utřel.

Nic se nezměnilo ani po kontrarevoluci. Češi jezdili radši do Krakova v Polsku než do toho svýho a krakovský ženský sice krátce v devadesátých odjížděly každou první sobotu v měsíci od kosmonauta Remka vypraveným autobusem na nákupy do Polska, ale odbočka z hlavní k našemu městu byla čím dál zarostlejší a výmolovatá, a tak se málokomu odsud chtělo štrachat se až do Polska a zpátky, pokud neměl rovnou v úmyslu vzít nohy na ramena. Turismus, to je, když se jede někam jen tak pro nic za nic, a na takovou hloupost měli taky Krakovský asi až příliš velkýho filipa. Navíc o velkejch městech se říká, že tam

lidi táhne vzrušení, a toho jsme si v našem městě užili dost. Divoký bylo až až. Nejdřív připomínalo divočinu tou svojí zanedbaností a postupně divočeli i lidi.

Ta holka, co si chtěla koupit pohled města Krakov, k nám přijela jako na safari. Saharu, tu my měli taky a všelijaký podivný lidi u nás pobíhali docela volně a šli i vyfotit.

Mimochodem do focení se dal i Standa. Fotil hlavně černou čtvrt' a fotky prodával u závoru před očima obou dvou těch poldů, co vstup do černý čtvrti hlídali. Stál na černočtvrťský straně a přes závoru tomu, kdo chtěl, podal desky s fotkami a pak s ním přes závoru smlouval cenu. Poldové dělali, že to neviděj. Strnulí stáli v pozoru každé na jednom konci závoru jako na fotkách stráž před Hradem Praha, Pražáci s Polákama byli ty, kdo k nám začali jezdit mezi prvníma.

Hned po lidech, co se motali kolem tátový nemocnice a snažili se zjistit něco o krakovský chorobě a přišli na to, že se to nikdy úplně nespraví, protože je to zažraný v městě jako takovým, a tak se pakovali pryč, aby je hnáta krakovský choroby náhodou nevzala s sebou.

Tyhle kontroloři všeobecnějch nemocí a doktoři hygieny byli těma, kdo o nás koncem devadesátejch let podali jako první v Čechách zprávu. Asi to vyšlo jen někde v malejch novinách, protože turistů, co k nám přijeli, moc nebylo. Každé po svý ose přikvačil vlastním bourákem a rozhlížel se, jako by vysednul z lunárního vozítka na neznámý planetce.

Byly to samý lepší káry, co měli český turisti. Děti často v chumlu postávaly kolem aut a čuměly do okýnek na tacháče a z nepozornosti pak často ulomily zrcátko nebo píchly pneumatiku.

Standa fotil auta taky, ale naopak ty největší rachotiny. Bouráky z černý čtvrti. Auta, který už Krakovanům ani nestály za to, aby v nich zdrhli. Dál než pár kilometrů za Krakov by stejně nedojely, a pak ten kabát z ostudy. Takový auta už totiž v Čechách dávno nejezdily. Tra-banty, žigulíky a horší, skořepiny s prosedlejma podlahama. Existence se v nich v černý čtvrti proháněly tak, že seděly vevnitř a nohama prostrčenýma zkorodovanou podlahou se odstrkovaly přímo od silnice jako mrňata v dětskejch autíčkách. Auta vraky lemovaly černočtvrťský ulice, jak je tu majitelé nechali. V řídkejš smutnejch řadách a pod kaž-

dým autem, co existence zrovna neosedlala, prosperoval hustej šťavnatěj trávník. Kočky v něm vyváděly koťata a občas se tam dalo najít i hnízdo popletenýho vrabčáka.

Krakovem jsem se tou dobou začala procházet úplně jinak. Dřív jen jedna z řídkýho davu postaviček, co se sklopenejma hlavama šlapaly za svejma denníma povinnostma, kapucu pláštěnky staženou do čela, rázovala jsem si to jako robot po důvěrně známejch trasách mezi naším domem, barákem Anděly, vietnamskou tržnicí a pár místama, kde bylo třeba něco vyřídit, ale teď jsem si začala dávat na čas.

Schválně jestli dneska zase potkám turistu jako včera, vsázela jsem se sama se sebou a párkrát do měsíce jsem vždycky měla to štěstí. Turistovi ztracenýmu na rohu ulic, jejichž názvy a čísla popisný byly často stržený nebo k nepřečtení zašlý, jsem radila kudy kam.

Většinou je zajímalo jen pár nejznámějších míst. Pomník kosmonauta Remka, pomník Neznámýho vojína, velká kašna, co nikdy nestříkala, Husákova hlava, co stála na žulovým podnose, která byla od nás na opačným konci města, dům služeb a rozpadlej kulturák. I na Saharu se občas někdo zeptal. Překvapenej asi, že něco takovýho máme, a zvědavej, jak to vypadá.

Nově jako by po sobě pokukovali i sami Krakovský. Navzájem na sebe tu a tam vědoucně pokejvli hlavou, že přišly nový poměry a holt se to pozná.

Když mi Anděla ukázala tu zbrusu novou novinku, vracela jsem se k ní do bytu právě po jedný takový vycházce. Než jsem mohla dovnitř, musela jsem sice ještě hodinu tvrdnout na schodech, ale to nebylo poprvý, už jsem si zvykla. Na to, že to mezi Andělou a Masálem ani po tom vyvrálu, co mu doma udělala Masálová, neskončilo. Po několika měsících se začali vídat jako dřív. Lidí, co to věděli, moc nebylo, protože Masál už si dával mnohem větší pozor a já byla rozhodně mezi těma, na něž se mohli stoprocentně spolehnout.

Neřekla jsem o tom ani doma, kde máma Masálů rodinnou patálii donekonečna omílala, asi že tak zapomínala na svoji vlastní nebo od ní odváděla pozornost.

S tátou spolu mluvili, ale málo, a jestli se máma se Šrámkem vídá nebo ne, tím jsme si ani já, ani táta nebyli jistý. Nemluvalo se o tom. Ale ten mrak tam visel a já doma pokaždý cejtla, jak k nám kvůli tomu nemůže do bejváku sluníčko. I kvůli těm léta nemytejm oknům. Na ty máma kašlala stejně jako táta na náš záchod, kterej už druhý rok nespľachoval a zalejval se jenom z kyblíku. Jenže okna i záchod, to byly prkotiny. Dusno nebylo z nepranejch záclon ani neluxovanejch koberců, ale z těch dvou, co si to nikdy nevyříkali.

I proto jsem v tý době u Anděly začala bejt skoro pořád a domů jsem chodila jen potěšit mámu a i tátu, i když ten takový věci nedává znát. Přicházela jsem jim tam taky poklízet. Vytrít předsín a kuchyni a z linky seškrábat přischlý drobky. Ale to jenom, když ani jeden z nich nebyl doma. Hlavně máma, protože to měla dělat ona, jenže táta kašlal na záchod a telebedna už byla taky pár měsíců porouchaná. Tíseň těch večerů, kdy tam jenom seděli ve dvou, máma v křesle a táta na gauči, a bedna k tomu mlčela, si ani nechci představovat.

U Anděly jsme se měly fajn. Byt byl malej, ale všechno měl a obě jsme se o něj staraly. Já víc, to dá rozum. Bydlela jsem tam zadarmo a myslím, že to Masála šťvalo. Taky že nemohl přijít, kdy chtěl, nebo mohl, ale mě musel kvůli šmajchlování poslat na chodbu, a to pro něj musela bejt otrava.

Jednou jsem přišla domů, když to dělali. Anděla zapomněla obrátit naruby rohožku, naše smluvený znamení, a tak jsem vlítla do naší ložnice právě, když byli v nejlepším.

Jen se mi tak potvrdilo, že o nic nepřicházím, a to, že jsem frigidní, jak začala v tý době tvrdit i Anděla, že vůbec nevádí. Ani jeden z těch dvou rudejch vytřeštěnejch obličejů, co se na mě vyděšeně obrátily, bych nechtěla nosit ani zadarmo. Ani ten neladnej pohyb, v kterým ustali, když skříply dveře, mě nelákal. Ostatně Masálovi dělalo dobře, že jsem taková. Než na to přišel, tropil Anděle jednu dobu častý scény, že mezi náma dvěma o něco jde.

Kdo ví, co si chudák představoval. Rozhodně ne to, co bylo mezi náma doopravdy. Co to je, jsem mu neřekla, ani když přišel a Anděla zrovna nebyla doma.

Stalo se to jen jednou. Myslela jsem, že hned půjde pryč, ale šel dovnitř, jako by ten byt byl jeho, což byla sice pravda, ale stejně. Místo aby si jako host sednul v kuchyni, přišel za mnou až do ložnice, kde jsem Anděle zrovna dožehlovala sukni, a najednou stál těsně vedle mě. Už jsem ho chtěla bacit žehličkou, protože ta jeho tlapa mi skoro ležela na rameni, ale jenom mi na něj poklepal.

Varoval mě, abych o tom, co vím, držela jazyk za zubama a taky ať mu prej dám hned vědět, kdyby Anděla někoho měla. Lístek s jeho telefonem jsem si strčila do kapsy a za ty tři tisícovky, co k němu přiložil, jsem nejpotřebnějším vietnamským pionýrům nakoupila vysoký šněrovací boty s tlustou podrážkou. Boty jsou drahý a děti už jsme měly v tu chvíli přes třicet, začali se přidávat i starší a dospěláci.

Někdo by si ty peníze od Masála třeba nevzal. Byl to souhlas, že budu donášet. Jenže takhle si to možná přebral leda on. My potřebovaly peníze na své ideály a pro ně je kapitalistická držgrešle stejně dobrá, jako se kráva hodí na mlíko. Moc znalostí nemám, ale vím, že Marxe, když psal svoje veledílo, taky živil Engelsův strejda. Takže využít Masála trestný nebylo. Navíc to dělali i jiný.

Anděla to s ním ostatně taky dost dobře uměla. Například ta zbrusu nová novinka, kterou mi ukázala, když Masál celej upocenej konečně vylezl z bytu ven a já mohla dovnitř, tak ta hračka, za co my to nejdřív měly, byla nabeton pozornost od něj. To jsem se ani nemusela ptát. Malá černá skříňka do ruky, k níž byl i lesklej plastovej obálek, aby se displej špinavejma rukama nezahamtl, bylo mluvítka a přijímadlo na drátech stejně nezávislý jako kapesní rádio.

Tenhle první mobilní telefon, kterému Anděla dala, nevím proč, jméno Karel, jsme měly dokonce hned od začátku dvakrát. Že je to proto, abych mohla mít Andělu líp pod dozorem, jsem si před ní nechala pro sebe. Stejně to nebylo potřeba. Masála měla fakt ráda a taky bychom byly bez něj nahraný.

Zaměstnání jsme si totiž už hledat nemohly, i kdybychom nakrásně chtěly. Vietnamskej pionýrák byla práce na dvojnásobnej plnej úvazek. Nejen ta ideová, ale i ta praktická. V té době už jsme se nescházeli na

tržišti kolem stánku, ale znova jsme obydleli dávno zavřenej a zpustlej dvorek s baráčkem Sběrnejch surovin.

Státní podnik byl dávno rozebranej a znova poskládanejch do nepřehlednejch eseróček a firem bejvalejch a novejch soudruhů, ale na tenhle malej krakovskej domek s dvorkem se buď zapomnělo, nebo o něj nikdo nestál.

Pořádná oprava by taky stála majlant a krakovský školáci dávno žádnej papír nesbírali, natož někdo jinej, a tak jsme domek prohlásili za náš. Vrata na pozemek i dveře do baráku už vylomil někdo před náma, takže jsme se ani nemuseli stydět. Nestyděli bychom se ani tak. Vždyť co je jeden přeříznutej zámek nebo dveře vylomený z pantů proti tomu, co dělaj cigoši nebo všichni ty, co si v nový době nesolidárně nakradli? Navíc jsme domek, alespoň tam, kam jsme z malýho stolku a židle dosáhli, celej znova natřeli. Zářil široko daleko bíle jako pecen jen trochu ušmudlanýho sněhu a už zdálky a zvlášť krásně při západu slunce se proti bílej stěnám baráku vyjímal sem tam rázující postavičky pionýráků, co ve směnách po dvou ve dne v noci střežily svůj hlavní stan.

Nebyl to v tý době jedinej nově natřenej barák a my se tak s Andělou a našima dětma hrdě přihlásily k něčemu, co vlastně v Krakově už kolektivně probíhalo dřív.

Že je v krakovskejch panelácích zima kvůli nedostatečný izolaci, to se vědělo stejně, jako byl známej ubohej stav paneláků uvnitř. Omlácený vejtahy, co nejezdily, a linoleum na schodech prošlapaný na beton nebo chybějící, protože zcizený. Takže alespoň aby to nějak vypadalo z toho venku, rozhodl se Staněk, sám za komunisty v zastupitelstvu, k novátorskýmu kroku. Nejdřív si nechal od nosálky Kozáčekový, hubenourky s psychologickým diplomem, co si na takovýhle rady zřídila firmu, udělat průzkum, kterej stál město majlant, aby se přišlo na to, co by si každej mohl klidně domyslet sám. Krakovská choroba že je mimo jiný i ze vši tý šediviny a širší spektrum barev že by mohlo přispět k léčení. Jako většinou nebyly peníze, a tak nápad, aby se každej krakovskej panelák natřel jásavou a voděvzdornou barvou, dopadnul polovičatě. Pár baráků natřeli, pár trochu a valnou většinu vůbec, ale stejně to bylo haló a natírání trvalo několik měsíců.

Natěrače, co se za pár šupů na několik tejdů klinkali v sedátkách vysoko nad hlavama chodců, pak dělalo i pár existencí. Mezi nima i Standa.

Šla jsem takhle jednou kolem bloku kus od černý čtvrti a najednou koukám, sedí tam ve vejšce několika desítek metrů chlap se stejnýma dreadama jako on, a místo aby natíral, vejrá dalekohledem. Standa šmíruje starýho Vidličku na balkoně, napadlo mě hned, ale bylo to od toho místa daleko a taky na jinačí stranu. A pak vidím, jak Standovi od jinýho baráku mává jinej natěrač a k tomu ještě jinej od dalšího, a hned mě napadlo, že to bude něco jako pseudonosálský pikle, obhlídka nepřátelskýho terénu z ptačí perspektivy nebo tak.

Výjimečně jsem byla na omylu. Standa tam ve vejšce kromě natírání hlavně fotil a ty fotky pak obléty celou Evropu.

Vietnamčata byly jako naše vlastní a schůzky s nima všechno, pro co jsme tehdy s Andělou futrovaly žaludek rohlíkama a spaly, abychom byly druhej den zase čerstvý a mohly vyměřet. Pionýrák měl po pár měsících vlastní území, dvorek sběrný, svý písňe, co všichni uměli, stejnkroj s vysokejma botama a stanovy. To bylo to nejtěžší. Než byly sepsaný, lámaly jsme si nad nima s Andělou hlavu každou volnou chvíli. Pořádek musí bejt a bez společnýho kréda to nejde. Někdo slavnej dávno řekl, že žít se má tak, aby stejně mohli žít i všichni ostatní, jenom jsme to rozepsaly do bodů.

U naší postele ležel pro ten účel vždycky notýsek, aby neunikla ani myšlenka, co hlavou bloudí před usnutím nebo když jsme se uprostřed noci vytřeštěný probudily, protože z černý čtvrti se ozývaly třesky jako po obrovskejch kapslíkách a spát už pak stejně nešlo. Když existence v noci něco demolovaly, cosi slavily nebo prostě dělaly celou noc bezútesnej kravál, jen aby spořádaný občani viděli, kdo je tu v Krakově pánem. Že se cikáni z Krakova II s nima spojili, to už se všeobecně vědělo. Černá čtvrť Krakov II objala a spolkla, nebo naopak, vzájemná nedůvěra, kterou mezi sebou bílý a černý přirozeně maj, tam vzala za svý. Parta přičmoudlejš bez skrupulí že bude neduživejm existencím dělat garde, a za to že se jim zvedne reputace. Za odměnu že svý děti snad už nebudou muset posílat do zvláštní, nebo co si mysleli. To se to

slibuje z cizího. Protože instituce, a nejen ty školní, byly – jak jinak – na naší straně.

A tak cikáni aspoň vyhrávali na skřipky, vařili kočičí guláš a existence jim chodily s lasičkovejma holkama stejně jako černý hroudy smilnily s černočtvrťskýma umělkyněma, rozdrbanýma dredačkama a fetkama, co po barácích cákaly svý vidiny a v ulicích stavěly barikády z popelnic, barelů a skruží. Byl to zlej mumraj, co se tam děl, a do školy z černý stejně skoro žádný děti nechodily. Žilo se tam po nocích na ulici jako v Itálii, jen místo špaget karbonára se tam na zařízení z vybrakovanejch bejváků opejkali holubi a hrdlama tekly lihový splašky.

Pro nás za nás vietnamský pionýry ať si, kdo chce, jí, co mu chutná, a třeba u toho i dělá mírnej rambajs, ale existence s cikánama měly za to, že nárok maj i na svý myšlenky, a byly to ideje přes multikulturálno, věci zdraví i společnosti škodlivý. My podle nich zaprděný Krakovský že se máme učit svobodomyslnýmu uvažování a rozšiřovat si obzory, a to po jejich. Podkuřovat všemu, co se vydává za tvůrčí nebo utlačovaný, a smysl pro řád že bychom měli odložit jako rozšlápnutý brejle.

Kdyby někdo z Krakova vypravil autobusy a lidi od nás by poprvé dejme tomu uviděli Hodonín nebo Olomouc, tak neřeknu. Nejenom Krakov má ve městě pamětihodnosti a soudružská výměna lidí na bázi delegací nebo jednotlivců, co maj zájem o barokní hrady nebo lokální pivovárky, přispívá k rozšiřování obzorů a nejde proti ní nic namítat. Ale tancovat cikánskou mazurku jen proto, že cikáni se kdysi jako vítr proháněli na koních, po vesnicích láтали drátama starý hrnce a kolem ohýnku teď vyprávěj vymyšlený bajky o svobodomilný duši, který se děje příkoří, na to uvážlivej rozumovej občan neskočí.

Jenže takový existence bohužel nebyly. Jinak by nešly bydlet dobrovolně do tmy a zimy bez tekoucí vody. Kvůli ideálům prej. Dezertéři spořádanýho života, co v potu práce ze země, žacího stroje, montážní linky nebo regálu supermarketu odmítaj dolovat semínko hrdosti za práci pro společnost. Ale za bratřením černý čtvrtě a Krakova II nebyly jen ideály, byt' pokřivený. Cikáni pobírali na svoji drobotinu od českýho zřízení tunu přídavek, který existence důmyslně loudily. Za přátelství s bílejma se přece musí taky platit.

Kdyby to všechno zůstalo za závorou černý čtvrti, mohlo by to být Krakovskejm vlastně jedno. Žije se a nechá se žít, to jistě. Jenže bouření cikánů s existencema hrozilo měsíc od měsíce víc a víc přerůst do celokrakovského chaosu. Zatím ne, ven ze čtvrtě se neodvažovali. Ale zpoza závory už tu a tam litaly od těch nejrozkuráženějších na Pražskou ulici kameny a hořící koule. Jedna z nich dokonce zapálila síťovku s nákupem ženský, co se v noci vracela z poslední večerky, co na Pražský směrem k černý čtvrti stála. Ženský, která na rozdíl od cikánů a existencí přes den pracovala a místo zaslouženého kusu chleba přišla domů s černou spečeninou a pláčem na krajíčku.

Byl z toho ve čtvrti stejnej poprask, jako když tenkrát těsně před kontrarevolucí zmlátili Jarku Vidličkovou. Taký jako by jedna éra střídala další. Jenže na rozdíl od předvečera kontrarevoluce, kdy se matně tušilo, že se budou židle klepat hlavně pod vysokejma soudruhama, teď jako by se třáslý pod zadkem nás všech.

Starosta Staněk dost možná žhvil telefony do jinejch českých regionů s prosbou o pomoc a možná si při té příležitosti i rozeslal pár svejch vůbec prvních e-mailů, ale to si jen domejšlm, protože žádná soudružská pomoc k nám do Krakova nikdy nedorazila.

Naopak. Krakovskejm se jen házely klacky pod nohy a svou polívku si přihráli i turisti. Najednou jako by jich bylo víc, anebo jsme si jich jen s Andělou víc všímaly.

Opatrnost nikdy neškodí, zvlášť když je město v kritický situaci. Krakov v ní byl až po uši, a kdybychom tenkrát měli v městě příslušný mechanismy, určitě už by někdo zahlásil stupeň jedna krizový pohotovosti, a možná i jeden a půl.

Turistů bylo najednou plno a byli jiný. Zatímco dřív okouněli po jednom po dvou, v jakým že městě se to ocitli, teď občas přijelo celý natřískaný auto a z něj vystoupilo komando s foťákama na krku a nezajímalo se ani o kosmonauta Remka, ani o Husákovu hlavu, ale hned se ptali po černý čtvrti a chtěli rovnou k závoře.

Několikrát jsem takovou skupinku zavedla až přímo tam já sama. Dali mi za to pár drobáků, ale bavit se se mnou nechtěli. Asi je odrazoval můj pionýrskéj stejnokroj, kterej jsem začala nosit skoro všude,

správně cejtili, že nejsem z jejich těsta. Byli to totiž hlavně fandové tamtěch. Tichý příznivci černý čtvrti, co k nám jezdili čumět jako do bijáku a těšili se na další seriálovej díl bitvy dutejch hlav proti humanistům, takhle se to navenek servírovalo českým občanům.

U závory jsme s našima pionýrama začali přes den držet hlídku, hlavně o víkendu, když turistů přijíždělo víc a u závory se dělal nával. Krakovský věděli, co jsme zač. Kdekdo nás už alespoň jednou viděl pochodovat ulicema v dvojstupu a zpívat písně nebo uklízet odpadky na hřištích, a tak k nám lidi u závory chodili a uznale nám poklepávali po ramenou, věděli na rozdíl od turistů, že tam stojíme kvůli pořádku a je na nás spolehnoutí.

Turisti netušili nic. Často si na nás někdo ukázal a hloupě se zachechtal nebo se zeptal, jestli se s náma může vyfotit, to šlo, to je jasný. Vietnamčata pózovaly rádi. Smály se a cizí lidi si psali jejich adresy, aby jim mohli fotky poslat, ale nikdy z toho pak nic nebylo. Možná za to nemohli oni, ale jen naše vykotlaný silnice. I turisti vypadali utrmáceně, když u nás vysedali z autáků. Hned se ale oklepali, rozcvakali foťáky a z batohů a kufrů na kolečkách tahali ven pytle s jídlem, lékama a starým oblečením a házeli je přes závoru na druhou stranu do houfu napřaženéjch rukou. Cikáni a existence pytle chytali a do toho skandovali hesla o multikulturalismu a proti obyčejnejm lidem a českýmu státu. Pytle lítaly jeden za druhým tam a pokřiky hesel k nám na Pražskou, která takovou hromadu lidí od dob tankovejch přehlídek nezažila. Nejvíc spouští cvakalo, když se strhly hádky mezi dětma. Děti na sebe přes závoru plivaly a bombardovaly se svačinama. Vietnamčata hrozily pěstičkama, ve kterejch já už viděla šutráky a kovový tyče, a malí cigoši s malejma existencema si bušili do prsou a provolávali si slávu.

Standovi díky tomu mumraji kvetly obchody. Fotograf z černý čtvrti měl po ruce vždycky desky na výběr, ale prodával přes závoru už jenom tu a tam něco a spíš se tam jenom natřásal.

Když už jsme tam hlídkovali několikátěj tejden, přijela dokonce cizí telka. Ta pěkně oblečená partička od filmu ani nemluvila česky a rovnou chtěli točit se Standou. Nás, co jsme tam hlídkovali, si nafilmovali taky. Ale jenom šup šup, zatímco se Standou tam pak ten chlap v kvád-

ru a kravatě mluvil přes tlumočníci nejméně půl hodiny. Fotáky blejskaly jako pominutý, o tomhle Standa asi celý život snil.

Přišlo to v těhle rušnejch měsících a máma se to dozvěděla od Jarky. Vidličkovi tu pozvánku dostali, máma ne. Svádět to v tomhle případě na chatrnou poštu by myslím byla ale leda tak mámina pohádka. Bejvalky si jednoduše na svatbu rozumnej člověk nezve a je to pochopitelný.

Milan Šrámek se ženil, stálo na papírovým oznámení černý na bílým. Jarka si pak musela rvát vlasy, že si to s Emilem nenechali pro sebe, ale kdo mohl tušit, jak to nakonec s mámou dopadne? Byla to mezi nima přece skončená věc, no ne?

Co se v naší mámě děje, ale nikdo pořádně nevěděl a nikdo se radši ani moc neptal. Vrtat do toho nechtěla ani Jarka, podle mýho, která to jako ženská, se kterou se máma nejvíc bavila, musela o ní a o Šrámkovi určitě vědět. S mámou už dlouho ale probíraly hlavně svoje nezvedený potomky a říct mámě o svatbě asi podle Vidličkovy znamenalo, že už je to celý definitivně vyřízená věc.

Svatbu měl mít Šrámek na Křivoklátě v létě novýho tisíciletí a to s kolegyní z jejich poslaneckýho klubu. Vidličková o tom věděla jen to, co se o tom psalo v novinách. Že to Šrámek doma dlouho tajil, ale nakonec že prej vyhrála zodpovědnost k nový rodině a on se rozhodnul říct to konečně svý starý ženě a s tou novou to pak náležitě oslavit.

Táta na tu velkou novinu nic a nic ani máma, bílá jako to svatební oznámení, co jí Jarka strkala pod nos. To, že si na Vidličkovy jejich starej kámoš vzpomněl, je muselo těšit. Já na to, že nám pak povykládaj, co obřad a nevěstiny šaty. Nic víc, nic míň se kolem toho u nás doma nestrhlo.

Každej, koho znám, si představoval, jaký to bude. Ještě na základce jsme si s Andělou počítaly, kolik budeme mít let a co asi tak budem v roce dva tisíce dělat. Tenkrát nám to přišlo jako smrt. Ruce že budem mít vytahány od nákupů, na krku dvě děti a všechno to dobrý, co se dá od života čekat, už bude dávno za náma. Takhle se to předvíдалo, když bylo těsně před kontrarevolucí a byla jiná doba.

Naši rodiče byli z generace, co se brala ve dvaceti, v pětadvaceti už měli děti málem ve škole a k tomu zaměstnání, ve kterém se čekalo, že strávěj zbytek života. My s Andělou neměly ani jedno. Žádný výhodný novomanželský půjčky, a tak jsme žily z Masála, ostatně vdávání s ženěním vyšlo v nový době tak trochu z módy i u nás v Krakově. Ani dost dalších holek s nikým nebylo. Erika Hrubešová dělala u Hrubešů v rodinném podniku restauraci, kam i teď občas Masál Andělu vzal, ale byly kolem toho vždycky přísný bezpečnostní opatření.

Já měla například nakázáno hlídat venku před podnikem, jestli někdo nejde, a kdyby jo, Erika by Masála s Andělou pustila ven zadním vchodem přes kuchyni.

Erika byla jeden z mála dalších do Anděliný situace zasvěcených lidí. Taký nikoho neměla, bydlela u rodičů a kromě kuchyně měla v rodinném podniku na starosti i převlékání postelí a dohled nad hostama. I přes špinavý sklo do kuchyně bylo vidět, jak má z toho kolotoče soukromýho podnikání žlutej a strhanej obličej.

Když Masál slavil s Andělou u Hrubešů v restauraci Anděliny pětadvacetiny, napadlo mě, že za Erikou zajdu a řeknu jí, ať tam přestane dělat, nebo ji to úplně zničí. Navíc by mohla bejt náš další člověk. To mě napadlo, když jsem tu a tam zaskočila do kuchyně prohodit s ní slovo, abych nemusela alespoň chvíli mlsně pokukovat po Andělinejch lahůdkách.

Říkalo se tomu v celostátním tisku sociologickéj fenomén. Že nám padesátiletý mámy vyperou a navaří a my se do třiceti nehne z baráku. Jenže Erika držela na nohou rodinnéj podnik, bez mýho tajnýho uklízení by rodiče zašli v mastnotě a Lumírovi dostávali od Anděly pravidelně půlku z Masálova kapesnýho, a to si u nich už pořádně dlouho jejich dcera ani nevyprala.

Neboli se často kecá, což my věděly. A právě od toho tu byl náš pionýr. Aby zrno dobřejch myšlenek oddělil od plev a nastolil přijatelnější podmínky.

Rozrůstali jsme se utěšeně. Z kroužku pro malý se stala družina mládežníků a postupně úderná jednotka dospělejch. Vietnamčata k nám

nejdřív natahaly svý starší sourozence a pak začali chodit i rodiče. Fanda s Honzou, vlastně spíš jejich vietnamský ženy si k nám na družinovku tu a tam odskočily od stánku a přinesly s sebou kotlík dušenejch vepřovejch knedlíčků nebo pro každýho kelímek skleněnejch nudlí. Krakovský mohli mít možná nejdřív dojem, že je to celý spíš kulinářská záležitost. Když k nám totiž do sběrný přišli na schůzku, papíry, kde a kdy se schůzky konaj, jsme s Andělou rozvěsily po městě, často tam v páře nad našima talířema nebylo skoro nic jinýho vidět.

Při významnejch dnech oslav Vietnamci smažili na dvojplotýnce rovnou ve sběrně, to se po oknech pak vevnitř lila pára sražená s omáčkem. Dřív marxistický soudruzi na sebe neviděli přes stůl kvůli přehnanýmu bábění, my měli mlhu z pochoutek. Byla zkrátka jiná doba. Restaurovat tu starou taky ani nebyl náš cíl. Druhou řekou se stejnou nohou kráčet nemá a ani by to nešlo. Nejenže starej režim už byl dávno prošlý zboží, ale sešlejš bylo už i těch pár baráků, co se u nás postavily na začátku devadesátých. Huňátova továrnička například. Mámě do vrátnice stropem budky pořádně teklo a celej domeček už byl větrem a deštěm úplně sloupanej, a to ani komunismus vůbec nezažil. Ba ne, vracet se do minulosti to nejde. Poučit se ale jo, to se naopak dělat musí, i když většina Krakovskejch jako by se neuměla poučit ani z doby právě současný, natož z něčeho, na co, hlavu vysmejčenou kapitalismem, už si skoro nepamatovali. Však se to nějak zklidní, mávali rukou nad bouřema v černý čtvrti, jako by nevěděli, že zatnout tipec se dá žívlům jen do chvíle, než přerostou přes hlavu, a ta chvíle se mřlovýma krokama blížila.

Naštěstí takový nebyli všichni. Čím dál víc zájemců o členství tůkalo ve Sběrnějch surovinách na okno nebo nám krojovanej na rameno, když jsme na nárožích postávali v hloučcích, protože když jsme pochoďovali v šiku, tůknout někomu z nás na rameno, to by si mohl někdo leda zkusit. Taky že se to vědělo. Na pionýráky že se musí pomalu, protože maj horký hlavy, a kdo by je neměl, když nám na ně události padaly a my je museli balancovat jako v náručí vysokánskej sloupec talířů zodpovědněj číšník.

U závory se kromě hurá akcí taky začaly pořadat diskuse. Nikdo to nevedl, to lidi sami. Krakovský, co chtěli to známý závorový místo vidět na vlastní oči, přicházeli po jednom nebo s posilou několika, co kdyby, před závorou složili spořádaně na zem své kabely a kabelky a jali se víst dispute s černočtvrťskejma. Pokud nebyla moc zwichřená nálada a cikáni do toho neskákali písničkama a hrubostma o bílejch sviních. Za takovejch podmínek se totiž z disputací stávaly rvačky lidí přes závoru mydlících pěstma do sebe, a to byla naše chvíle, čas pro pionýrák, aby kopancema zasáhnul.

Kudla se v kapse totiž snadno může otevřít i z pouhejch hloupejch řečí, a jiný bohužel existence nevedly. Jenže kázeň je hlavně sebekázeň, a tak jsme se, pokud to šlo, drželi zpátky a do řečí zasahovali jen řečma, neboli jejich názory jsme uváděli na naši správnou míru. Jenže pořádek patří k názorům jako ke psu řetěz a byly chvíle, kdy jsme se musely s Andělou ovládat doslova silou vší vůle, abychom toho trhacího psa vevnitř nepustily na volno ven.

Třeba když existence tvrdily, že cikáni jsou nejenom multikulturálno, ale taky omlazující prvek, protože v Krakově prej za pár let nebude, kdo by dělal na starý, leda snad dlouhej nos na životní úroveň pod hranicí chudoby. Tu, co má například ve Spojenejch státech půlka lidí a žádný mezinárodní publikum to vůbec nepálí. Takže cikánskej elixír mládí, to byl černočtvrťskejch návrh na léčbu. Protože jestli prej Krakov nepropadne dutosti našich omezenejch hlav nebo bažinám, jak se bály i některý existence, přestože obsluhovat městský sušičky by je ani nehlo, tak jestli Krakov tohle všechno přežije, bude to jednou město starejch, mlely existence, a že žádný haranty nemáme, si ukazovaly i na mně s Andělou. Byla tam v tu chvíli za závorou i ségra a pod nohama se jí zas motal ten malej ušmudlanej klučina.

Je fakt, že Krakov byl postavenej na zelený louce, a když sem na začátku soudruzi zvali lidi, byli to jen mladý, starý se do města stěhovat nesměli. Bylo to ve jménu práce, výkonnost města měla bejt ukázková. Takže lidi o generaci starší než mí rodiče v Krakově skoro nežili a jedinej opravdu starej člověk, kterýho jsem kdy viděla, byl ten generál z druhý světový, co měl sovětský metály a tu tenkou nohu a přišel

k nám na základce na návštěvu. Proto na mě taky ta jeho návštěva tehdy dávno udělala takovej dojem.

Jenže cikáni na to, že by mohli bejt elixírem mládí našeho města, kašlali nebo jim to ani nebrala hlava. Na nás přes závoru většinou jen křičeli fašouni a jiný. Že by uměli nějak extra debatovat, to ne. Dokonce jsem to tam sama řekla. Ať za ně existence pořád nemluvěj a cigoši laskavě řeknou něco sami za sebe, načež se rozhostilo hrobový ticho a pak nějaký cigoš hodil kámen a byl to přímej zásah. Víc si nepamatuju. Sekla jsem sebou jak dlouhá, tak široká a po betonu se mejma vlasama prodrál ven rudej čúrek krve.

Anděla pak říkala, že se strhla velká mela. Krakovský začali metat šutry zpátky a černočtvrťský s cikánama zase na ně, nikdo nevěděl, jak násilí, co vybublalo, najednou zastavit.

Skončilo to stejně, jako to začalo. Šutrákem. Ted' ale letěl pro změnu od nás a zasáhnul ségřinýho kluka. Teprve potom se lidi rozešli.

Kdybychom neměli Karla, kdo ví, jak to mohlo dopadnout, říkala Anděla pak. Jenže Karel spal u Anděly v kapse jako vždycky, a tak jím hned volala mému tátovi a do pěti minut byla na místě záchranka.

To, co jsem chtěla hlavně říct, je, že na velkolepejch oslavách novýho milénia jsem si nemohla s nikým ani cinknout skleničkou šampusu, tak mě ta hlava ještě bolela. Oslavy to byly na Krakov ohromný, i když protože našim už se bedna před lety rozbila a nám s Andělou Masál žádnou nepořídil, tak s jinýma městama nemám srovnání.

U vietnamský tržnice nechal starosta Staněk pro děti postavit obří brusliště a asi i jako známku příměří pozval pár existencí z černý čtvrtě, aby na náměstí z ledu vytesaly pár soch. Stejně roztály, takže pohoršení budily jen krátce, existence prostě na podanou ruku kašlaly. Zato Vietnamci se činili. Na náměstí měli nejen stánek se svařákem, ale prodávali tam taky langoše, přestože mastný langoše Vietnamci upřímně nenáviděj.

A jsme u toho. Někdo něco nesnáší, ale pro spokojenost ostatních se přemůže. Říká se tomu kolegialita a soudružský myšlení, byl to jeden z hlavních bodů našich pionýrsejch stanov a něco, na co existence

neměly buňky. Místo aby na náměstí vytesaly dílo, co lidi oceněj, jako dědu Mráze, sobí spřežení nebo vánoční stromek, sekáčkama na led tam vytesaly sochy lidí zrůd. Prej že je to pravdivý, tvrdily posměšně, když je odhalovaly, ale nikdo se na ně nechtěl koukat a nerozuměl, v čem ta jejich pravda vlastně je. Že jsou Krakovský oškliví jako ony? Aby ne, když jsou z života tak udřený, že se to dokonce obráží i v průměrném věku, kterej jim vyvěštili doktoři, a to o tři a půl roku míň než jinde v Čechách.

Vietnamci obsluhovali ve stánku bílý, ale nový milénium slavili spíš po svým. V bytech i tak nacpanejch k prasknutí, protože několik vietnamskejch rodin bydlívalo pospolu, se mačkalo lidí ještě víc, protože na polívku a rybu v černý omáče chodili i pionýráci. Z bytů se tak na pár dní staly průchozí vejvařovny. Vůně vietnamskejch jídel se linula mezi panelákama, přišel ochutnat i Staněk, a to byl docela poprask, protože to znamenalo, že naše družba má oficiální posvěcení, a kdo se Vietnamcům pořád ještě smál za legrační češtinu, by měl radši hodně rychle sklapnout.

Na chodbách před bytama se vršily metrový kupy bot, vietnamský obýváky měly schopnost pojmout hostů, kolik bylo potřeba. Za těch pár dnů jich musely nasytit určitě dobrejch pár stovek. A Vietnamčata navíc nejen pomáhaly doma s obsluhou, ale krášlily taky město fáborkama z krepáku a v parčících hrabaly zbytky pomrzlýho listí.

Přijelo i pár turistů a hned se rozdělili na dvě skupinky, který si to okamžitě mašírovaly za svejma.

Část jich šla do černý čtvrtě. Počkali si na večer, závoru podlejzali v houfech, druhá část turistů se veselila s náma. I nám lidi drželi palce.

Zajímali se, jestli nemáme ještě nějaký komunistický odznáčky nebo předměty denní potřeby, jako je mejdlo v síťce nebo jarmilky, a fotili si ženský mámina věku, co nosily na sobě ještě tu a tam něco ze starý doby, i když po víc než deseti letech už notně ošoupaný.

Věcičky zajímaly tyhle o dost víc než ideje, a tak se od nich velká podpora hnutí nedala čekat. Pořád to ale byli lepší lidi než polský samozvanci, který si přímo na pódiu na náměstí odchytili Staňka, když skončil s proslovem pro dělníky našich sušiček, a předali mu ten ha-

nebněj certifikát. Cedula jako diplom na ručním papíru v obálce s velkou červenou pečetí, jenže vevnitř s ortelem ostudy. Tihle lidi měli tu troufalost, že to přečetli nahlas, ještě než to dali starostovi. Asi se báli, že místo veřejnýho vyhlášení by s tím cárem papíru radši rychle potichu zmizel v zákulisí jako kdokoli jinej, komu by se ta potupa dostala do ruky. „Krakov – najbardziej depresyjne czeskie miasto“ stálo tam vyvedený v polštině ve vzorným úhledným písmu.

Povznesená nálada spadla jako kaťata, když se jim přestřihne guma. Lidi zašuměli jako rozhněvanéj les a hmatali po kamenech, věrozvěsti cizinci se ukázali jako póvl. Taky že všichni kromě těch komunistickéjch, co chtěli naše věci, rychle nasedli do auťáků a jen se po nich zaprášilo. Pár pionýráků Poláky chvilí honilo ve vietnamskéjch fordkách, ale za hranicema města je nechali bejt.

Nálada občanů se pak trochu zvedla až tím kvetoucím obchodem. Lidi chodili domů pro sarapátle, na zem rozkládali deky larisy a tam Pražákům a jinejm měšťanům odjinud, lačnejm našeho majetku, nabízeli za úplatu kusy svejch sektorovejch stěn, sifony i s bombičkama, umělý karafiáty ze starejch nástěnek, zkrátka co kdo ze starý doby doma ještě měl.

Černá čtvrť, jak jinak, slavila zvlášť. Měli tam i dost svejch příznivců. Podle espézetek přijeli z celýho Česka. Některý z nich si říkali skvoteři. Ve velkéjch městech prej už dávno prázdný bytový kapacity jen tak obsazovat nešly a skvoteři přijeli v otrískanejch busíkách s tím, že už v černočtvrťským ráji zůstanou. Přijeli i slovenský cikáni a další verbež, v černý čtvrti bylo najednou alespoň tolik lidí jako v celým zbylým Krakově.

Celý to působilo velice necivilizovaně. Byli jsme už nějakej pátek kandidátskou zemí na vstup do EU a vedli jsme si jinak prej docela dobře. Jestli o tom Západ věděl, a dám krk na to, že jo, protože se u nás střídaly cizí telky, musel bejt z krakovskéjch událostí zmatenej. Civilizovanost je přitom, jak každej ví, jedno ze základních kritérií vstupu do spolku rozvinutejch zemí. Jenže ani náš pionýrák na tyhle eurořeči nikdy moc nedal. Žádný euro z žádnýho eurofondu k nám nikdy nepřite-

klo, a i kdyby, nechat si penězma ucpat pusy, v tomhle už my kapitalismus prokoukli.

Centrum černočtvrtského miléniového dění, a spíš to byla záminka ke karnevalu podivnejch charakterů než oslavy historického výročí, trůnilo v bývalý velký samošce, která už byla v černý čtvrti pár let zavřená.

Zašlej nápis samoobsluha přelepili plakátama, Milada se Standou byli hlavní organizátoři. Spolu s jinejma odtahali zaprášený regály a z bejváků tam nanosili židle, ten jejich malej kluk držel u vchodu úplně zmrzlej s nudlí u nosu kasičku na dobrovolný vstupný. Šla jsem tam v civilu ještě s Andělou a pár dalšíma našima jako tajný, provokovat těžkou převahu nepřátel stejnokrojem jsme si netroufli.

Nejvíc ze všeho jsem byla zvědavá na Miladu. Pořád hubená, teď ostříhaná skoro dohola, prsty posázený po bytech nakradenou bižu, měla jeden z hlavních proslovů.

Černá čtvrť že je světověj unikát soužití český a romský komunity, který každá po svém odmítaj konvence a maločeskou přetvářku a jejich soužití ve vzájemný úctě je vzorem nový a opravdu funkční evropský kultury. Do toho tam ze sálu publika, kde bylo k nesnesení málo vzduchu a mráz, až praštělo, každou chvíli zakňoural ten malej ségřin kluk. Když se pak dočista rozbřečel, dvě existence ho za nohy a ruce neúprosň vynesly ven jako chuligánského výtržníka.

Přišel na řadu i Standa. Nikdy nebyl troškař. Pokud bejt někým, tak rovnou Janem Husem, když dělat něco, tak bez ohledu na ostatní, a jestli za někoho mluvit, tak za všechny. Říká se tomu megalomanie, i když pořád vypadal jako tintítka. Rozevlátý vlasy měl nabarvený na černo, na nose brejle bez sklíček, vytáhlá figura ve dvojitém vaťáku, co když se dostala do varu, kymácela se ze strany na stranu, což na turisty skvotery a další existence odjinud očividně dělalo dojem. Pískali a hrozili pěstma ve sborovým skandovacím chorálu.

Takový charaktery jsem v černý čtvrti ani do té doby neviděla. Nejen umělecký existence, co se chtěly motat kolem Standy s Miladou, ale mládež s plackama Che Guevary a kubánskejma vlajkama, kterejch se pár

rozvinulo i uprostřed přednášky o romské tradici pokrývkách hlavy, vyprávěla stará paní z oblastního muzea, a balily se při tom jointly.

Přednášky o cigošské otázce a multikulturální střídaly kroužky akčního umění, existence se svlíkaly a cákaly barvama a do toho venku řádili cikáni s kárkami plnejma dětí vyšňořenejch pod převrácenými ve volánkových šatičkách. Ty jediný jako by si uvědomovali, že historické okamžiky milénia se má hlavně slavit, ne prořečnit o věcech k tomu účelově multikulturálně přilepených.

Jásání cigošské děti, který přednášky nezajímaly stejně jako jejich cigošské maminy a matrony báby, co chvíli rušilo hlasatele pravd uvnitř sámošky, jenže rambajz dělali cikáni, a tak se to přecházelo jako roztomilej multikulturální kolorit, kterej patří k věci.

Kvůli zimě a cigošům, co pořvávali, že chvílema nebylo vevnitř slyšet vůbec nic, se to v sámošce nedalo dlouho vydržet. A tak jsme se, oblečení v teplech krycích hadrech pseudoexistenční výstřednosti, brzo s Andělou, Erikou, Lan a Wejem, který přestože osmiletý ve vedení mužský a ženský sekce zůstali, protože služebně byli z pionýráků z nejstarších, zvedli a šli se projít ven.

Kdyby bylo po mém a po Eričiným, půjdeme rovnou pryč, ale Lan s Wejem, který byli v černý čtvrti ten den poprvý, nás přemluvili, abychom nepřátelský území ještě trochu cvičně pročesali, a tak jsme se vydali kolem černejších baráků nazdařbůh ulicema dál. Courali jsme čtvrtí několik hodin až do tmy a díky tomu jsme zachránili životy.

Bylo to velký štěstí a velká náhoda. Že zrovna my natrefili na skupinku bláznivejších existencí, co se zabarikádovála v sušárně jednoho paneláku, a když jsme šli kolem, právě se začala mačkat venku na balkoně.

Všiml si jich Lan s Wejem. Lidí i s malejma dětma, co nad našima hlavama v oranžových hábitech skandovali, že cyklus světa se uzavřel, a i zezdola se mi zdálo, že vidím jejich do bělma obrácené oči. Hned mi blesklo, že tyhle, až odbije dvanáctá, natotata poletěj z balkonu střemhlav dolů, a to za ruce v jediným chumlu rozplácnout se na chodníku na kaši.

A zas se náramně hodil Karel. Naše domlouvání zezdola neslyšeli nebo slyšet nechtěli, protože fanatikama nehne nic, a tak do černý čtvrti po letech vyrazili hasiči a všechny existence, co skočily, pochytili dole do roztaženéjch plachet.

Z Lan a Weje se stali vmžiku hrdinové celýho Krakova. Protože s Andělou jsme hrdě odsvědčily, že courat se černou čtvrtí byl jejich nápad, a taky si bláznů první všimli, bez čehož by už ta partička šílenců nebyla mezi živejma.

Stalo se to, o čem jsme ani nesnili, že přijde už takhle brzo. Někdy stačí jen málo. Občanům města Krakov zkrátka přetekla číše trpělivosti. Aby se tak ještě začaly rozmáhat hromadný sebevraždy! A tak se Krakovský začali přidávat ve velkém. Náборы s placama už nebyly třeba. Naopak. Třeba bylo posílit naše hlídky v ulicích, ztrojnásobit počet přijímacích míst a od rána do večera tisknout přihlášky. Lidi se přidávali ne po rodinách, ale po barácích a po blocích. Přicházeli rovnou v pohotovosti, ve vysokejch šněrovacích botách s tlustou podrážkou a pod naším vedením se šikovali do útvarů. Od nás se čekalo jen velení. Odhodlání bouřilo Krakovem jak národní vlajkou fučák úplně samo.

Některý lidi ještě měli i modrý komunistický košile, ty si natáhli pod kabáty taky, a čapky, odznaky příslušnosti, narychlo alespoň z papíru. Dvojstupy a někde i pětistupy, kde to v širokejch ulicích šlo, a lidí se v okolí sebralo dost nadšenejch, pochodovali Krakovem jako jeden muž. Duněním bot se klepaly vejlohy obchodů a ampliony musely bejt slyšet i v černý čtvrti. Hlášení, že takhle dál už to prostě nepůjde.

Občani si amplion doslova trhali z rukou, každej měl najednou s bláznama z černý čtvrtě nějakou hrůznou osobní zkušenost. Pomluvy, vloupačky, noční přepadení, obtěžování vlastních dcer cikánskejma lumpama. Navíc nějakou svoji dceru měla teď značná část Krakovskejch na druhý straně závoří. Člověka z nejdrazších, co sešel z cesty a tápal v tmách, a k tomu brojil proti svejm. Nikdo nevyvrátí, že příbuzný znaj svý lidi líp, než znaly existence telky a žurnalisti, co jim zobali z ruky. Existence už se viděly na stránkách novin a dost se jich tam taky dostalo. Rychlá sláva to je to, o čem si v dnešní době každej sní.

Zatímco roztrhaný rodiny bouřily proti sobě a na obou stranách se hrozilo s čím dál větší horlivostí. Buď že se nám Krakovskejm prej rychle otevrou oči, nebo že celý město zažalujou z rasový nesnášenlivosti. Pche. Vietnamci byli s náma a byli jsme to my, kdo byl zdí proti rozkladu a zmaru, kterej se k nám z černý čtvrti plazil jako černá plesnivina. Naše hnutí byl dům koráb, a na rozdíl od rozhádaný kocábky existencí měly naše sešikovaný řady výhodu poslušnosti.

Ať si maj oblibu v jinejch městech, jakou chtěj, armády už dneska na pomoc v Evropě nepřicházej. Snad leda v etnickým konfliktu. Ale co jsou cikáni za etnikum? A pomatenci s umělcema už vůbec žádný.

V Krakovským večerníku vyšly fotky Weje a Lan přes celou stránku a bylo tam o nich všechno to, co platilo stejně tak i o dalších Vietnamčatech. Že na základce měli vždycky samý jedničky, odmala byli v krámcích pracovitý a nikdo je nikdy neslyšel lhát. Fanda s Honzou, jejich otcové, se mohli právem dmout pýchou.

Těžko dneska říct, jestli to bylo těma velkejma fotkama Weje a Lan v Krakovským večerníku, kde si jejich tváře mohl každej podle libosti důkladně prohlídnout, anebo dal jen někdo z černý čtvrti zlý echo s úmyslem nás očernit, ale městem se pak začaly šířit pomluvy, že dost z Vietnamců jsou ve skutečnosti dobře maskovaný Číňani a náš pionýrák živěj a šatěj čínský peníze. Ve městě se zkrátka začalo spekulovat o tom, kde na naše aktivity, stejnokroje a vůbec bereme, a příznám se, že nám s Andělou tahle zvědavost nebyla ani trochu po chuti. Brnkalo nám to na nervy. Lidi je v tíživý situaci třeba sešikovat, a ne aby s hlavama u sebe piklili něco proti nám, strážcům svýho občanskýho dobra. Navíc jde přece na prvním místě o myšlenky, a až potom o kapsu, která je platí. Plus celá tahle šuška pěkne znervóznila Masála. Objevil se zničehonic u Anděly doma a celej se rozčiloval, protože dost peněz bylo taky od něj a čmouchání v našich financích mu mohlo u Masálový pěkně zavařit.

Když jsem se po delší době loudala Krakovem a přemýšlela o tom, co dál, jasný bylo jenom jediný. Máma s tátou by neměli mít doma bacily

z nečistoty ani v revoluční situaci, a tak jsem přidala do kroku a cestou k nim koupila nový hadr a hubky na nádobí.

Čekala jsem, že budou v práci. Přes jejich směny jsem měla přehled, a když mě doma překvapili, bylo to vždycky až po úklidu. Když jsem se probírala dětskýma věcmi u mě v pokoji a hledala něco, co by se mohlo hodit nějakému Vietnamčeti, například, nebo jsem v kuchyni popíjela čaj a k tomu studovala něco o dělnickém hnutí. Nic tajného.

Už podle zámku jsem ale tehdy poznala, že doma někdo je. Na vteřinu mi blesklo, aby to nebyla náhodou máma se Šrámkem. Rychle infarkt, po kterém přišlo uklidnění. Blbost. Nebo že by si táta konečně někoho našel?

To bych se nedivila, i když vzhledem k tátově povaze jo. Taký že to tak nebylo a já se pořádně lekla.

Na gauči v obýváku ležel do klubíčka schoulenej táta a sem tam mu poskakovaly záda. Plakal s dlaněma v obličeji, opěradlo gauče už mělo od tátových slz mokrej flek.

Pohládila jsem ho.

Ztichnul a pak se přes slzy rozmluvil, ale na mě se nepodíval.

Proč nezvedáš telefon? Několikrát jsem ti volal.

Kvůli tomu pochodování jsem Karla vůbec neslyšela, povídám po pravdě. Myslela jsem, že ti zavolám až pak. Co se stalo?

Máma je pryč.

Řekl to úplně bezkrevným hlasem. Bylo vidět, že se bojí nejhoršího, ale neví, co by to přesně mělo bejt. Třásl se jako při zimnici.

Předevčím. Už druhý den nepřišla domů. U ní v práci taky nic nevěděj. Nebyla tam.

Mluvils s Jarkou?

Táta přikejvnul. Neví taky nic. Jarka ani Emil.

Napadlo mě, že neznám nikoho dalšího, kdo by se s mámou vídal.

Teprve pak se na mě táta podíval.

Co budu dělat?

6.

Měla jsem to štěstí bejt u toho. U televizního rozhovoru, kterej konečně udělal ze Standy celebritu a ze ségry vlastně taky. Když přišli, byla jsem zrovna u nich v bytě. Přinesla jsem tam ségře pytel oblečení pro malýho. Boty sněhule, péřový kombinézky, mikinky s obrázkama, všechno nový, aby malej první zimu novýho milénia celou neprochodil s kašlem a zmrzlejma palcema u nohou. Protože ségra měla podle všeho na práci důležitější věci a já byla jednou malýho teta, to mi nemohl nikdo odpárat.

Štáb z telky byl německej. Pár lidí, co se Standou dělali rozhovor tenkrát u závory, jsem poznala.

Standa pak říkal, že německej štáb přijel, protože v Česku není nikdo prorokem a lidi jsou tu k opravdu výraznejm osobnostem slepí. Co si o tom myslím já, jsem si nechala pro sebe. Za mnou štáb nepřijel a všechno, co si o Standovi a umělcích myslím, jsem už řekla.

Když Standovi tlumočnice vysvětlila, odkud jsou a co by po nich chtěli, Standa se celej zapejřil a jako o překot je začal usazovat na krabicích a rozvrklanejch židlích kolem dokola. Nad tím jejich doupětem, kde malej ani neměl svůj pokojíček, protože hlavně aby se tam Standovi vešla fotokomora a ségře malířskej ateliér, štáb německý televize určitě pěkně kroutil hlavou. Dělali že nic, to se rozumí. Dojet sem po špatnejch silnicích jim dalo zabrat, a navíc poslouchali rejžu, kterej jim řek, že o tomhle éterickým týpkovi se bude točit film. A tak zatímco Standa začal na kameru obšírně o svém dětství v komunistický diktatuře, Němci se dali do prohlížení věcí, který jim ségra rychle nanosila. Desky s fotkama, Miladiny kresby, lepenice, všechno, co tam měli. Byly toho hory. Tolik tvorby se jen tak halabala nafixlovat nedá, to ne. Ale vyložit vagon uhlí nebo víst v Krakově mezinárodní hnutí pravdy je těžký taky, a nikdo o tom ještě do té doby nenapsal ani jeden pochvalnej článek.

Standa stál u okna. Půlku obličeje měl černou ve stínu, jen tu druhou bylo vidět. Dlouhejšma hubenejšma prstama si co chvíli prohrábnul vlasy

a co pár minut zakašlal, jako kdyby ještě v komunistickém lágru chyt-nul tuberu, dojem na lidi u obrazovek se musí umět udělat.

Vypadal, jak se patřilo. Vyhublej, s černejšma kruhama kolem očí. S takovou vizáží se hned druhejm zdá, že berete život vážnějc, i když to může stejně tak dobře znamenat, že jen kašlete na životosprávu a pije-te moc nekvalitního alkoholu.

Už od éry vytahanejch svetrů na krakovský základce, kdy se podle oblečení a nedbalejch sestřihů Vidličkova parta už zdálky poznala, pak i v pubertě a dál Standa vždycky jenom vyčnívat, vyčnívat, vyčnívat. Jestli je nejdůležitější to, jakej je člověk uvnitř, jak nosálové vždycky říkali a něco ošklivýho dodali hned vzápětí o lidovejch pracujících, tak Standova a ségrina starost o to vypadat jinak byla pěkně podloudná. Jenže Standa to s lidma uměl.

Hned odněkud vytáhnul nějaký přes kopírák psaný knihy, co s ro-dičema jako malej opisoval, a Němci fotili jako zběsilí. Nejdřív to, a pak jim strčil pod nos velkou fotku starýho Vidličky a tlumočnice překládala ostošest.

Lidi začínaj zapomínat, v čem ještě před patnácti rokama žili, rozo-hňoval se Standa. Jen si vemte, jak to v Krakově dneska vypadá.

Ségra zašilhala směrem ke mně, ale já držela na klíně vykulenýho malýho kluka a byl u mě úplně hodnej.

Vsádím se, že kdyby starej Emil seděl ve straně a Jarka dělala refe-rentku ve svazu žen, ani Standovy fotky by nebyly pro Němce takový terno. Jenže Standa byl stará nosálská puška a měl na to důkazy. Výpis z estébáckýho spisu s kvantama fotek z akcí, kde byl starej Vidlička ještě kabrnák a Jarka byla s to unýst úplně sama sud piva, co táhla ně-kam na nosálskej večírek.

Neřekl to přímo, ale tak, aby to bylo jasný, že jeho táta se v nový době nechtyl ne kvůli neschopnosti, ale kvůli svému správnáctví. Vlak novo-dobýho kariérismu že si nechal schválně ujet stejně jako dřív legitku do partaje, stejně jako oni dva, Standa s Miladou, co na tohle prostě pečou.

Pěkně jsem se na tý židli s malým vrtěla. Ruka mi chtěla co chvíli vy-letět přihlásit se o slovo pravdy, ale tenhle štáb by mě stejně nevyvolal. Dost, že jsem jim tam kádrovým posudkem kazila klima. Ségra pořád

postávala přede mnou, tlačila se na mě zadkem, postupně jsem si odsedala, skončila jsem v rohu. Asi nechtěla, aby bylo vidět, koho to tam maj. Moje maličkost by jim mohla pěkně nabourat jejich pěkný televizní profil.

Hádám, že to Standa připomínal i ségře, když si moc troufala a své umění měla za stejně důležitý jako to jeho. Že jsme doma na rozdíl od nich nikdy neměli štěnici, jako by to znamenalo, že holce ze zkompromitovaný rodiny malý dítě při práci tolik nevadí. Ale to nevím. Ségra clonila, Standa drmolil a Němcům jsem nerozuměla.

Chytla jsem se až ke konci. Když se Němci přes tlumočníci ptali, čeho by se Standa ve svém životě ani za nic nevzdal, a Standa řekl, že života v pravdě, zatímco za jeho zádama seděl o mě opřené jeho kluk. Za celou dobu se o svém synovi ani nezmínil.

Kdybych byla citlivka, rozběhnu se v tu ránu na hajzl a hodím do mísy ukázkovou šavli. Takhle jsem tam jenom seděla, houpala klučinu a myslela si, bože, dej mi sílu. Přestože bůh není. Ale něco na ten způsob se mi hrozně moc chtělo si přát.

Události nabraly děsivej spád. Skoro jsme nespaly. S Andělou jsme měly na starosti den ode dne se rozrůstající počet krakovskejch lidovejch milicí, šiky občanů, který se k nám dennodenně hlásily, bylo třeba je organizovat. Strukturovat do menších akceschopnejch bojovejch jednotek s příslušným velením, předáky skupin jsme vybíraly osobně po poradě s Lan, Wejem a dalšíma, co byli u pionýráku dlouho. Na soudruhy, co jsou u díla od začátku v dobrým i zlým, je největší spoleh, plnoletost neplnoletost.

V těch dnech padla závora, co oddělovala černou čtvrt. Lidi ji rozlámali napadrť, rozšlapali na třísky, s kusama dřev v rukou tančili naši lidi indiánskej tanec kmene Hokama. Místo závory zbyl mezi houfcem dvou znepřátelenejch skupin proužek země nikoho, čí bude a čí bude celý město, byla otázka příštích několika dnů, maximálně tejdnu.

Do oběhu se dostaly i první zbraně. Na obou stranách padaly do vzduchu výstřely, v černý čtvrti hlavně od cigošů, vzduchovkama stříle-

li s jásotem jako na jarmareční pouti. Závažnost situace jako by jim nedocházela.

Dohled nad tím, aby se tehle sud prachu alespoň na naší straně nevymknul kontrole, znamenal nejen neustálý pobíhání mezi jednotkami Krakovskejch a udílení pokynů s úmyslem oddálit neuvážený krveprolití, ale taky organizování výdeje stejnokrojů, registraci nově příslušníků a výzvy k trpělivosti, který se musely opakovat několikrát denně ze všech krakovskejch amplionů, aby se lidi nezapomněli a neztratili v tom všeobecném nepořádku hlavu.

Nebudu zastírat, že i v samotném Krakově byli lidi, který s náma nesouhlasili. Ale čestně, nebylo jich moc. Tomáš, Eričin brácha, co mě odmala rozčiloval svým hraním na trumpetu, který se z jejich patra rozlíhalo až k nám, byl jeden z mála. Tenký stěny vibrovaly, jako by jim jektaly zuby, a vystrašeně vypadal i Tomáš, když jsem ho den potom, co závora černý čtvrtě padla, potkala na ulici.

Nejdřív mě v mém novém úboru asi hned nepoznal. Ramena jsem mívávala schoulený a taky mě nikdy předtím asi neviděl takhle rázovat po zatarasenejch ulicích a velet šikům. Ale pak mě poznal, přišel až ke mně, a ať toho prej necháme, dřív než bude pozdě. Plno lidí že nám na to skáče jenom z hlouposti, protože nic neznaj, nikde nebyli a na hrůzy starýho režimu se nemůžou zeptat pamětníků. O hrůzách kapitalismu mě nenechal říct ani tři věty a vlastně ani moji vlastní lidi za mejma zádama ne. Ratata. Ratatata. Ratata. A bylo po něm. Tomáš byl první.

Abyste toho všeho nebylo dost, chodila jsem i v těch dnech nejmín jednou denně za tátou, aby si nic neproved. Protože kdyby se náš táta náhodou dostal k pušce, kulku by nejspíš místo do nezvanýho kritika napral do svojí vlastní palice.

Myslela jsem, že spolu s mámou už dlouho nežili. Jen jako dva občani, co z nutnosti sdílejí stejnou byt. Jenže věcem srdce a těl jsem nikdy, přiznám se upřímně, pořádně nerozuměla.

Masál byl u nás s Andělou v ty dny každou chvíli a já místo abych si tu a tam alespoň na chvíli odpočala, čekala jsem věčně na schodech, než to spolu vyřídí. Válečná situace prej tělesněm věcem náramně svědčí,

smála se Anděla a prorokovala, že když to ještě chvíli vydrží, Masál se konečně rozvede a i jinak že má Krakov o novou krev postaráno. Když se totiž lidi nešikujou v ulicích, tak po bytech a panelákových chodbách dělají v kalupu kupu dětí.

Anděla to na mě vyhrkla, když celá uřícená vyběhla z bytu, odkud před chvílí odešel Masál, zatímco já ve dveřích spěšně rekapitulovala vývoj, než se Anděla rozeběhne po svých povinnostech a já si na pár desítek minut schrupnu. Na víc ne.

Masál převzal Huňátovu továrnu a dotoval nás víc než slušně. Díky tomu mohl dostat každý z našich předáků svůj vlastní čínskej laptop. Navzájem si mohli posílat e-mailový hlášení nebo odkazy na stránky, kde se o nás psalo. Nejen Česká republika už moc dobře věděla o tom, co se u nás děje. Jak se říká: byly na nás upřené oči celý civilizovaný Evropy.

Jíst jsme měli co taky díky Masálovi. Šroubostroj krakovskejch továren se totiž zastavil a s ním i vejplaty, a tak většinu jídla musely brát Masálovy stěhovácký dodávky od zemědělců až z dalekejš vesnic za Krakovem, a to za použití násilí nebo nemalejš peněz.

Hrnulo se to na nás jako kamenová lavina, a tak mě ani zvlášť nepřekvapilo, když u nás s tátou zazvonil jednoho dne zvonek a za dveřma stála ségra se Standou a s tím jejich malým klukem. Možný se totiž zdálo všechno, a tak mě ani neporazilo pozvání na tu jejich výstavu. Standovi se ségrou totiž vykukové v daleký metropoli zařídili soubornou přehlídku jejich díla, zrovna když byl Krakov v nejlepším.

Léčku jsem zavětrila hned. Samozřejmě. Ale bylo to snad poprvý, co mě ségra o něco doopravdy prosila. Dokonce na co prej chci, že bude přísahat, protože žádný záludný úmysly za tím nejsou.

Nebylo co rozmejšlet.

Na tohohle kluka, ukázala jsem.

Ségra se zarazila. Koukla na Standu, ale ten příkejvnul.

Na něj.

A tak jsme si plácli.

Všechna čest. V situaci, kdy bylo všeho málo, věci na příděl a všechny dopravní prostředky byly kvůli neustálému přesunu jednotek a nutnému přísunu jídla a nezbytností vytížený, Standa s Miladou vystrachali starej autobus. Takovej, co si v něm už určitě existence předtím udělaly bejvák, a nejen oni, protože sedadla smrděly kočičinou a dlouho trvalo, než řidič vůbec nastartoval, ale nakonec se jelo.

Kromě Jarky skoro všichni starý známý z naší čtvrtě. Jarka totiž dva dny předtím odjela na Šrámkovu svatbu, a jel s ní dokonce i starej Vidlička. Ten na tom byl od té doby, co máma zmizela a táta k němu přestal chodit, najednou se zdravím jakoby zázrakem líp.

Ségra, co si v autobuse hned přisedla ke mně, říkala, že je to proto, že ho náš táta, starej estébák, pro samej stesk po mámě zapomíná dopovat těma správnějma práškama, a na celý kolo se ošklivě rozchechtala.

Dál seděla v autobuse zas o něco bachratější Masálová a Masál, ten taky. Každou chvíli na mě z přední řady dělal posunky a Anděle, jen co jsme vyjeli, psal jednu esemesku za druhou. Za Masálovejma seděli Hrubešovi, restaurace jim v těch pohnutejch dnech beztak zela prázdnotou.

Kromě bandy existencí a malýho kluka už to bylo všechno. Kluk seděl celou dobu na sedadle vedle táty a táta se do něj, ještě než jsme dojeli do Prahy, stačil úplně zbláznit.

Velení nad Krakovem zůstalo na Anděle s Wejem a Lan. Anděla měla za úkol držet naše pozice, dokud se nevrátím, Wej měl na starost zásobování a Lan koordinovala naše hlavní předáky.

Musím říct, že jet zemí českou je velkej zážitek. Nikdy předtím jsem si to takhle neužila. Celou cestu jsem měla hlavu přilepenou k okýnku a nestačila jsem se divit. Nejdřív jsme sice museli párkrát kvůli dírákům na silnici vystupovat a autobus tlačit, ale jakmile jsme se dostali z krakovský silnice na hlavní, byla to paráda.

Lučiny šťavnatý tak, jak se naše Sahara nikdy nezelenala, domy se zářivě oranžovejma střechama a svítivě barevnejma nátěrma, hloučky šťastnejch lidí na zápražích vilovejch čtvrtí, funkční lavičky pod laskavě skloněnejma větvema kaštanů, fungl nový plastový okna a to všechno podél bezvadnejch silnic bez jam a výmolů. Nádhera.

Až se to dá v Krakově zase dohromady, i z kapitalismu je možný se trošku přiučit, něco o čistotě a štěstí.

Pokud se zachovaj jistoty pracujících a špinavý živly se vykážou do mezí příslušnejch ubikací, tak by to takhle nějak mohlo vypadat i kolem kosmonauta Remka, říkala jsem si sama pro sebe.

Ségra zavelela stavit se cestou ještě v Louči, to ale moc dobrej nápad nebyl.

Ted' je tam velkej rybník. Obrovská špinavá louže, kterou zatopili vyfáranej důl, místo, kde se máma narodila a my se ségrou taky. Kromě ségry tam ani nikdo z nás nevystoupil. Ukusovali jsme z namazanejch chlebů a přes zaprášený okýnka sledovali Miladu, jak u jezera zvedá malej kamínek a strká si ho do kapsy. Táta do toho pořád něco šeptal klučinovi, ale měl by to říct spíš nám. Jak to opravdu celý bylo. Protože já to vlastně přesně nevím. Chtěl z Louče tehdy aspoň trochu odejít, nebo jsme jenom museli?

A pak už to bylo brzo celý jedna velká Praha. Nejdřív budovy táhlejch nízkejch skladů, úpravnejch sice taky, ale přívětivě k pracujícím moc nevypadaly, bánící továrny a hlavně kilometry prosklenejch vejloh s autákama, zahradní technikou a žrádlem pro armády, s kterým vyjížděly šiky lidí s nákupními vozejkama.

Pak už začaly i tramvaje. Nejdřív smyčky konečnejch, kde u stánků postávali ne už tak dobře vypadající lidi a napájeli se z kelímků.

Ne nadarmo se říká, že velkoměsta přitahujou lidi všeho druhu, protože mě Praha lákala stejně jako ségru.

Bylo vidět, že z vernisáže tý výstavy je celá rozechvělá. Od okrajový Prahy do bílý krychle výstavní budovy Mánes jsme pak jeli krok sun krok. Přes regulaci dopravy viditelně v Praze nikoho neměli. Autáky popojížděly v jedný nepřerušovaný řadě jako pospojovaný železniční vagony. Na nebohej lid se zdálo, že se v hlavním městě s dostatkem místa moc nemyslí. Pak jsem ale uviděla Hrad s katedrálou Víta a na všechno ostatní jsem v tu ránu zapomněla. Krása, co bere dech.

Asi to tak přišlo i ostatním Krakovskejm, protože když jsem se po autobuse rozhlídla, všichni koukali tím směrem a měli do jednoho otevřený pusy.

Barák, kde byla ta výstava, vypadal celkem obstojně taky. Vedle černý věže starý vodárny se bílej výstavní pavilon vyjímal jako správnej Čech vedle cigošského póvlu, i když v případě tý věže šlo jen o barvu, jinak byla pěkná.

Přemejšlela jsem, co bych v tomhle městě udělala jinak, kdybychom s Andělou bydlely na Pražským hradě a odtud bychom udílely pokyny. Zatím nám Krakov bohatě stačil, ale kdo ví, na jak dlouho, napadlo mě, když Standa zavelel vystupovat, protože autobus už stál na parkovišti, co mělo moc vydařenej výhled na Vltavu.

Ze ségřiny a Standovy obludný výstavy obrazů a fotek nevím moc, protože tak si to události vyžádaly. Jen pár minut potom, co jsme vystoupili, se k nám totiž přes galerijní pracovníky donesla pražská šuš-kanda, Šrámk a že při svatebním obřadu někdo postřelil. Ten někdo byl teď na útěku a byla to údajně starší ženská menší postavy. Máma. Hrklo snad v celým autobuse, ale jednou jsme všichni Krakovský a táhnem spolu. Existence ty našťestí neměly o ničem tušení a jenom jalově spekulovaly.

Ve výstavní síni bylo plno, asi se už čekalo jen na nás. Ráda bych si to vyposlechla celý, ale jen co učeně vypadající chlápek v saku a man-šestrákách začal přednášet zahajovací řeč o přelomový výstavě celoná-rodního významu, rozzvonil se mi Karel jako blázen. Ještě jsem zaslechla, jak chlapík něco řekl o nutnosti konečně se vyrovnat s vlastní minulostí, plk, kterej jsme už všichni dávno znali z novin, a nejenom táta při tom strašlivě zazíval.

Víc už jsem neslyšela, protože Karel zvonil čím dál hlasitěj a já muse-la vyběhnout ven.

Volala Anděla. Kvůli rámusu a střelbě v pozadí ale nebyla moc dobře slyšet. Kontejnery s čínskejma věcmi že prej dorazily, ale podle všeho pozdě a posily z Debrecínu a Charkova se na nás vykašlaly úplně. Pak jí asi někdo vytrhnul Karla z ruky, protože se ozval křik a křik Anděly taky. Na chvíli byl ještě slyšet pláč a pak se Andělin telefon nadobro odmlčel.

To ticho. A za prosklenou stěnou žvanil chlapík o umění a nějaká holka tam na vozejku s kolečkama vezla šampusy. To ticho.

Sedla jsem si na obrubník.

Za chvíli volali Lan s Wejem. Seděli zabarikádovaný ve sklepě našeho baráku. Těm už jsem nerozuměla skoro vůbec. Obě děti brečely a jen si mezi sebou předávaly telefon, kloudnýho mi neřekly skoro nic. Chtěly od své velitelky poradit, co maj dělat. Ale moc dobře to věděly samy. Poslední možnost je jenom jedna a všichni pionýráci se o ní učili.

Jak to celý s Krakovem dopadlo, každej ví. Krakov, co po něm dlouhý léta macešská republika ani nevzdechla, se stal pojmem a symbolem celý jedný český éry. Opakovat to všechno, co se o Krakově pak psalo a říkalo v televizi, proto nebudu, nemělo by to konce a namluvilo se o tom v médiích už beztak dost a dost.

Dodám jen to, že Miladina přísaha, že vejlet do Prahy nebude žádná bouda, nebylo nic jen tak do větru.

Alespoň z mé strany. Stálo mě to všechno a ty advokáti hlavně Masála, ale ten husarskej kousek stál za to. Vlastně stačilo jenom podle pravdy vyličit, v jakým prostředí ten malej kluk vyrůstal, a pak už ho tátovi přiklepli raz dva.

Čekaj na mě v tom domě teď oba dva. Dva, co mi zůstali.

A první, co Vojta dostane, až mě pustěj, bude můj pionýrskéj šátek. Začneme znovu. Jinde. Nedáme se ničím oblbnout.

Petra Hůlová
Strážci občanského dobra

Edice Současná česká próza
Redakce Slávka Járová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 25. 9. 2017

ISBN 978-80-7587-308-8 (epub)
ISBN 978-80-7587-309-5 (pdf)
ISBN 978-80-7587-310-1 (prc)
ISBN 978-80-7587-311-8 (html)